

קונטרס

הבינו

חג הפסח
תשפ"ב

שנה ד'
חוברת ל"א
גליון 196

שיעורי

הרב שמעון
שפיצער שליט"א

קול הבינני

בארה"ב: 718.686.8300

ארץ ישראל: 072.257.7726

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל גפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב.

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 053.315.0588
Email. Info@MachonHavineini.com

שיעור מדור אמונה ובטחון שיעור קמ"ב
יופיע בקונטרס הבא בעז"ה

מפתח הענינים

יום חמישי פרשת מצורע - ו' ניסן ה'תשפ"ב

יציאת מצרים על-ידי נתינת קמחא דפסחא.....ה

כרתו ברית לגמול חסד זה עם זה | גלות וגאולה לפי דרגת האדם | כפי מה שהאדם עושה לזולתו | עיקר החסידות בימינו | צדקה היוצאת מן הלב | הצדיק מקיים שמחת יו"ט | ושמחת לפני ה' אלוקיך | אם אתה משמח את שלי | זכור את אשר עשה למרים | ובידו הגדולה הוציא את הסגולה | וישאלו איש מאת רעהו | ותעל שוועתם אל האלוקים

יום רביעי פרשת מצורע - ה' ניסן ה'תשפ"ב

ביעור הרעת הישנה בשביל החדשה.....יג

סור מרע ועשה טוב | על ביעור חמץ | נכנסה בו רוח שטות | שורש פורה ראש ולענה | הקנאה והתאוה והכבוד | מוציאין את האדם מן העולם | האמונה עוקרת את השורש | לכל דבר יש סיבה | אם ראית גנב ותירץ עמו | גודל ההכנה לגודל האור | כל הולך על כפיו - החתול והעכבר | מאן בעי סם חיים | נחפשה דרכינו ונחקורה | מחטאתי טהרני

יום שני פרשת מצורע - ג' ניסן ה'תשפ"ב

הכנת הלב למצות והגדת לבנך בליל הסדר (חלק ב).....כב

כשכח הדיבור נמצא בגלות | שינוי נעשה רק ע"י הכנסת רוחני לגשמי | הכנסת רוחני בגשמי ע"י הדיבור | האדם נברא לעמל פה | הניתוק בין הפה והלב | קירוב הפה והלב | כשיתמיד שימת הדברים על לבו | רשפיה רשפי אש | ממעמקים קראתיך ה' | לבי ובשרי ירננו לא-ל חי | תפקידו של מחנך | שליח שאין עושה שליחותו | כמה מינים בדרךנים | הכנת הלב ואח"כ הכנת הפה | הלילא בתר הלילא

יום ראשון שבוע שחל בו פסח - ט' ניסן ה'תשפ"ב

עבודת ליל הסדר חלק א' - מתפילת ערבית עד הכנת הקערה.....לא

רוח קדושך אל תקח ממני | גילוי השכינה בליל הסדר | ליל שימורים הוא לה' | משל למחפש אחר אברתו | כאן הבן שואל - הוציאה ממסגר נפשי | שויתי ה' לנגדי תמיד | אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה | השלך על ה' יהבך | קריאת ההלל בבית הכנסת | הברכה על סיפור יציאת מצרים | חולין הוא לך להפסיק בשיחת חולין | על כל החשובונת תכסה אהבה | הנה מה טוב ומה נעים

יום שני שבוע שחל בו פסח - י' ניסן ה'תשפ"ב

עבודת ליל הסדר חלק ב' - הכנת הקערה ואמירת סימני הסדר.....מ

בן חורין - אין על גביו אלא ה' א-להיו | לחם עוני הוא הוא מאכל החירות | חייב אדם לראות את עצמו יוצא לחרות האמיתי | ושויתי ה' לקראתי | לדעת מה זה ועל מה זה | נגלה עליהם

מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם | האור דוחה את החושך | הימים האלה נזכרים ונעשים | הכנת הקערה להשראת השכינה | נקיון הבית לכבוד השכינה | סימנא מילתא היא

יום שני פרשת צו - ט' ניסן ה'תשפ"א

מתחיל בגנות ומסיים בשבח..... מז

וירעו אותנו המצרים ויענונו | להבליט את הנס | כאן הבן שואל | אמונה בהשגחה פרטית על ידי התבוננות בגנות | הסבל הוא חלק מהגאולה | העדר קודם להויה | ואחרי כן יצאו ברכוש גדול | מצה זו שאנו אוכלים על שום מה | אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו | למען תספר באזני בנך | סגולת הלילה לזכות לבהירות הדעת | לאוקמי גירסא סייעתא דשמיא | לילה כיום יאיר

לשביעי של פסח

שירת בני ישראל על קושי השעבוד.....נה

מה תצעק אלי | ביאור המשא ומתן בין משה להקב"ה | כל עיכוב לטובה | הודאה על קושי השעבוד | נעימות הניגון על ידי התאחדות התנועות | משל לאב שפותח את פי בנו בכוח | משל למלך ששלח אדם מחופש לנסות את בני העיר | מן המצר קראתי י-ה | וירא ישראל את היד הגדולה | ותהי לי לישועה | תכלית האדם בעולמו | טעם בקיעת כל מימות שבעולם | חבלים נפלו לי בנעימים | מנין לתחית המתים מן התורה | עליה לצורך עליה | כל בעלי השיר יוצאין בשיר

לאסרו חג יום א' פרשת קדושים (אחרי בחו"ל) - כ"ג ניסן תשע"ט

אסרו חג כדרך עבודה.....סג

כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן | הארת היו"ט נמשכת אל החול | אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ | עבודה קשה שבמקדש | החכמה תחיה בעליה | כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם | הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף | ההנהגה הטבעית גדולה מן ההנהגה הניסית | ברכת אשר יצר בנוסח הלל | ההנהגה הניסית לעורר את הלב בלבד | אין שום סגולה בעולם | כי אראה שמין מעשי אצבעותיך | צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי /

מדור הילולא דצדיקיא

פנינים וקרני אורה לזכרו של הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זיע"א.....ע

אשר יצר את האדם בחכמה | מסירות נפש בעת הליכתו למקוה | אכן יש ה' במקום הזה | אין כאלוקינו בוקע מתוך הנשמה | דפיקה על הגב מידיד אהוב

שיעור מדור אמונה ובטחון שיעור קמ"ב
יופיע בקונטרס הבא בעז"ה

יום חמישי פרשת מצורע - ו' ניסן ה'תשפ"ב

יציאת מצרים על-ידי נתינת קמחא דפסחא

ובזה הוא מבאר הפלא ופלא הנוסח הא לחמא עניא. כי הנה לכאורה אין מובן השייכות בין הרישא - הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא, לבין הסיפא - כל דכפין ייתי וייכול. אך לפי דבריו הוא אשר דיבר המגיד: הא לחמא עניא זכר לאבותינו אוכלי לחם העצבים בארץ מצרים, ורמז שאכלו לחם עוני על אשר לא נתנו לחם לעני והיו צרי עין, מידה כנגד מידה, וזה בא להם בארעא דמצרים שמהם למדו. אי לזאת - כל דכפין ייתי וייכול, כדרך טוב עין ונדיב לב אשר פתחו פתוח לרווחה. ומזה יימשך השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, כי בזכות הצדקה מתקרבת הגאולה.

גלות וגאולה לפי דרגת האדם

הנה יסוד זה שהצדקה מקרבת את הגאולה יסוד גדול ביהדות הוא, שהרי ידוע שהגאולה באה רק כשאנו גואלים את נשמותינו, ולכן אם חז"ל אמרו גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, מוכרח להיות שעל ידי הצדקה נעשה האדם בן חורין. וכן רואים להדיא מדברי החיד"א הנ"ל המיוסד על דברי התנא דבי אליהו

כרתו ברית לגמול חסד זה עם זה

הרחיד"א בספרו "שמחת הרגל" על הגדה של פסח מביא בנוסח ההגדה "הא לחמא עניא" מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבה סו"פ כג): יוצאי מצרים מצוה אחת שהיתה בידן נוח לפני הקב"ה הרבה יותר מן כמה מצות שלנו, ומה היא המצוה אחת שהיתה בידם? שנתקבצו כולם וישבו באגודה אחת, וכרתו ברית לגמול חסד זה עם זה. והביא בטעם הדבר על-פי מה שכתב רבינו בחיי שמה שנשתעבדו במצרים היה מפני שלא החזיקו יד עני ואביון והעלימו עין מעשות צדקה והיו צרי עין, וכן צרי עין עולה בגימטריא ת"ל כשני גלותם, ולכן כרתו אח"כ ברית לגמול חסד זה עם זה כדי לתקן פגם זה, ובזכות זה יצאו ממצרים.

מבאר הרחיד"א שכך הוא גם בימינו, כל עוד האדם הוא צר עין, הוא משועבד תחת קליפת מצרים והולך ומסתבך בעוונותיו. מה שאין כן כשהאדם כורת ברית לגמול חסד לבני ישראל ונותן כסף לצדקה יותר מלימודו, כי אז הוא יוצא ממצרים ונפדה מכל עוונותיו.

ואחד מישראל יש לו נשמה שהיא חלק א-לוה ממעל, וכשהאדם מתחבר לעוד נשמות ישראל וכורת עמהן ברית, הרי הוא כורת ברית עם הקב"ה ויוצא מכל מצריו. זו היתה הסיבה שהיו בגלות ת"ל שנה משום שהיו צרי עין, וכיון שכרתו ברית לגמול חסד זה עם זה, יצאו ממצריהם, וכיון שיצאו ממצריהם, יצאו מארץ מצרים.

כפי מה שהאדם עושה לזולתו

מרגלא בפומיה דהרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל בשם מרן ה'חזון איש' זצ"ל: "וויפל איד איז מען? וויפל מ'טהוט פאר א צווייטן" [כפי מה שהאדם עושה לזולתו, כך הוא יהודי]. יש בזה הרבה עומק וצריך להבין: עשיית חסד עם הזולת היא לא פעולה בעלמא, אלא היא בונה את היהודי שבאדם. אף הלשון בתנא דבי אליהו איננה שהקימו ארגונים רבים של חסד והוזילו מהונם בלי סוף, לא זהו הלשון, כי זהו רק תוצאה. הלשון הוא שכרתו ברית לגמול חסד זה עם זה. כריתת ברית היא התחברות הנפשות. כשהנפשות מחוברות, ממילא הם גומלים חסד זה עם זה, כי איך יתכן שיישב בביתו כשאחיו מישראל שרוי בצרה. ההתחברות עם נשמות ישראל על-ידי כריתת ברית, זוהי שמגבירה את היהודי שבפנים.

החסיד ר' מרדכי חנא פוקס זצ"ל^א היה אומר: בתחילת ימיי כשכיתתי את רגלי לאסוף כספים לעניים, היתה בזה

ורבינו בחיי, שבני ישראל היו בגלות מצרים משום שהיו צרי עין מידה כנגד מידה, והרי מידה כנגד מידה פירושו שהעולם פועל באופן זה. כשיש לו לאדם צרות עין, המציאות היא שהוא שרוי בגלות, ועד כדי כך הוא הולך ומעמיק בגלותו, עד שימצא את עצמו בארץ מצרים ממש. ומאחר שבני ישראל היו לקויים בצרות עין, כי עדיין לא זכו לצאת מתחת אותה קליפה, לכן מצאו עצמם יושבים בארץ מצרים.

משל למה הדבר דומה, לבחור בן שבע עשרה שמשחק בחול המועד בגן שעשועים, עולה ויורד, מטפס וקופץ. עומד אחד מן הצד ותמה עליו - "אתה כבר בן שבע עשרה! קודם כל צריך היית למצוא את תענוגך בלימוד, וגם אם אינך מוצא שם את תענוגך, הרי יש משחקים שמתאימים לנערים בני גילך, מה לך ולגן שעשועים שנועד לילדים קטנים?". ובכן מה יענה מי שיתבונן מעט? - אם נער זה נמצא בגן השעשועים, סימן הוא שזוהי דרגתו. ולא יועיל להוכיח אותו, כי לא יבין מאחר שזוהי דרגתו. הדרך היחידה היא להעלות אותו בדרך עקיפה לדרגה יותר גבוהה, ואז כשיהיה בדרגה יותר גבוהה, ממילא לא ימצא את מקומו בגן השעשועים...

בני ישראל היו במצרים, משום שזו היתה דרגתם, כל אחד מהם היה פרוד משאר נשמות ישראל ולא היתה לו כריתת ברית עם שאר הנשמות אשר זה מה שהיה מקרבו להקב"ה, שהרי כל אחד

א. מגדולי חסידיו האהבת ישראל' מוויזניץ ז"ע.

אז פנימיותו משתנה והרגשותיו משתנים.

דרך החסידות חידשה שאין לו לאדם לקיים את התורה מבחוץ, אלא יקיים אותה באופן שהיא תשנה אותו מבפנים, ילמד תורה לשמה, יתפלל את תפילותיו באופן שהן יהפכו את מציאותו, יעשה את השבת באופן שיעורר את כל רגשותיו, וכן הלאה. על דרך זו **כשיגמול חסד, יעשה אותו באופן שהוא ישנה מציאותו.**

זה מה שעושה את האדם יהודי, וכשהוא נעשה יהודי, ממילא הוא נגאל. כך לימדנו הרחיד"א. כשבני ישראל ממצרים, כל עוד לא שינו את פנימיותם לדאוג לאחרים, לרחם על אחרים ולכרות ברית עם אחרים, שרויים היו בגלות, כי עדיין לא היו יהודים, ורק יהודים יכולים לקבל את התורה. אכן לאחר כל-כך הרבה שנים שהיו במצרים, קלטו למה הם נמצאים שם. הם הבינו שהם נמצאים שם מחמת צרת עינם והחליטו לכרות ברית ביניהם לגמול חסד זה עם זה, ובזה עשו שינוי בפנימיותם ונגאלו ממצרים.

אומר על כך החיד"א: על האדם לדעת שאינו יכול לבוא אל הסדר ולהתחנן להשי"ת לקבל דעת אם לא ימסור נפשו קודם הפסח לדאוג לאחיו מישאל שיהיו להם צרכי הפסח, כי אם יבוא ואין כריתת ברית בינו ובין שאר אחיו מישאל, הלא יהיה כטובל בשרץ בידו, ויהיה באותו מצב שבני ישראל היו במצרים בטרם השכילו לכרות ברית לגמול חסד זה עם זה. הוא רוצה עד מאוד לזכות לגאולה, הוא מבקש ומתפלל ועושה סגולות

תועלת גדולה לעצמי ותועלת קטנה לעניים, ובסוף ימי היתה בזה תועלת גדולה לעניים ותועלת קטנה לעצמי. והסביר: בתחילת ימי שהיו בני אדם מבזים אותי הרבה ומסלקים אותי תדיר בבושת פנים, הייתי נעשה מזה יהודי יותר טוב, אך העניים לא היו מקבלים הרבה. ובסוף ימי שהיו מכבדים אותי ונותנים לי סכומים גדולים, אל העניים היו מגיעים סכומים גדולים, אבל אני לא הייתי נעשה יהודי יותר טוב כפי שהייתי נעשה בתחילת ימי.

אמנם דבריו מתייחסים לביזיונות שהיה סופג, אבל באמת הביזיונות הם רק פרט אחד מתוך הכלל. שורש הדבר הוא **שהמתאמץ לגמול חסד לאחיו מבני ישראל, נעשה מזה יהודי יותר טוב, והביזיונות שסופגים על הדרך, מוסיפים לזה כי הם מזככים את האדם וקולפים ממנו את קליפותיו.**

עיקר החסידות בימינו

הרה"ק מסאטמאר זיע"א סיפר שזכור לו בהיותו בן תשע דיברו אצל אביו ה'קדושת יו"ט מסיגוט זיע"א בענין דרך החסידות, אמר אז אביו: **"עיקר החסידות בימינו הוא שישמור במסירות נפש על כל קוצו של יו"ד הכתוב בשו"ע ושימסור את נפשו להיטיב ליהודים בגופו ובמאודו".** הא לך שדרך החסידות היא שהיהודי יהיה יהודי מבפנים - לא מבחוץ. כשהאדם נותן מכספו, עדיין אינו נעשה יהודי מבפנים. רק כשהוא כורת ברית לגמול חסדים, אז הוא נעשה יהודי מבפנים, כי

נותן צדקה עם לב, אז הוא משנה את האוויר ויש לכך השפעה על כל הסביבה. אחרים יתנו צדקה והם עצמם לא יבינו למה, והכל יזדקף לזכותו. הוא יהיה בגדר מְעֵשֶׂה אחרים שעליו נאמר גדול המְעֵשֶׂה יותר מן העושה.

הצדיק מקיים שמחת יו"ט

על הרה"ק רבי יהודה מדזיקוב זיע"א מסופר שהיה מקפיד מאוד לפי ההלכה לקדש בליל יו"ט תיכף ומיד בלי שום שהות, וכבר אירע פעם שבליל סוכות הלך להתפלל בבית כנסת אחר משום שבבית הכנסת הקבוע שלו התפילה התארכה ורצה לקדש בסוכת ביתו בשעה מוקדמת. והנה באחת השנים לאחר תפילת ערבית בליל סוכות, פנה לאחר משומעי לקחו ואמר: "היכן הולכים עכשיו? הולכים לקבל יו"ט. הרי ברמב"ם כתוב שעיקר שמחת יו"ט היא על-ידי שמשמחים אלמנות ויתומים. הנה כאן בקרבת מקום גר יהודי בעל משפחה שאשתו נפטרה עליו ממש בערב יו"ט והיא צעירה לימים. מי צריך את הקידוש שלי? מי צריך את ההחיינו שלי? מי צריך את הסוכות שלי? אין לי בשביל מה לחזור הביתה. הן מפני מה אני שמח ביו"ט, משום שהתורה אמרה ושמחת בחגך, והרי הרמב"ם כתב שמקיימים מצוה זו על-ידי שמשמחים אלמנות ויתומים".

הלך הצדיק לבית האלמן נכנס לסוכתו

שבפסח ייצא ממצרים, אבל הוא עצמו שרוי במצרים, ומה אפשר לעשות? כל עוד האדם לא עשה בגופו ובמאורו ולא העשה אחרים כדי ליתן לבני ישראל בשביל צרכי הפסח, לא כרת עממהם ברית, וממילא לא יוכל לצאת ממצרים. הוא מוכרח להיות יהודי כדי לקבל את התורה, והיהודי נמדד לפי מה שהוא עושה בשביל אחיו מישראל.

צדקה היוצאת מן הלב

בספה"ק "דברי יואל" (פרשת וישב) הביא יסוד נפלא מאוד: כלל הוא בידינו שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב², דיבורים לא נאמר, אלא דברים, ולכן מי שנותן צדקה בלב שלם, גם אנשים אחרים לומדים ממנו לעשות כמעשהו. מה שאין כן מי שנותן צדקה מחמת הכרח ולבו אין נכון עמו, אינו פועל בנתינתו שאחרים ילמדו ממנו, כי אין זה יוצא מן הלב.

הדבר מבואר לפי מה שנתבאר בשם צדיקים שתכלית הגמילות חסד על כל אופניה היא לעשות את האדם יהודי, כי מעתה נמצא שכאשר יגמול חסד באופן זה, לא הוא עצמו בלבד ייעשה יהודי, אלא גם אחרים הרואים אותו, כי ממנו ילמדו וכן יעשו, ונמצא שכשהוא מביא גאולה לעצמו, הוא מביא גאולה גם לאחרים. כשהאדם נותן צדקה בלי לב, אין זה מביא גאולה לעולם, כי אין זה משנה את אוויר העולם. אבל כשהאדם

ב. ביטוי הוא השגור בספרים ומובא לראשונה בספר "שירת משה" לר' משה אבן עזרא עמ' קנו. ובספר הישר לר"ת שער י"ג - ג הביאו השל"ה סט, א: "כי כל דבר שיצא מן הלב יכנוס בלב".

במטבח ויצעק על בני ביתו, יתמה האורח בלבו: למה זה קרא לי לסמוך על שולחנו? חשבתי שהוא רוצה לשבת עמי באהבה ואחווה!

אף כאן, הקב"ה רוצה להיות עם האדם ביו"ט ועל כן צוה אותו להיות בשמחה, כי כשהוא בשמחה הוא נוכח, וכשאינו בשמחה, אינו נוכח. **כשהאדם שרוי בשמחה, הוא שר ומוחה כף אל הכף, הוא נוכח בכל חלקי נפשו, ואם כן הוא יכול להיות עם הקב"ה.**

אם אתה משמח את שלי

אמר הקב"ה (על-פי דברי הרמב"ם): אם אינך כורת ברית עם אחיך בני ישראל, אם אינך דואג לאלמנות ויתומים, אינך נמצא עמי. הפירוש הוא כך: אולי אתה שמח, אבל שמחתך אינה יכולה להיות אמיתית, כי אתה שמח עם הבשר - לא עמי, ונקראת שמחתך שמחת הכרס. **כשאתה שמח שעוד יהודי יש לו לצרכי יו"ט**, כשאתה אומר כל דכפין ייתי וייכול, **אתה מחבר את עצמך לעוד יהודי**. עוד יהודי זה עוד אלוקות. כשיהודי שרוי בצער, השכינה שרויה בצער. כשיהודי יושב בביתו ביו"ט והוא מסובך בחובות ומרגיש שלא דאגו לו ולא הכניסו לו צרכי יו"ט, אע"פ שמונחות לו מצות על שולחנו, הוא מרגיש עצוב ודואב - לכולם יש כל מה שהם צריכים ליו"ט ורק לי לא דאגו. זרקו לי איזו שקית תפוחי אדמה לאחר שהתחננתי למנהלי הקמחא דפסחא. אכן למנהלי הקמחא דפסחא לא היה מספיק כסף, למה? כי התורמים לא נתנו מספיק. הם

וישב שם במשך שלוש שעות במהלכן חיזק את כל אחד מבני הבית ושר ניגוני שמחה, ורק כשהלכו לנוח, יצא משם. בדרכו חזרה לביתו, אמר למלווהו: "יתכן שכבר קיימנו שמחת יו"ט..."

ושמחת לפני ה' אלוך

הבנה נפלאה יש בזה. הן לא לחינם היתה השמחה אחת מהיסודות העיקריים של תורת החסידות, אלא משום שהעובד את ה' בשמחה, הוא עובדו בפנימיות נפשו, כי **כשהאדם שרוי בשמחה החלקים הפנימיים שבנפשו מתגלים, וכשהוא מקיים את התורה והמצוות בשמחה, הרי הוא עובד את ה' לא בגופו בלבד, אלא גם בנפשו ונשמתו**. ומהאי טעמא אין רוח הקודש שורה אלא מתוך שמחה, כי כשהאדם שרוי בעצבות, חלקי נפשו הפנימיים נעולים. זהו הכלל: כשחלקי הנפש הפנימיים נעולים, מרגישים עצבות, וכשהם פתוחים וגלויים, מרגישים שמחה.

הנהגה כשהקב"ה נתן לנו מצות השמחה ביו"ט רצונו היה שנהיה עמו ונתראה לו כפי שהיו מתראים לו בבית המקדש - יראה יראה. אומר הקב"ה ליהודי: אם תחוג את החג במרירות ובלב כבד ותהיה עסוק בשיעורי הכזיתים ותצעק על ימין ועל שמאל, הרי לא תהיה אתי.

בעל הבית הזמין אדם אחד לבוא להתארח אליו ביו"ט. הלה ניסה להשתמט באמרו שקשה לו להתארח אצל אחרים, אך בעל הבית הפציר בו והלה הגיע. הנה אם במשך כל סעודות היו"ט לא יישב בעל הבית עם האורח אלא יעמוד

בתיבת גומא ביאור, כמו שנאמר "ותתצב אחרותו מרחוק לדעה מה יעשה לו", המתינו לה עכשיו ז' ימים.

זה מה שהקב"ה רוצה שנוכיר לעצמנו כל יום, שהוא מחזיר לאדם פי כמה וכמה, ואם האדם נותן לאחרים מכל הלב, אף הקב"ה נותן לו ביד רחבה כהנה וכהנה. וכאמור, מידה כנגד מידה אין פירושו סיבה ותוצאה, אלא פירושו שמגיע אל האדם אותו דבר ממש שהוא עושה. משל למי שיושב בבית ושומע את שכונו הגר בעלייה מכה בקורנס על הרצפה, שאם יאמר שיש כאן סיבה ותוצאה – "הוא מכה על רצפת העלייה וכתוצאה מכך אני שומע את קול ההכאות מתקרת ביתי", הוא יעורר גיחוך, שהרי אותו דבר ממש הוא, בעל העלייה מכה בקורנס והקול עובר לשכנו בעל הבית. אין זה סיבה ותוצאה. אף כאן, אין הקב"ה אומר: "תתן צדקה וארשום אותך בספר הזכרונות ויום אחד אפתח את הספר ואשלם לך שכר צדקתך", אלא תוך כדי שהאדם נותן לבו לעזור לאחרים, נעשה בזה תיקון העולם, כי דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ואם כן בוודאי הקב"ה יהיה עמו. אין האדם צריך שיקריאו לו מדברי סופרים שאם יתן קמחא דפסחא בחפץ לב יזכה בליל הסדר לסייעתא דשמיא, שהרי הוא מבין שכך היא המציאות, מאחר שהוא מכניס את הקב"ה לתוך לבו, הקב"ה נמצא בתוך לבו.

ובידו הגדולה הוציא את הסגולה

וכן בספר "זרע קודש" (ליל ה' דחנוכה)

נתנו כפי שנתנו בשנה הקודמת ועכשיו המחירים עלו ומבקשי התמיכה עלו, ואין מספיק. אדם זה הרי יאמר בלבו: אנשים נוסעים להם עם רכבים מפוארים, ואני אף הצרכים הבסיסיים אין לי. הנה מה נעשה כאן? – פירוד לבבות. לא הוא מרגיש אותו ולא הוא מרגיש אותו. כריתת ברית בוודאי אין כאן.

האדם צריך להבין שאם הוא רוצה להיות עם הקב"ה, הוא חייב לכרות ברית עם בני ישראל. הקב"ה רוצה להיות עמו, אך הוא אומר לו: אתה תהיה עמי, אני אהיה עמך – אני לדודי ודודי לי. החדר במוחך שאינך יכול לגשת אל היו"ט בלי כריתת ברית...

אכן הקב"ה משלם לאדם מידה כנגד מידה. צריך לזכור זאת. כמה שהנהגה זו קיימת בענין העונש, יותר היא קיימת בענין השכר, כי מידה טובה מרובה. **כשהאדם מרגיש יהודים אחרים ודואג להם ושולח להם צרכיהם ומקבל בשבילם בזיונות, הקב"ה נמצא אתו.**

זכור את אשר עשה למרים

הנה אחת ממש הזכירות היא "זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים". ולפי הפשטות המצוה היא לזכור שמרים נענשה מפני שדיברה לשון הרע על משה. אולם הרשב"ם כתב בזה הלשון: "שאע"פ שהיו טרודים ללכת, העם לא נסע עד האסף מרים". מבואר מדבריו שהעיקר מה שצריך לזכור הוא שהקב"ה מתנהג עם האדם מידה כנגד מידה לטובה, וכיון שהיא המתנה למשה שעה אחת כשהניחוהו

בסגנון אחד שכאשר יצאו בני ישראל מצרות עינם, אז נגאלו ממצרים. והאמת שאפשר לראות זאת מהמציאות שמי שיש לו צרות עין, שרוי במצר, כי כל פעם שהוא מתבקש להוציא קצת מממונו, זה מכאיב לו עד מאוד וחיו אינם חיים. וכשהוא מרגיל עצמו ליתן והוא יוצא מצרות עינו, הוא יוצא ממצריו. הדבר נראה בחוש, וזה מסייע להבין מה שהובא לעיל מהספרים שבלי זה לא היו בני ישראל יוצאים ממצרים.

ותעל שוועתם אל האלוקים

להשלמת הדברים, הנה בפרשת שמות מסופר שבני ישראל עבדו עבודת פרך שנים הרבה ויאנחו מן העבודה ויצעקו אל ה' ואז באה עת גאולתם. והנה בדרך כלל מבין הלומד שעבדו סתם כי כך גזר עליהם הבורא, וכיון שצעקו אל ה', באה עת גאולתם הגם שנשאר כפי שהיו. אך הצדיקים הנ"ל אמרו לנו שטעות גדולה היא להבין כך. אילו היו בני ישראל נשארים כפי שהיו מקודם, לא היה המצב משתנה ולא היו יוצאים מן הגלות. סיבה יש למה ירדו למצרים, משהו היה צריך לקרות, ואם דבר זה לא היה קורה, לא היו יכולים להמשיך הלאה. ומה שכתוב בספרים שצריכים היו להעלות משם את הניצוצות, הלא רק חלק הוא ממה שצריך היה לקרות לכל יהודי במצרים, ואחד מהדברים שהיה צריך לקרות לו הוא שיפסיק להיות צר עין.

להרה"ק מראפשיץ זיע"א כתב בענין מה שהובא מהתנא דבי אליהו שבני ישראל יצאו ממצרים בזכות גמילות חסדים, ואמר שהדבר מוכרח, שהרי הוצאת בני ישראל ממצרים אף היא גמילות חסד, והרי הקב"ה מתנהג במידה כנגד מידה, ואם הוא גמל חסד עם בני ישראל, מוכרח הדבר שאף הם גמלו חסד זה עם זה.

ובזה ביאר הלשון במעוז צור "ובידו הגדולה הוציא את הסגולה", ידו הגדולה זו מידת החסד כדאיאת בווה"ק וכמו שכתוב לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'. במידת החסד הוציא הקב"ה את הסגולה, היינו את בני ישראל שנקראים עם סגולה, ולא סתם ריחם עליהם, אלא **מידת החסד שהם עוררו בכורתם ברית ביניהם לגמול חסד זה עם זה, היא זו שהוציאה אותם.**

וישאלו איש מאת רעהו

יותר מזה כתוב בספר "מגיד תהילות"^ג (פרשת בא) בשם המגיד הק' מקאזניץ זיע"א: בפסוק נאמר "דברי נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", ולכאורה הלשון תמוה - היתכן שהגוי הוא רעו של היהודי?! אלא הפסוק בא לרמז שבני ישראל היו שואלים זה מזה כדי לגמול חסד זה עם זה, כי ידעו שכדי שיוכל להתקיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, הם צריכים לאתערותא דלתתא.

כך נתנבאו כל בעלי רוח הקודש

ג. להגה"צ רבי יחיאל איכל מ"מ דק"ק מעליטץ ז"ע, תלמיד מובהק של ה'חווה' מלובלין ושל הרב המגיד הקדוש מקאזניץ, ותלמידים של הרה"צ מרימנוב, ושל הרה"צ מאפטא ז"ע.

להבין שכאשר יגמלו חסד זה עם זה, ייצאו ממצרים וזה מה שעשו.

ולענין דידן, **כאשר האדם מבקש מהש"ת קודם הפסח שיעזור לו לחוג את הפסח בכשרות כפי הצורך, הרי הוא מתפלל שהקב"ה יאיר את מוחו ולבו לדעת כדת מה לעשות כדי שיוכל לצאת ממצרים.** אם האדם חושב שעיקר תפילתו הוא שיוכל להתרגש הרבה בליל הסדר, טעות גדולה יש לו. וכי ההתרגשות היא זו שתוציאנו מן הגלות?! הרי האדם צריך לצאת מן הגלות והקב"ה רוצה להוציאנו ומסייע בעדו באתערותא דלעילא. אך **עיקר תפילתו הוא שיעשה יותר יהודי, וכפי שהאדם מרבה להיטיב לאחיו בני ישראל, כך הוא נעשה יהודי יותר ויותר.** ואע"פ שאין לו עדיין לב נכון לכרות ברית ולהרגיש אהבה, **יתן צדקה יותר מיכלתו וסופו להרגיש כי שכר מצוה מצוה.** כך מבואר בשו"ע וכך כתבו כל הספרים שזוהי **צורת הכנת האדם לפסח - ליתן קמחא דפסחא, לדאוג לעניים, לאלמנות וליתומים, ולבעלי נפשות שבורות.** ידאג להם, יכתת רגליו בשבילם, יעשה אחרים עבורם. כך מתכוננים לפסח, **וכשהאדם עושה כן, הקב"ה מאיר לו והוא זוכה לצאת מכל המצרים...**

ואם תאמר הרי בפסוק נאמר ותעל שוועתם אל האלוקים וגו' וישמע אלוקים את נאקתם וגו' שמשמע מזה שתפילתם היא זו שהועילה להם. התשובה היא שכאשר בכו להש"ת מרוב צערם ואמרו: "אנא ה' הושיעה נא", אז שמעו את קול דברו של הקב"ה שאומר: "שמעתי את קולכם והנה אסביר לכם מה תעשו כדי שתוכלו לצאת". הדבר דומה לאסיר בבית האסורים שמתחנן לשומר שיוציאנו. אומר לו השומר: שמעתי את בכייתך ואיני יכול לראות יותר בצערך. הבה ואסביר לך מה תעשה - "תדבר עם פלוני ותאמר לו כך וכך, תתחיל להתנהג באופן זה וזה, וכך יוציאו אותך לחופשי". אף כאן, כשבני ישראל היו במצרים, שרויים היו תחת הקליפה של צרות עין. שנים הרבה היו שם ולא הבינו. וכשכשל כוח סבלם וצעקו אל ה' מעומק לבם, האיר להם ה' בדעתם - "הבה ואסביר לכם מה תעשו כדי שתוכלו לצאת, הסירו את צרות עיניכם וכירתו ברית ביניכם לגמול חסד זה עם זה". ועוד זאת סייע בעדם שיתעורר לבם לאהבה זה את זה ולעשות כולם אגודה אחת, ואז באה קץ גלותם. זהו שאמר המגיד מקאזניץ - הפסוק וישאלו איש מאת רעהו מסביר מה הועילה צעקתם, צעקתם הועילה

לע"נ הגה"ח ר' יחזקאל אהרן בן הגה"צ ר' אברהם מרדכי הכהן איזבי זצ"ל

נדבת משפחת איזבי הי"ו

לזכות החתן יעקב חיים בן פריידא, הכלה חוה בת אסתר

יום רביעי פרשת מצורע - ה' ניסן ה'תשפ"ב

ביעור הדעת הישנה בשביל החדשה

סור מרע ועשה טוב

אדם גדול לעירם, היו פונים אליו בבקשה שיחתום בפנקסם שאף הוא נמנה לדבר מצוה עמהם. הגיעו גם עכשיו ראשי הקהילה אל הרה"ק מסקווירא וביקשו ממנו שישתתף עמהם. אמר להם כדברים האלה: דבר הקמת החבורות באמת מרנין את הלב, אבל כפי שאני רואה, הרי כל החבורות הן רק של עשה טוב. אילו היו מקימים חבורה של סור מרע, הייתי תיכף ומיד חותם עליה את שמי...

אם נתבונן נראה שהיום הוא ממש כך: יש היום חבורה לכל דבר, בתורה, בעבודה ובגמילות חסדים. בתורה יש כוללים מכל הסוגים והסגנונות, בתפילה יש חבורות של עניית אמן ושל אמירת תהלים וכן הלאה, ובגמילות חסדים יש חבורות של חסד בכל האופנים האפשריים. אך סוף כל סוף כולן חבורות הן של עשה טוב. אילו היתה קמה חבורה של סור מרע, היתה בה תועלת גדולה.

על ביעור חמץ

הן ידועים דברי הרדב"ז (שו"ת ח"ג סי' תקמו)¹ בענין הטעם שהחמירה התורה

כשעוסקים בנקיון הבית והכנתו לפסח, מקיימים ענין סור מרע קודם שבאים לעשה טוב, כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד, טו) "סור מרע ועשה טוב", כי כדי לקבל הארת היו"ט, צריך לעסוק תחילה בהסרת הרע. התורה שמה על כך דגש חזק, וכפי שרואים שאסרה להשאיר חמץ ברשותו של אדם לא רק בפסח עצמו, אלא אף קודם לכן בעת שחיתת הפסח, כאומרו (כי תשא לד, כה) לא תשחט על חמץ דם זבחי, וזה מוכיח שעל-פי התורה אין האדם יכול להתקרב לאור היו"ט כל עוד החמץ נמצא ברשותו. וזה מלמד לנו יסוד גדול שכל עוד האדם מחזיק בפגמים הראשונים, מצוות הפסח לא יפעלו עליו את פעולתם.

האדמו"ר מסקווירא זיע"א סיפר שאביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא זיע"א שנקלע פעם באיזו עיר, ושם באותה עיר היו כמה חבורות (ארגונים), חברת ביקור חולים, חברת גמילות חסדים, חברת לינת הצדק, וכן הלאה, ודרכם של ראשי הקהילה היתה שכאשר היה מגיע איזה

ד. סי' תתקעז, בשם חז"ל במדרשות.

ביתר ביאור: אנו רואים שהתינוק מתחיל לאכול לחם רק כשהוא גדל מעט ונכנסת בו קצת דעת^ה, כי הלחם מועיל לו לאדם לקבל דעת, וכאן אמרה תורה **לעקור את החמץ שהיא הדעת השייכת לגאווה, ואז הקב"ה יתן לו דעה חדשה שאין בה שום גאווה.**

נכנסה בו רוח שטות

הן כל פעם שהאדם עובר עבירה, יש לכך סיבה למה הוא עושה זאת, כי הגם שיצר לנו יצר הרע, הלא בני מלכים אנו, בני אברהם יצחק ויעקב וממלכת כהנים וגוי קדוש, ומדוע נבוא לידי חטא. והנה **חז"ל** (סוטה ג, א) אמרו אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, אך זה גופא צריך ביאור, מה זה נכנסה בה רוח שטות, הוא סתם השתגע בלי שום סיבה?! אכן הסיבה היא מה **שחסר לו משהו בנפשו והוא מבקש להשלימו, והרי הוא פונה בטעותו לצד הבלתי נכון ומשלימו בדבר האסור.** זה נקרא שיש לו דעת משובש במוחו, או בלשון חז"ל נכנסה בו רוח שטות.

דוגמא לדבר: גבאי בית כנסת שמרגיש שהוא צריך להראות שהוא בעל הבית והנה כולם מתחילים לסבול ממנו באשר הוא מעיר להם על כל צעד ושעל בלי שום הגיון. כולם רואים שמהו חסר לו בנפשו, כי לכן הוא מתנהג כפי שהוא מתנהג בסברו שזה מה שישלים לו את חסרונו. וביתר פירוט: גבאי זה אינו מרגיש שהוא מספיק חשוב, הוא אינו

כל-כך באיסור חמץ עד שאסרה עליו בבל יראה ובל ימצא, ועוד באו החכמים והוסיפו עליו איסור על גבי איסור, מאי שנא מכל האיסורים שבתורה, וביניהם אף איסורי כריתות כגון חלב ודם, שלא אסרה התורה בהם רק את אכילתם ואף החכמים לא הוסיפו עליהם יותר. וכתב שהדבר מוכיח שמצות ביעור חמץ היא לא רק כדי לסלק מרשותנו את החמץ הנגלה לעין, אלא **גם להסיר מלבנו את הפגמים הישנים, כי לכן צריך לבער את הכל ולא להשאיר אפילו משהו חמץ.**

ביאור הדבר: ידוע לנו שבכל מצוה יש חלק המעשה וחלק המחשבה. ולמשל מצות ציצית, חלק המעשה הוא לתלות ציצית על ארבע כנפות הבגד, וחלק המחשבה הוא למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי, וכן מצות תפילין, חלק המעשה הוא לכתוב ד' פרשיות על הקלף ולהניחן בבתי התפילין, וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך, וחלק המחשבה הוא למען תהיה תורת ה' בפיך. וכן הוא בכל המצוות, בכל אחת מהן יש מחשבה שהאדם צריך להשתתף בה בעת העשייה.

אף כאן, **חלק המעשה הוא שיבער האדם מרשותו כל גרגיר של חמץ, וחלק המחשבה כפי המבואר בכל הספרים הוא לכוון שהוא רוצה להפטר מיצרו הרע. ודבר זה הוא הכנה לפסח, כי בפסח עצמו יקבל האדם אמונה ודעת חדשה על-ידי אכילת המצה, אך כדי לקבל דעת חדשה, עליו לעקור תחילה את הדעת הישנה.**

מבטלו בלבנו. צריך להתבונן ולבדוק את הסיבה. מי שלא יחזור לבדוק את הסיבה, לא יוכל להשתנות באמת. ועל זה אמרו שצריך לבער את החמץ שהיא הדעה הישנה לפני שנכנסת הדעה החדשה, כי אם לא יעשה כן, יסתובב סביב עצמו ואל ישתנה אף פעם לטובה.

הקנאה והתאוה והכבוד

ואמרו לנו **חז"ל** שמי שיבדוק את הסיבה למעשיו הפסולים, ימצא שרבים מהם תלויים בקנאה תאוה וכבוד, הוא יגלה שמעשיו נובעים מלהיטותו אחרי שלושה אלה. לא תמיד יראה זאת מיד, כי יתכן שאינם קשורים במישרין, אבל כשיחקור את מעשיו ויפתח ספרי מוסר, יראה שהם נובעים מאחת מאלה.

דוגמא לדבר: האדם נכנס לחובות של כמה אלפי דולר או כמה עשרות אלפי דולר. מה קרה? הוא ראה שחבירו קנה מכונת חדשה והקנאה התחילה לכרסם בלבנו. לא לקח זמן רב עד שהגיע להחלטה שאינו יכול להמשיך עם רכבו הישן. עד עכשיו זה היה לו מצוין, ועכשיו משום מה אינו יכול להמשיך לחיות אתו. לווה את הסכום הדרוש וקנה רכב מפואר. עכשיו כשבאים לדבר אתו על חובות, זה ביטול זמן, שהרי הוא משוכנע שמדובר היה בצרכי מחיה, וגם אם נדבר אתו על עשה טוב, זה לא יועיל מאומה עד שלא נחקר אחר השורש ונעקור אותו...

מוציאין את האדם מן העולם

חובה יש בימים אלה להתבונן בסיבות ההתנהגויות הפסולות. לאדם יש הרבה

מרגיש שאנשים מסתכלים עליו בהערצה, על כן הוא סבור שאם יכה את העם בשוטים, יקבל את מה שאהבה נפשו.

אכן גם אנשים בביתם טועים בטעות זו. הם מרגישים שהם צריכים להראות בכל עת שהם בעלי בתים, ומעירים ומחלקים פקודות ללא הרף, וכל הממרה את פיהם נידון ברותחין. אף זה מהאי טעמא - הם מרגישים שאינם חשובים מספיק וסבורים שזה מה שיגרום להם להרגיש חשובים.

צריך להבין שהטעות היא בתרתי. ראשית, **עצם הפעולה מוטעית**, וחוץ מזה **הסיבה שדוחפת את האדם אל הפעולה, אף היא מוטעית**. האדם חייב להבין זאת, אחרת לא יוכל לקיים סור מרע באופן שורשי ותמיד יהיה רעב לעוד תשומת לב ויהיה כבור שאינו מתמלא אף פעם.

שורש פורה ראש ולענה

כל פעם שהאדם עושה עבירה או מתנהג באופן פסול, **אין חסרונו בעצם עשייתו או התנהגותו בלבד, אלא גם במה שדחף אותו לכך וזה מה שצריכים לעקור מן השורש**. הנה האדם נכנס יום אחד לבית הכנסת ולבושו משונה, אין די שנדבר אתו על חשיבות המנהג והמסורה ועל בני ישראל במצרים שלא שינו את לבושם, אלא צריך לשאול אותו למה. למה ביום בהיר אחד החליט לגלח את זקנו? מה קרה? מה דחף אותו לכך? אחרת לעולם לא נצליח לשרשו.

כך רואים בענין בדיקת חמץ שצריך לבדוק עד מקום שידו מגעת והשאר

במי שאינו ראוי לה, מה שביקשה לא ניתן לה, ומה שבידה נטלוהו ממנה (כי אסורה היא הן על הבעל והן על הבעל), **שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו, ומה שבידו נוטלין הימנו.**

כבר הבאנו מה שסיפר הרה"ק ה'מאור עינים' ז"ע"א שכאשר נפטרה עליו אמו בילדותו, נתגדל אצל דודתו והיתה דודתו מפלה אותו בין בניה, וכך היתה נוהגת כשהיתה מחלקת לחם לילדים, למרוח לכולם חמאה על פרוסת הלחם כדי להטעים להם לחמם בפיהם, ורק לו לא היתה מורחת, והיה הדבר מעגם את נפשו על כי נגזר דינו לאכול תמיד לחם יבש.

אירע פעם שדודתו לא היתה בשעת חלוקת הלחם, גמר אומר ליטול לבדו מקערת החמאה שעל השולחן ולמרוח על פרוסת לחמו כשאר הילדים. אמר ועשה. אך כיון שנגס מפתו, נתברר לו שמה שהיה נדמה לו כחמאה לא היה אלא טיט לבן שהוכן לסתימת חור בקיר הבית, ומעתה גם את פרוסת לחמו לא יכול היה לאכול.

הפטיר ה'מאור עינים': מזה למדתי לקח לכל החיים, **שכאשר נוטלים לבד, לא זו בלבד שאין מרוויחים, אלא גם מפסידים את מה שכבר מחזיקים ביד.**

לכל דבר יש סיבה

ובכן, האדם צריך להבין שלהתנהגותיו יש שורש, יש סיבה למה שהוא מדבר כפי שהוא מדבר. הנה יש מי

מאוד קנאה בלבו, הרבה מאוד תאוה ויצר הרע גדול לכבוד, ובגללם הוא עושה שטויות והורס את העוה"ז הגשמי שלו. הנה מצוי מאוד שהאדם מקבל החלטה בענין עבודתו אשר גוזלת ממנו את ישוב דעתו, את ביתו ואת כל אשר לו, וכל כך למה? כי לא התאים לו להמשיך לעבוד במקום עבודתו עד כה. אילו היה נשאר במקומו הראשון היה יכול ללמוד ולהתפלל ולעבוד את ה', ועכשיו שלא התאים לו, קיבל את החלטתו הטיפשית.

ראו נא כמה עשו החלטה בלתי נכונה בעניני שידוכים רק מחמת הכבוד, הם ענו 'לא' על שידוך הגון וענו 'כן' על שידוך שאינו הגון, והכל מחמת הכבוד, וכמה עגמת נפש יש להם מזה! אמנם יצר הרע היה להם, אבל הם צריכים להכיר בשורש ולומר בפה ברור: הן, זה היה המעשה, בושתי מחמת כבודי לומר את האמת, ולכן עשיתי עבירה שנקראת שקר. **כשיכיר האדם בשורש, יוכל לעסוק בטור מרע ברעתו.**

האמונה עוקרת את השורש

ואמנם זה ברור שלאחר שייכיר האדם את השורש ויבין שהנהגתו באה לו מקנאה או תאוה או כבוד, יצטרך להעמיק עוד ולברר איך צמח אותו שורש. ובזה יקבל סיוע באכילת המצה, כי **כשתתחזק האמונה בלבו, יבין שאין לו מה לקנאות או להתאוות, כי הקב"ה נותן לו כל צרכיו ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו, ואך טפשות היא לבקש מה שאינו שלו, וכמו שאמרו חז"ל במסכת סוטה (ט, א):** סוטה נתנה עיניה

**הראשון שאינו מאמין שהקב"ה עומד
כנגדו ורואה כל מה שהוא עושה, והשני
שאינו מאמין שהקב"ה מספק לו את כל
צרכיו ומה לו לקחת סיפוק באופן האסור
והרי לא ירוויח כלום...**

אם ראית גנב ותיריך עמו

אמנם כאן יבוא האדם ויטען: אכן אני מבין שסיבת התנהגותי נובעת מן הטעות, אך מה אעשה שעדיין איני מרגיש בעל אמונה גדול כל-כך עד שאמונתי יבטל את יצר הקנאה התאוה והכבוד ויהיה לבי חלל בקרבי. על זה אמרו לנו **חז"ל שהמצה תתן לנו דעה חדשה, אך מה שמוטל על האדם הוא לעקור את הדעה הישנה.** כשהוא עוסק בביעור החמץ מביתו, עליו לכוון גם לעקור את הטעויות בדעתו. למה הוא סבור שדבר פלוני עולה כהוגן? הרי אינו עולה כהוגן? משום שהוא יודע שאם יסכים שאינו עולה כהוגן, לא יוכל להמשיך לעשותו, ועל כן מוכרח הוא לומר שהוא עולה כהוגן כדי שיוכל להמשיך לעשותו. ולמה הוא חפץ כל-כך להמשיך לעשותו? כי הוא מרגיש שבלעדי אינו יכול – אל תגיד לי שאכילת זיתים קשה לשכחה כי אני מוכרח לאכול זיתים (איננו מתכוונים לגוף ענין אכילת זיתים שנחלקו בו אחרונים באופני ההיתר, רק נקטנו זאת כדוגמא, כי רצינו לנקוט דוגמא עדינה). האדם ממציא ק"נ טעמים של היתר כי הוא ירא לגשת אל האמת. **לכן מוכרח הוא לעקור את דעתו הישנה כדי שהמצה תתן לו דעה חדשה.**

שמאוד מזלזל באחרים. למה הוא מזלזל? נכון יש לו הרגל, אבל ההרגל בוודאי נותן לו משהו. הוא נותן לו איזה תענוג, איזה סיפוק של שקר. כשיתחקה אחר השורש, יראה שיש לו מחסור, הוא מרגיש שמקומו אינו טוב ולכן הוא מחזק את עצמו באמרו שהמקומות האחרים גרועים משלו, הוא מרגיש שהוא עצמו אינו הגון, ולכן הוא שופך קיתונות של בוז על אחרים כדי להרגיש טוב במקצת.

כך הוא בכל נסיון שהוא, כגון ביטול זמן, ראיות אסורות, מאכלות אסורות. הן הן, ענין המאכלות האסורות צריך חיזוק גדול. איננו מדברים על מי שאוכל בשר בחלב כפשוטו, אלא במה שהאדם צריך להתחזק בשמירה על כשרות המאכלים שהוא מכניס לפיו, או כמו כן הוא צריך להתחזק בברכות הנהנין. למה אינו עושה זאת? התשובה היא שיש לכך סיבה. ולמשל, בברכות הנהנין יתכן שהסיבה היא תאוה. הוא כבר מחזיק את האוכל בידו ורואה אותו כמציאות יותר בהירה ממציאותו של הקב"ה. הקב"ה הרי נמצא כאן ואם כן היה האדם צריך להתרגש מעצם זה שהוא זוכה לברכו, אך מה לעשות שאינו רואה את הקב"ה כמאכל המונח לפניו, ולכן הוא מברך בחטף ואוכל בתיאבון גדול.

עכ"פ בשלב הראשון יבין האדם שיש שורש להתנהגותו, בשלב השני יבדוק וימצא שהשורש הוא קנאה או תאוה או כבוד, ובשלב השלישי יבין שהקנאה והתאוה והכבוד, מקורם בטעות אצלו, והיכן היא הטעות, הטעות היא באמונה. איננו חי עם הקב"ה, וזה מתבטא בתרתי:

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל (לגרסא אחרת עם הרמב"ם) שפעם היה לו ויכוח עם השרים אם אפשר להרגיל בעל חי עד שתשתנה מהותו. השרים טענו שאפשר והרבי ר' יהונתן טען שאי-אפשר. ערכו סעודה בבית המלך והשרים הראו שהצליחו להרגיל את החתול להגיש את המזון לסעודה, כאשר הוא הולך על שתי רגליו האחוריות ואוחז את המזון ברגליו הקדמיות כאילו היה אדם. פתח הרבי ר' יהונתן את קופסת הטבק שלו וקפץ ממנו עכבר. כיון שראה החתול את העכבר, תיכף ומיד השליך ארצה את טס הכסף שהחזיק, עם המאכלים שעליו, והתחיל לרדוף אחריו, ופני השרים חפו...

ולענייננו, **לאדם יש נפש בהמית** שפועלת בדומה לבעל חי, ויותר **פנימה יש לו נשמה שהיא חלק א-לוה ממעל ומשתוקקת להשי"ת**, אלא שהיא מוסתרת, **וכל עור האדם לא יגלה אותה, הנפש הבהמית תמשול בו**. והנה בדרך כלל אין האדם מגלה את נשמתו, אלא ממשיך להתנהג על-פי הרגליו כפי שהם קיימים בנפשו הבהמית, וכשמגיע יו"ט, הוא נעשה כאותו חתול שעמד על שתי רגליו - הוא מתנענע ומשתף פעולה עם כל מנהגי היו"ט ועניניו - וכיון שהחג יוצא, חוזר הוא להלך על ארבע. דומה הוא לבעל חי שאילפוהו ולימדוהו להתנענע כבן אדם. כל זה משום שלא השליט את נשמתו, אלא אילף את נפשו הבהמית להתנהג כבן אדם, כי לכן הוא חוזר לאחר יו"ט לכמו שהיה.

למדנו מדברי המגיד הק' מקאזניץ זיע"א **שהדבר תלוי בעקירת הדעת**

גודל ההכנה לגודל האור

הנה בספה"ק **"עבודת ישראל"** (לשבת הגדול) כתב שמפני כך צריך חג הפסח להכנה גדולה כל-כך במשך שלושים יום, הכנה בכמות ובאיכות, משום שאורו גדול מאוד, כידוע שבליל פסח מקבל האדם אור גדול שלא בהדרגה, ובשפה שלנו - הדעת שהאדם מקבל היא דעת גדולה מאוד, ועל כן הוא צריך לעקור תחילה את כל טעויותיו.

נדמה זאת לתלמיד בישיבה ששואל מהמגיד שיעור שלו שאלה גדולה בלימוד, והמג"ש שם לבו ששאלתו יושבת על ארבע טעויות. יודע המג"ש שהגם שיענה לו תשובה מספקת לשאלתו, לא יועיל לו, אלא עליו להתחיל ללמוד עמו את הסוגיא מתחילתה ולעקור ממנו בדרך לימודם את טעויותיו. רק לאחר שיעקור ממנו את הטעות הראשונה ואח"כ את השניה והשלישית והרביעית, ויראה שהוא מבין שהיתה לו טעויות, או אז יוכל להשיב לו על שאלתו.

זהו פירוש דברי העבודת ישראל'. **הקב"ה עומד ליתן לאדם דעת בליל פסח, דעת שהאדם צריך לה, יסודות גדולים באמונה שיועילו לו לעמוד איתן בנסיונותיו**. ובכן אם לא יעקור תחילה את כל טעויותיו, ישמע וישמע ושום דבר לא ייכנס אליו. לכן מוכרח הוא להתייגע במשך שלושים יום לעקור את כל הטעויות שהשתרשו בדעתו.

כל הולך על כפיו - החתול והעכבר

יש להשוות זאת לסיפור הידוע עם

מאן בעי למיזבן סם חיים (מי רוצה לקנות סם חיים)? אודקין עליה (היו הבריות מתאספים סביבו ודוחקים עליו שימכור להם). רבי ינאי הוה יתיב ופשט בתורקליניה (היה עוסק בפשט המקרא במעונו), שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים, אמר ליה: תא סק להכא, זבון לי (עלה לכאן, מכור לי). אמר ליה: לא אנת צריך ליה ולא לדכוותיה (אתה אינך צריך לכך). אטרח עליה (הפציר בו רבי ינאי), סליק לגביה, הוציא לו ספר תהלים, הראה לו הפסוק מי האיש ה'חפץ חיים', מה כתיב בתריה? – נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב. אמר רבי ינאי: כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו.

תמהו כולם: מה חידש אותו ווכל לרבי ינאי, ולכאורה לא הוסיף כלום על לשון הפסוק. אמר על כך הגה"צ **רבי ירוחם ממיר זצ"ל**: הרוכל חידש לרבי ינאי **שם החיים של התורה אמיתי כל-כך עד שאפשר למכור אותו בשוק תמורת תשלום כעצות מעשיות לחיים**. בשפה שלנו: בימינו יש מטפלים רגשיים לרוב אשר גובים תשלום הגון בעבור כל פגישה אתם. ומה הם מוכרים? הם עוזרים לאנשים שהסתבכו בחייהם ומאירים להם את החיים. ובכן, ממה נפשך, אם הדברים שהם אומרים מועילים, ללא ספק מקורם בתורה, וכל מה שאין מקורו בתורה, אינו מועיל, כי אין שום דבר שאין שרשו בתורה שיכול לגרום שינוי באדם. והגם שאמרו **חז"ל** (איכ"ר ב, יג) חכמה בגוים תאמין, אין פירושו אלא שלפעמים הגוי מבין איך להשתמש נכונה באיזה דבר

הישנה, כי אם אין האדם פועל לעקור את טעויותיו מן השורש, אין נפשו הבהמית נעקרת, ואז כשבאה הדעה החדשה בליל הסדר, אין היא יכולה להיקלט אצלו. לכן צריך האדם לפעול לעקור את טעויותיו והגם שאינו יודע מה היא הדעת הנכונה, עכ"פ **יידע שדעתו הישנה היתה מוטעית ויתפלל לה' שיאיר את עיניו**. דומה הדבר למי שלמד איזו סוגיא ועשה בה טעות, שאם הוא מבין שעשה טעות, כבר הוא עומד במקום טוב, שהרי הוא יודע שאינו יודע פשט ויתפלל לה' שיאיר את עיניו בתורתו ובוודאי יגיע אל הפשט הנכון. אבל אם אינו מבין שעשה טעות, אין אצלו מקום לפשט הנכון, כי הוא בטוח שהוא יודע הכל. אי אפשר לעזור למי שאינו רוצה להיעזר משום שחושב שטוב לו.

אכן בכל מה שהאדם עסוק בימים האלה להוציא מביתו, כגון דפי גניזה או דברים ישנים שכבר עבר עליהם הכלח, ישים לכך מחשבה שרצונו להוציא ממוחו את כל הטעויות. יתכן שיגיע לט"ו התנהגויות שיתבררו לו כהתנהגויות מוטעות, והוא עצמו לא יידע את העצה, מה יתן חליפתם. על זה אמרו **שביל כסח ייפתחו כל השערים ויקבל דעת חדשה, אור גדול שיאיר לו למצוא את העצות הנכונות...**

מאן בעי סם חיים

הנה **במדרש** (פרשת מצורע) איתא: מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר:

על-פי המדרש, שקודם המבול, כשהיו אנשים עוסקים במרמה, היו ממלאים את הארץ חמס, ובגלל כן הגיע המבול. מה עשה הקב"ה לאחר המבול כדי שלא יצטרך להביא שוב מבול לעולם? הוא זיווג את המרמה עם החורבן, והיינו שכל אימת שהאדם יעסוק במרמה, ממונו לא יתקיים בידו וכך לא יתמלא העולם חמס ולא יצטרך המבול לשטפו.

אכן כן, **כל מי שיבדוק בעצמו, יראה שכאשר ניסה להגדיל את הונו בדרכים שאינן כשרות, לא הרוויח כלום**, ונמצא שרק נשאר עם העבירה בידו. כשהאדם יבין זאת, יבין שהשקר והמרמה אינן הדרך. ואם אין לו כוחות הנפש לעמוד איתן בשעת נסיונו! הנה על זה הוא צריך להתחנן ולבקש מהשי"ת שיאיר לו בליל הסדר.

הנה הצדיקים היו ממעטים באכילתם ובדיבורם וזה הועיל להם לעבודת ה'. שואל האדם: "מה אעשה שאני מרגיש שאני צריך לאכול הרבה ולדבר הרבה ואיני יכול בלעדיהם..." יודע אתה מה שתעשה? תבין שמדובר בטעות ותתפלל שבלייל הסדר הקב"ה יגלה לך מה יבוא במקומם. נפשך מרגישה שהיא צריכה להם. אנו מאמינים לך. ואנו מאמינים לך גם שלא מצאת עדיין הדרך החוצה. כבר החלטת אלף פעם שלא תאכל בלילה כי אין זה בריא, ולמעשה, אתה חוזר כל יום בשעה מאוחרת רעב מאוד ואתה מתיישב לאכול סעודה דשנה. אנו מאמינים שקשה לך מאוד ואין לך משהו במקום,

ששורשו בתורה. המציאות היא שהתורה היא סם חיים, ויש בכוחה לעשות את האדם בריא ושלם בכל עניינו. מה שאין האדם רואה אותה כסם חיים, הוא מפני שלא היה לו רוכל שיסבירונו לו.

רבי ינאי התרגש מאוד כשראה את הרוכל עומד בשוק ואומר: "אני לוקח תשלום על זה. איני מתבייש! אני גובה סכום של אלפיים דולר. מי שיתן לי אלפיים דולר, אפתח לו ספר תהלים ואראה לו את הפסוק מי האיש ה'חפץ חיים' וגו'". המטפל הרגשי אינו פותח את ספר התהלים, אלא מתהדר לומר שהוא מומחה בזכות עצמו. הרוכל אמר: "כמוני כמו המטפל הרגשי, אלא שאני אומר את האמת. בא ואראה לך פסוקים בתורה עם פירוש רש"י, בא ואלמד אתך יחד מסילת ישרים, חובת הלבבות, ותראה שיש לך רפואה לכל מכותיך".

האדם נוטה להפריד בין השנים, וכה יאמר: "בשביל לחיות חיים מאושרים, אעשה אחד מהשנים, או ארבה ממון, או אלך למומחה שיתן לי עצות, ובשביל לקיים את חובתי בעולמי, אקבע עתים לתורה". טעות גורלית היא זו! האדם צריך להבין שהתורה בלבד היא זו שתהפוך את חייו לחיים מאושרים. עליו לעקור את הדעה המיוסדת על השקר, אותה דעת שאומרת לו שירוויח מהשקר.

נחפשה דרכינו ונחקרה

אכן כבר הבאנו מה שכתב ה'חפץ חיים' זצ"ל בקונטרס שלו "שפת תמים"

שהגם ששומעים, אינם מקבלים...

ומעתה נבין שזה מה שקורה בתקופה זו שלפני ליל הסדר. הקב"ה אומר לאדם: נכנסים אל המצב. שמע נא! השנה היו לך נסיונות חדשים שלא היו לך בשנה שעברה. ראה נא כמה מריבות פוליטיות עסיסיות היו השנה שמשכו אותך. השנה קיבלת נסיונות חדשים של גאווה, נסיונות חדשים של אכילת מאכלות אסורות. אל תסתפק בעבודתך שעבדת בשנה שעברה, אלא התיישב שוב לאור מצבך החדש - התחנת השנה? יצאת לעבוד השנה? יצאת מהכולל? נכנסת לכולל? השלום בית שלך התערער? מדרגתך בעבודת ה' השתנתה? - באה ותבדוק מחדש היכן הטעויות שלך ואיזה פתרונות הקב"ה נותן לך. תראה איך תוכל לעקור את מה שאינו ראוי, ואז - המושג יש לך לאיזה אור תזכה בליל הסדר?! הלא כמידת עיסוקך בסור מרע, כך תהיה מידת ההארה שתקבל בעשה טוב.

כך מלמדים אותנו **הספרים** שכך אנו צריכים להסתכל על הימים האלה. עלינו להבין שאין המדובר בדבר טכני שהבית יהיה נקי, אלא צריך לעבוד לעקור את הדעת הראשונה ולפנות מקום לחדשה. כשמזמינים מקרר חדש, הטיפש משאיר את הישן מפני שאינו רוצה לשלם לפועל שיסלק את הראשון. טיפש אחד! תשלם מה שצריך כדי לסלק את הישן וכך יהיה לך מקום לחדש. זהו הסוד! **סלק את המחשבות וההתנהגויות ששורשן בטעות, ואז יהיה לך מקום לדעה חדשה שאין לה גבול...**

אך תסכים שזה טעות, ואז תתפלל להשי"ת שיתן לך דעת שתבוא חלף טעות זו.

מחטאתי טהרני

לסיום: הנה בשנים האחרונות התפשט המנהג בקרב קהילות רבות לקיים פעם בשנה שבת 'טהרנו' לחזק ולהתחזק בענין השמירה מפגעי הטכנולוגיה. מה הפשט? הם ראו שהניסיונות משתנים ללא הרף אם מצד האנשים שמשתנים ואם מצד המציאות שמשתנה ללא הרף, ואמרו שאין די במה שנתחזקו בשנה שעברה, אלא כל שנה צריכים להתחזק מחדש וללמוד את התורה מחדש, ללמוד איך צריך להיות יהודי ירא שמים ולראות איך גם כשהאדם נקלע למצב חדש או קיבל עבודה חדשה, עליו עדיין להשאר אדוק באמונתו וביהדותו. וחוף מזה לפעמים צריך האדם לתזכורת נוספת כעבור שנה, כי בשנה הראשונה סבור היה שהוא חכם מכולם והגם ששמע הכל, לא קיבל כלום. ועכשיו במשך השנה מצא את עצמו קשור היטב לכל המרעין בישין והתחיל לחשוב - "אולי יש צדק בדברי פלוני". לכן מתאספים פעם בשנה ועוסקים בסור מרע - "הבה ונראה איך להיות יהודי כשר בכל מיני האופנים, אצל כל מיני האנשים ובכל מיני ההזדמנויות", וזה מביא להתחזקות גדולה.

שואל האדם: "למה לא סיפרתם לי עד כה?". משיבים לו: "בוודאי סיפרנו לך, אך לא היית כאן. הפעם הגעת; בשנה שעברה לא הגעת". ובכל שנה יש אנשים

יום שני פרשת מצורע - ג' ניסן ה'תשפ"ב

הכנת הלב למצות והגדת לבנך בליל הסדר (חלק ב)

העולם הגשמי. כח זה הוא כח גדול מאוד, ומזה היצר הרע חושש מאוד, ולכן הוא מנהל מלחמת חרמה כדי שהדבר לא יתקיים, וכשאינו מתקיים, הרי זה נקרא שהדיבור הוא בגלות וכפי שנבאר.

שינוי נעשה רק ע"י הכנסת רוחני לגשמי

ידוע שאין שום שינוי יכול להתחולל בעולם הגשמי על-ידי פעולות גשמיות, ולמשל, אם האדם משתדל בענייני הפרנסה - הוא מתקשר לפלוני שוב ושוב, הוא מפרסם שיש לו סחורה למכירה - אין זה באמת יוצר שינוי, אין זה יכול באמת לגרום לריווח. רק כשנוטלים דבר רוחני ומכניסים אותו לעולם הגשמי, רק אז יכול להתחולל שינוי בעולם. כשהאדם מתפלל ומזכיר לעצמו שהקב"ה הוא כל יכול ושהוא מנהיג את העולם ומכניס מחשבות אלו בעולם הגשמי, זה יש בכוחו לחולל שינויים בעולם הגשמי. כשמכניסים רוחני בגשמי, יכולים להחיות את הגשמי.

דוגמא לדבר: הזרעים טמונים באדמה וצריכים לצמוח. אין האדם יכול להצמיחם. הוא יכול רק להכניס על-ידי חרישה וזריעה, אך עדיין צריך שירד מטר

כשכח הדיבור נמצא בגלות

בשיעור הקודם התחלנו לדבר בענין כח הדיבור שהקב"ה נתן לנו ובענין המצוה שצוה אותנו הקב"ה להשתמש בכח זה בליל הסדר. והלום נרחיב בזה באופן נוסף היות שמדובר בכח גדול אשר אם האדם יודע איך לנצלו, הוא יכול לפעול בו גדולות ונצורות. האמת נאמר שיש קליפה גדולה שמונעת מן האדם לנצל את כח הדיבור שלו, ועל זה כתוב **בזוה"ק** (וארא כה, ב) **שכאשר בני ישראל היו במצרים היה הדיבור בגלות.** הן כל אחד מבין שבהיות בני ישראל במצרים יכולים היו לדבר ולשוחח זה עם זה, אלא **ודאי שהפירוש הוא שכח הדיבור אשר מחולל גדולות ונצורות, הוא זה שהיה בגלות.**

ונבאר במילים פשוטות: **כח הדיבור הוא הכח לקחת הרגשים שבפנימיות הלב ולהוציאם לחוץ.** ואין פירושו של דבר רק שיש לו לאדם היכולת להסביר את עצמו היטב, אלא פירושו הרבה יותר מזה, כי **ההרגשים שבפנימיות הלב הם רוחניים מאוד, וכשהאדם מוציאם לחוץ, הרי הוא נוטל דבר רוחני ומכניסו לעולם הגשמי ועל ידי כן משנה את**

ז. שיעור הכנת הלב לקיום מצות והגדת לבנך בליל הסדר (חלק א) נדפס ב'הבינני' פרשת מצורע - שבת הגדול גליון 195.

שום שינוי בעולם, והרי זה כאילו מנע את השפע הצריך להגיע לעולם מלהגיע. מה שאין כן כשהאדם לומד תורה בפיו, אז הוא מכניס רוחני לעולם הגשמי וזה יכול לפעול שינוי בעולם ולהביא לו שפע רב.

האדם נברא לעמל פה

כמו כן בענין התפילה. כשיש לאדם השתוקקות בעלמא, הגם שהיא דבר רוחני מאוד, אין בכוחה לשנות את העולם הגשמי. אך כשהוא מוציא אותה מפיו, הרי הוא נוטל את ההשתוקקות הרוחנית ומכניסה לעולם הגשמי, וזה מה שגורם שינוי.

זוהי העבודה הגדולה שהאדם צריך לעשות בעולם הזה, וכן אמרו חז"ל במסכת סנהדרין (טז, ב) שהאדם נברא לעמל פה, כי באמצעות הפה אפשר לשנות את העולם. הקב"ה ברא עולם גשמי וברא בו אדם עם כח הדיבור, ואמר לו: "קח את כח הדיבור ועשה בו שינויים בעולם, אם בדיבורי התפילה ואם בדיבורי לימוד התורה".

צריך לשנן זאת בלי הרף - באמצעות פעולה גשמית אי-אפשר לעשות שום שינוי בעולם. רק כשהאדם מכניס כח רוחני בעולם הזה, רק אז אפשר לעשות בו שינוי. וכאמור, דבר זה נעשה בעיקר על-ידי כח הדיבור, אם כי אפשר לעשותו גם על-ידי המצוות המעשיות, אלא שאז הוא במדרגה נמוכה יותר.

הניתוק בין הפה והלב

ובכן מה הפירוש שהדיבור הוא בגלות?

מן השמים שהוא שפע רוחני ורק כשהרוחני יתערב עם הגשמי, אז הגשמי יתחיל לפרות ולרבות, לגדול ולצמוח. לשון הספרים הוא שהקב"ה רוצה שנוסיף צורה לחומר. כעין זה כשהתלמיד מגיע אל הרב הוא במדרגה נמוכה, ותפקידו של הרב הוא להכניס בו רוחניות וזה מה שיחולל בו שינוי במוחו ובלבו.

והאמת שכל דבר גשמי יש בו כח רוחני שטמון אצלו, כי בלי זה לא היה יכול להתקיים, וכשהרוחני נכנס אל הגשמי, הוא מעורר אצלו את הכח הרוחני הטמון בו וכך מתחולל בו השינוי. כך אנו אומרים בברכת אבות "גומל חסדים טובים וקונה הכל" - הקב"ה משפיע חסדים טובים דהיינו שפע רוחני, אך הוא קונה הכל, רוצה לומר גם העולם הגשמי הוא שלו וגם בהם טמון כח רוחני, רק שהשפע שהקב"ה מביא לעולם, הוא זה שמעורר את הכח הרוחני הטמון בהם ומאיר את הגשמי.

הכנסת רוחני בגשמי ע"י הדיבור

זהו עומק כח הדיבור. לאדם יש הרגשים פנימיים רוחניים, וכשהוא מבטא אותם בשפתיו, הוא מוציא אותם בצורה גשמית, וזהו דבר שמחולל שינוי בעולם הגשמי. דיבורים של קדושה מסוגלים לשנות את העולם הגשמי, כי באמצעות דיבורים אלה האדם מכניס מחשבה שהיא רוחנית לעולם הגשמי.

כשהאדם לומד תורה במחשבה, התורה נשארת בעולם הרוחני בעוד העולם הזה נשאר מגושם, ובאופן זה אי אפשר לפעול

להכין את הדיבור, כלומר להכין הן את הלב והן את הפה ולהתפלל שיהיו קשורים זה בזה.

ונבאר: האדם רוצה שתהיה לו היכולת לדבר דיבורי אמונה בליל הסדר, דהיינו להביע את מציאות ה' ושהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והראיה, שהרי המצרים ניסו ללחום כנגדו והראה להם הקב"ה באותות ובמופתים שהוא שליט על הכל, על השמים והארץ, על הימים והנהרות, והוציא את בני ישראל מארצם בעל כרחם, הנה צריך האדם שיהיה לו רגש ידיעה זו, כי אם תישאר אצלו בגדר ידיעה בעלמא, לא יהיה לו כח לחולל אתה שינוי בעולם, דהיינו להחדיר אמונה בלבות השומעים.

כשיתמיד שימת הדברים על לבו

ובכן איך יעורר האדם את רגשות לבו בענין האמונה? הנה האוה"ח הק' כתב על הפסוק (ואתחנן ו, ו) "והיו הדברים האלה על לבבך": ירצה ללמד בני ישראל דרך שיתקבלו הדברים אצלם לאהוב ה', כי האהבה אינה מעשה שיכריח האדם רצונו לעשות מצות המלך, אלא הוא דבר שתלוי בלב, וכל שהלב לא ירגיש דבר שיפעול בו החשק, אינו אוהב הגם שיכריחנו בכל מין הכרח. לזה באה העצה מא-ל-ל יועץ ואמר "והיו הדברים האלה וגו' על לבבך", פירוש כשיתמיד שימת הדברים על לבו, ייוולד בלבו חשק תאות הרוחניות וירוץ לבו לאהבת ה' בכל אשר צוהו.

מאחר שידענו שכח הדיבור פירושו הכח לחבר את הלב עם הפה, וגלות פירושה הניתוק ממקומו, כי מי שאינו נמצא במקום מגורים אלא נע ונד בארץ הוא זה השרוי בגלות, מבינים אנו שגלות הדיבור פירושה שהלב והפה מנותקים זה מזה ואין הפה יכול לבטא את פנימיות הלב. וזה יכול לקרות באחד משני אופנים: האופן האחד, שהלב התנתק. פירוש: האדם רוצה לדבר בפיו, אבל אינו יכול להוציא את פנימיות לבו, כי אינו יודע ואינו מכיר אותה. והאופן השני, שהפה התנתק, היינו שיש לו הרגשים חזקים, אבל אינו מצליח להוציאם כראוי בפיו. הן כללים רבים יש כשמוציאים הרגשים מן הפה, כגון מה שאמרנו חז"ל (פסחים ג, ב) "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", ומה שאמרנו (יבמות סה, ב) "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע", ונמצא שזה שאינו יכול להוציא את ההרגשים שיש לו בלבו דרך בפיו באופן הראוי, אינו יכול לדבר, כי לא יועיל בדיבוריו אלא יזיק, וזה נקרא שדיבורו שרוי בגלות.

קירוב הפה והלב

כשיש לו לאדם גם לב וגם פה ושניהם קשורים זה בזה, אז הוא יכול לחולל שינויים גדולים, ולמשל, כשהאדם מדבר דיבורי תפילה ולבו נמצא עמו בשלמות, הוא מרגיש אחרי התפילה עם רוח חדשה ממש". אכן זוהי העבודה המוסלת עלינו בימים אלה -

יתגברו עליה ולא יוכל לעמוד בניסיונו. מה שאין כן **אם לבבו יתלהב ויתלהט באמונה, אז ההרגשים האחרים לא ימצאו מקום בלבו** - "פלוני אמר כך? שיהיה!". וזה מה שהיינו רואים אצל החסידים הוותיקים. זה נקרא 'א געווייקטער חסידישער איד'. פירושו של כינוי זה הוא שהוא מתחסד עם קונו ומתקרב אליו תמיד. זה לא שהוא מספר סיפורים של אמונה בשולחן השבת ואח"כ חוזר למקומו הישן, אלא הוא חוזר ומשנן אמונה על כל צעד ושעל. כשהאדם עושה כן, הוא רואה הצלחה גדולה באמונתו.

ממעמקים קראתיך ה'

אכן בדרך כלל זקוק האדם לעבודה גדולה בזה, ויש כמה אופנים בעבודה זו וחייבים ללמוד אותם, כי בלעדיהם הדבר לא יקרה, ואע"פ שהאדם יתגבר כשיש לו נסיון באמונה וינצח, לא יקרה אצלו הדבר המוזכר באוה"ח הק' דהיינו שתתלהט בלבו אש האמונה.

דוגמא לדבר: כשהאדם נקלע למצב שמעמיד בפניו נסיון תמידי, וכגון שנולד לו ילד שאינו בריא והוא צריך לגדלו, לטפחו ולתמכו יום אחרי יום, באופן שזה נעשה אצלו מהלך החיים, הנה זה גורם לו להתלהט באמונה. זה לא מוכרח להיות דווקא באופן כזה, אך **המציאות היא שכאשר הקב"ה מכניס את האדם למצב שבו אין לו שום ברירה אחרת כי אם להתמיד שימת הדברים על לבו**, שהרי אינו יכול לשכוח מאחר שהנסיון ניצב לפניו בתמידות, **האמונה מתלהט**

אכן **המוח שליט הלב ומכוון עליו ממה להתרגש**, אך **אם המוח אינו שקוע זמן רב באותו דבר, לא יתרגש הלב**, וכדרך שהמשיל ה'חזון איש' (מעשה איש ח"ג) את העושה תורתו קרעים קרעים למי ששפת קדירת בשר על האש, שאם יכבה וידליק, יכבה וידליק, הבשר לעולם לא יתבשל. כדי שיתבשל הבשר, יתרכך ויהיה ראוי למאכל, עליו להתבשל ברציפות. כמו כן אם האדם יחשוב באיזה ענין, ויעבור לענינים אחרים, ויחזור לענין הראשון, ושוב יעבור לענינים אחרים, וחוזר חלילה, לא יוכל אף פעם להגיע אל השלב הבא, דהיינו שיתעורר לבו והאמונה שבתוכו תתהפך לאש יוקדת.

רשפיה רשפי אש

מי שלא התנסה בזה, מוזמן להתנסות ויראה שכך הוא. הנה רבים המה שמשננים דיבורים של אמונה, לומדים בספרים ענינים של אמונה, מתחזקים באמונה באמצעות עובדות וסיפורים. אך היות שהם עושים זאת רק לעתים, לבם לעולם לא יתעורר להתלהט באמונה. **כשהאדם מתלהט באמונה, גם כשהוא עומד בפני נסיון, האמונה מתגברת והנה הוא עומד איתן בניסיונו**, מה שאין כן כשאין האדם מתלהט באמונה אלא האמונה שוכנת אצלו כידיעה בעלמא.

וסיבת הדבר, כי נסיון האדם הוא תמיד בלבו באשר אחרים מעוררים בלבו הרגשים של כעס או של קנאה וכו' ולכן אם האמונה נמצאת אצלו רק במוח כידיעה בעלמא, ההרגשים שבלבו

לאנשים אחרים - בעלי אמונה אמיתיים.

לבי ובשרי ירננו לא-ל חי

וכעת נשובה אל כח הדיבור: **בשביל כח הדיבור צריך האדם לעבוד תחילה שיהיה לו לב**, כי איך יוכל להתקיים בו דברים היוצאים מן הלב אם אין לו לב. **ומה יעשה האדם כדי שיהיה לו לב?** יעשה כדברי האוה"ח הק' - **יתמיד שימת הדברים האלה על לבו** כדברי האוה"ח הק'.

והנה לפעמים יתכן שיהיה לו לאדם איזה מעשה נס שילהיט את לבו באש האמונה, ואז יהיה לו כח הדיבור הגם שאינו מתמיד גדול, וכשיספר אז את סיפורו לקיים מה שנאמר "וירוממוהו בקהל עם", יהיה זה באמת בבחינת דיבורים היוצאים מן הלב. אך כל זה יהיה אצלו רק לזמן, וככל שיחלוף הזמן, רושם הנס ייקלש וילך לו, ושוב לא יהיה לו התרגשות הלב. **אבל אם האדם מתפלל כל יום ולומד כל יום ומכניס את עצמו כל יום למצב כזה, יכול הוא כל יום להשתמש בכח זה.**

תפקידו של מחנך

ובענין זה נעיר שכל מחנך, דהיינו כל מלמד בכל גיל שהוא, יש לו לדעת שהקב"ה הטיל עליו תפקיד להשתמש בכח הדיבור בשביל תלמידיו, ועוד יש לו לדעת שאי אפשר להשתמש בכח הדיבור אם לא התפלל תחילה תפילה שחרית בחמימות ולא זכה להרגיש קרבת אלוקים. אמור מעתה: אפילו יהיה המלמד המומחה הגדול ביותר בהנחלת

בלבו והנה הוא בוער כאש באמרו הקב"ה מנהל את העולם. **אש האמונה באה אצלו כתולדה של התמדת האמונה.**

ויש גם שהאדם מכניס את עצמו לבד לאופן זה, ולמשל, **מי שעוסק בגמילות חסדים באופן קשה, בדברים שאין נעימים לו, והרי הוא עוסק בזה בהתמדה** בשננו לעצמו - "כך צריך להיות, זה מה שהקב"ה רוצה", הנה אף הוא יכול להגיע להתלהטות האמונה, **הגם שלא נקלע למצב של יסורים.**

וכמו כן יקרה זאת למי שלומד תורה לשמה, תורה לשמה דייקא, כי אם ילמד האדם בהתמדה ויכוון לתועלת עצמו, לא יזכור את הקב"ה ולא יתלהט באמונתו. נקודת הדבר היא שמי שאין לו ברירה חוץ מלזכור את הקב"ה בכל עת, או מי שמביא את עצמו לזכור את הקב"ה בכל עת, הרי הוא נעשה שלהבת אש ומתלהט באמונתו שהקב"ה מנהל את העולם.

אם נרצה לדעת מהו ההיפך מזה, הנה הוא מפורש בתורה (האזינו לב, טו): "וישמך ישורון ויבעט שמנת עבית כשית ויטוש א-לוה עשהו וינבל צור ישועתו". כשאדם מצליח בכל ענייניו, הוא יכול לשכוח את הקב"ה. הוא אמנם לומד ומתפלל ועושה מה שצריך, אבל בהרגשת לבו הוא ממשיך הלאה במהלך החיים שלו מאחר שאינו מוכרח לזכור את הקב"ה. לעומת כן, **האנשים האלה שהקב"ה מזכיר להם תמיד או שהם מזכירים לעצמם אלפי פעמים ביום שהקב"ה עשה ועושה ויעשה את כל המעשים, הם נהפכים**

לקחו אותי להיות מלמד לילדים בני שש, והרי אני מקיים את תפקידי נאמנה. באתי בזמן והנה עשיתי 'מצב' גדול כשסיפרתי להם על פרעה ועל עשרת המכות וכולם ישבו עם פיות פעורים..."

שליח שאין עושה שליחותו

וכן הוא בענין ליל הסדר (כי יסוד אחד לכולן ואנו משתמשים בכל הדוגמאות רק כמשלים). האדם אומר מספר שהסדר נגמר אצלו בארבע בבוקר, למה? כי סיפור המכות לקח לו שתי שעות. הוא נתן אז שמות למצריים וסיפר בצורה מוחשית איך נעשה כל דבר...

זו עוולה! למה זו עוולה? כי הוא נצטווה להביא דבר אחד והביא במקומו דבר אחר. הוא נצטווה להביא לב כי כשהאדם מביא לב יש בכח דיבוריו היוצאים מן הלב להכנס אל הלב, והוא לא הביא בהצטדקו לאמור: "עסוק הייתי... פגשתי אתמול את ידידי ושוחחתי עמו כמה שעות ושכחתי לקנות לב... אין לי עכשיו לב. אך במקום זה אעשה הצגה, למי זה אכפת? סוף כך סוף הילדים יושבים מרותקים..."

הצרה היא שכל דיבוריו לא נכנסו בלב הילדים, ואע"פ שבשעת מעשה הרגיש מוצלח גדול באשר ראה את ילדיו יושבים עם פיות פעורים, למעשה לא השתמש כלל בכח הדיבור שנתן לו, דהיינו לקרב את הלב והפה זה כנגד זה ולהשפיע שפע רב על הילדים.

כמה מינים בכרחנים

נביא דוגמא נוספת מ'גראמער' שעומד על הכסא ב'מצוה טאנץ' והגראמער

האותיות ולימוד הקריאה וכדו', כל שאינו מכין עצמו לתפילה ואינו מתפלל בהתלהבות כדי שיהיה לו לב, הרי הוא מועל בתפקידו.

יש שטועים ואומרים כך: יש מי שיודע לדבר לילדים, יש מי שיודע לדבר לנערים ויש מי שיודע לדבר לאברכים. לילדים צריך לדעת לספר סיפורים בגוונים עזים ולעשות להם 'דרמה' (drama). סבורים הם האומרים כך שעיקר הדבר כשמספרים סיפורים לילדים הוא לעשות להם הצגה (שפיל) - "המשטרה הגיעה והילד נבהל כל-כך ופרץ ביללה מעורר רחמים..."

והאמת היא שאע"פ שיהיה המלמד 'שחקן' מספר אחד בעולם, כל שלא יכין את לבו כפי האמור, ייחשב כמועל בתפקידו, כי התפקיד שנתן לו הקב"ה הוא להנחיל יראת שמים בלבבות התלמידים ובשביל זה נתן לו כח הדיבור, אך הוא מה הוא אומר? הוא אומר: "לא הבאתי אתי היום יראת שמים לכיתה, כי לא היה לי זמן לקנות היום יראת שמים. ובכן מה אעשה? אעשה את עצמי כאילו יש לי. אעמיד פנים של יראת שמים ואעשה הצגות. אומר לילדים: ילדים יקרים! אנו צריכים להיות יהודים צדיקים ולומר לפני כל מה שאוכלים בשבת לכבוד שבת קודש". הוא עצמו אינו אוזח בזה, לא בשבת, לא בקודש, ולא בכבוד שבת, אבל הוא חושב לעצמו - "מה הבעיה בזה? הם סך הכל ילדים!".

הוא אינו רואה את עצמו כשקרן - "איזה שקרן? אמרתי משהו לא נכון?! הרי לא לקחו אותי להיות כאן ראש ישיבה.

מתוך הלב, כי המצב כובש את לבו. או כמו כן אם הגראמער שומע שהחתן הוא יתום מאם ואמו באה להשתתף בחתונתו ממקום מנוחתה בגן עדן, והגראמער הזה עצמו היה גם כן במצב זה, והרי הוא זוכר עד היום את חתונתו כשאמו לא היתה שם, והוא אף זוכר איזו אמרה שאחד אמר לו אז אשר חזקה את לבו עד מאוד. כשהוא מגיע לחתונה זו, הוא מתרגש מאוד, כי הוא מרגיש כאילו הוא עומד במקומו, וכפי שאמר התנא "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". הוא לומד את הידיעות בענין המצב, ומבין מה משמעות המצב הזה, ואז הוא מדבר מתוך הלב...

הכנת הלב ואח"כ הכנת הפה

הקב"ה אומר לאדם: כשאתה מכין את עצמך לליל הסדר, אין די בזה שתכין עצמך לדעת מה אתה רוצה לומר. האדם אומר: "אני רוצה שתהיה לי היכולת להביע דיבורים של אמונה, שהקב"ה הוציאנו מבית עבדים והראה לנו שהוא שליט על כל העולם ושהוא בוחר אותנו להיות לו לעם". **הידיעה מה הוא רוצה לומר, היא רק השלב הראשון.** השלב השני הוא **ההבנה שהוא עצמו צריך להתרגש עוד לפני ליל הסדר ממה שהוא רוצה לומר בליל הסדר**, וזאת יוכל לעשות בכמה אופנים, וכגון על-ידי שילמד בספרי הצדיקים מעלת היהודי, עד כמה הקב"ה אוהב כל יהודי, ועד כמה הקב"ה עוזר לכל יהודי להתעלות, וכשיהודי טועה מעט, הקב"ה עוזר לו לחזור ולתקן את טעותו.

קולחים מפיו. למעשה הוא יושב עם המחותן-המזמין שעה לפני החתונה והלה נתן לו כל הפרטים של המחותן השני - "הוא מנהל גמ"ח ויש לו חברותא ואף פעם אינו מוותר על סדר הלימוד אתו..." ועכשיו הגראמער משבח בחרוזים את המחותן השני ומשלב בניגונו גניחות ואנחות כדי לסחוט דמעות מעיני השושיבינים. הנה הכל יודעים שהגראמער אינו מכיר כלל את המחותן ואינו מתכוון כלל למה שאומר, אלא שכולם מוכנים לשתף פעולה עם השקר שלו.

לעומת כן, יש שהמדובר הוא בחתונה מרוממת מאוד, כגון חתונה של בית צדיקים, והגראמער הוא ירא שמים מרבים ויודע שהמגיד מקאזניץ נמצא שם והחווה מלובלין נמצא שם והרבי ר' אלימלך נמצא שם, וזה כובש את לבו, וכל המכירו יודע שהוא אדוק בספרי הצדיקים ובצדיקים אשר בארץ החיים, הנה כאן כולם מבינים שכאשר גראמער זה מדבר על הצדיקים, לבו נמצא עמו.

ועוד יש שהגראמער מגיע לחתונה מסוימת מבלי להכיר את המחותנים והשושיבינים, והנה הוא שומע שהולכים להזמין איזה יהודי ירא ושלם, הוא מברר אודותיו ושומע שהוא חולה וצריך לפעול לו ישועה, והגראמער הוא יהודי שמכיר את מהות התפילה ומה זה לפעול ישועה והוא נכנס לתוך המצב. איך הוא נכנס לתוך המצב? על-ידי הידיעות על מה שקורה מסביבו ועל-ידי הידיעות של מה שכתוב בספרים בענין מצב זה. הנה זה אע"פ שעד עכשיו לא הכיר כלל את המדוברים, עם כל זה הוא יכול לדבר

רגשי לבך דרך פיך". מלמד שהתפלל בהתלהבות בבוקר והביא את לבו לכיתה, עדיין לא סיים את מלאכתו. עכשיו הוא צריך להתבונן איך להוציא את ההרגשים מפיו, כי אם יגיע לכיתה ורק יעשה תנועות בידיו, עדיין לא ישתמש בכח הדיבור, והרי הקב"ה נתן לנו כח הדיבור, והיינו שהאדם ימשיך את האור, יקח את פנימיות לבו ויוציאה החוצה.

ומכאן אנו חוזרים לתחילת דברינו. כשהאדם עושה ככל האמור, הוא מביא רוחניות לעולם. הבאת לב? הבאת הרגשים? התפללת? הבאת קרבת אלוקים? כעת אתה מצווה לחשב איך להעבירם לאחרים - כנגד ארבעה בנים דברה תורה. הכנס לעולמו של השני וחשב איך להעביר לו את ההרגשים.

הלילא בתר הלילא

הנה אצל החסידים יש עבודה גדולה באמירת ההלל בבית הכנסת אחרי תפילת ערבית, ואכן על-פי הקבלה עובדים פעמיים את עבודת הלילה, פעם ראשונה באופן פנימי בבית הכנסת, ופעם שניה באופן החיצוני שבפנימי בשולחן הסדר איש איש בביתו. ולפי האמור, יש לזה הבנה פשוטה ביותר. מי שיכול להתחמם באמירת ההלל בבית הכנסת, הוא זה שיכול לגשת אל הסדר. אם כי הדבר פשוט שכל זה בתנאי שלא 'ניצלי' את ההפסקה בין מעריב לעריכת הסדר בשיחת חולין, כי אם עשה כן, הרי כיבה את האש, ואם כן כשהגיע לביתו לא הביא עמו כלום. (וכמו כן הוא המלמד שהתפלל בהתלהבות בבוקר, צריך ללכת מחיל אל חיל ולא

אם אין לו לאדם בהירות בכל זה, הוא מוכרח לרכוש אותה לפני התקדש חג, כי אם אין לו בהירות בעניין, איך יוכל להגיע לחלק הרגש...

נמצאנו אומרים שמצות ואהבת את ה' אלוקיך היא דבר שיכול לעזור מאוד לקיום מצות והגדת לבנך, וזה מה שבעצם מבואר בדברי האוה"ח הק' הנ"ל - **כדי שתהיה לו לאדם הרגשת הלב, הוא צריך שתהיה לו אהבה להקב"ה על שבחר בו מכל העמים.** כשהוא בא לומר: "אילו הוציאנו ממצרים... דיינו, אילו נתן לנו את השבת... דיינו, אילו קרבנו לפני הר סיני... דיינו, אילו בנה לנו את בית הבחירה... דיינו", הוא צריך לעורר תחילה את לבו להרגיש רגשי אהבה להקב"ה בעבור כל הדברים הללו, וכמו כן בעבור שהציל אותנו... ראו נא כמה אברכים יש שהיו עלולים לתעות כל-כך בחייהם, הם כבר היו שם, הם כמעט התדרדרו לתהום, ובפתע פתאום הקב"ה הצילם - הוא הראה להם את הדרך הנכונה, הוא הראה להם מתיקות בחיים, מה זו תורה, מה זו תפילה. כמה הם צריכים להודות על זה...

כשהאדם מעורר את לבו ברגשי הודיה ואהבה לה' על שבחר בו בהוציאו אותו ממצרים, הוא עושה בזה את השלב הראשון של הכנת כח הדיבור. עכשיו הוא יכול לעבור לשלב הבא, והיינו לכוון את הלב כנגד הפה, כלומר לחשב איך להוציא את ההרגשים במילים. הקב"ה אומר לאדם: "בתפקידך כרב אשר צריך לשנות לתלמידיו בדרך קצרה, הנך מצווה לשים לב ולהתבונן איך תוציא את

מכין את פיו כדי שיוכל להעביר את הרוחניות לכל המסובים. ובדרך אגב, אף הוא עצמו מן המסובין. התכלית היא לא רק להעבירה לאחרים, אלא גם לשכנע את גופו שלו. אכן צריך להקפיד על שני החלקים ולא לזלזל באף אחד מהם, ואז האדם מקיים את תפקידו ומשתמש בכח הדיבור שנתן לו הקב"ה, וממילא הוא זוכה לכח הרוחני שמותיר רושם בלבו לכל השנה.

לכבות את האש, כדאיתא בגמרא - מבית הכנסת לבית המדרש). האדם בא לערוך את הסדר לאחר אמירת ההלל. בנית אותו בפנימיות, הבאת רוחניות לתוך העולם הזה, עכשיו אתה מצווה לצמצמו בדיבור ולהעבירו הלאה.

היוצא לנו מדברינו: **האדם מבין שהכנה למצות והגדת לבנך נעשית על-ידי שהוא מכין את לבו כדי שיוכל להביא רוחניות לזה העולם, ואח"כ הוא**

יום ראשון שבוע שחל בו פסח - ט' ניסן ה'תשפ"ב

עבודת ליל הסדר חלק א' - מתפילת ערבית עד הכנת הקערה

גילוי השכינה בליל הסדר

ובאמת יש בזה כמה נקודות, ונבאר: **האזה"ח הק'** כתב בכמה מקומות שהגם שידוע כי לית אתר פנוי מיניה, עם כל זה יש כמה דרגות בהתגלות השכינה, יש מקומות שבהם אלקותו יותר מוסתרת ויש מקומות שבהם היא יותר גלויה. ובמקום שהיא יותר גלויה, אפשר להרגיש את הקב"ה, וזה מועיל לאדם לעבוד את ה' ביתר שאת וביתר עוז.

הן מפני כך נצטוונו לעלות לרגל לבית המקדש, **כי שם השכינה שורה באתגליא, וכשאנו באים לשם אנו מרגישים את השכינה ומתעוררים לחזור בתשובה, ומגיעים לדביקות בה'.** וזה מלמדנו שכאשר האדם נמצא במקום שיש בו השראת השכינה באתגליא, **זה מועיל לו לא רק להרגיש אותה, אלא גם לכיבוש נשמתו, וממילא לקיים את שליחותו נכונה ולהגיע לאן שצריך להגיע.**

כך אנו רואים לענין הנסיעה לצדיק אשר הצדיקים הקדומים כבר השוו את מעונם לבית המקדש, כי אף שם כשהאדם נוסע אל הצדיק, הוא לא רק

רוח קדוש אל הקח ממני

בשיעורים הבאים נעסוק בע"ה בענין הסדר דליל פסח, שהרי יש פרטים רבים בעבודת זה הסדר ועלינו להכין את עצמנו וללמוד באופן מעשי מה היא העבודה המוטלת עלינו. מקווים אנו בס"ד לעבור על כל ט"ו הסימנים. **הרה"ק מסאטמאר זיע"א** היה אומר בשם הגה"צ **רבי יהושע מקראלי זצ"ל**: **"מי שאין לו גילוי אליהו פעמיים בשנה בליל הסדר ובליל כל נדרי, אינו בגדר אנושי"**. כך היה אומר לאלו שהגיעו אליו בחודש ניסן עם טרדותיהם הגשמיות: **"הלא ר' יהושע מקראלי אמר שמי שאין לו גילוי אליהו בליל הסדר, אינו בגדר אנושי, ואם כן צריכים אנו להשליך מעל כתפינו את כל הטרדות הגשמיות ולהתחיל להכין את עצמנו לזכות לגילוי אליהו"**.

אכן עלינו לדעת איך להתכונן לזה באופן מעשי. הן ביטוי שגור הוא בפי כל שליל פסח הוא הלילה המקודש ביותר מבין כל לילות השנה, ובכך צריכים אנו להבין את משמעות הדבר וזה יועיל לנו להבין איך להכין את עצמנו באופן מעשי ללילה זה.

ט. מאבות משפחת פריינד המפורסמת, תלמיד מובהק של ה'נודע ביהודה', ת"ח גדול וצדיק שעסק בתורה יומם ולילה בעמידה, והיה עוסק במסחר יום א' בשבוע.

**עוד סוף כל הדורות. הרגשת הרוממות
בלילה הזה היא תוצאה של התגלות
השכינה בלילה הזה יותר מבכל לילות
השנה.**

ליל שימורים הוא לה'

עוד חלק בענין קדושת הלילה הוא מה שכתב **רש"י** בפירוש הפסוק (שם) "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים" – "שהיה הקב"ה שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים", היינו **שלילה זה הוא לילה שבו בני ישראל יוצאים מתחת שלטון הקליפה**. וכן פירש באוה"ח הק' על הפסוק (בלק כג, כב) "א-ל מוציאם ממצרים" **שכאשר נשמת ישראל יורדת לזה העולם, בהיותה מקודשת מאוד הקליפות מסבבות אותה ומעכבות בעדה מלהתגלות ולהתדבק בהשי"ת**, מה גם שבמשך השנה האדם עובר עבירות ואלה מוסיפות תת כוח לאותן קליפות, אך כל שנה בליל פסח הקב"ה מוציא את הנשמה מתחת שלטון הקליפות. וכן איתא **מצדיקים שבלי לילה הזה, לא היה האדם יכול לעבוד את ה' במשך השנה מחמת הקליפות המסבבות אותה, ובלילה הזה בכל שנה וכל שנה הקב"ה מוציא את הנשמה מתחת הקליפות**, והודות לכך כל פעם שהנשמה באה להתפלל, או לקיים כל מצוה ממצוות ה', יש לה ביכולת להתדבק עם הקב"ה. וכן הוא בספה"ק "מאור עינים" (פרשת צו) בביאור מאמר חז"ל "בניסן עתידין להגאל", שכל

מרגיש מחמת גודל הקדושה את מציאות ה', ולא רק רואה איך הצדיק מתנהג ביראת שמים ונזהר מכל דגנוד של חטא ואיך הוא מקיים כל מצוה בהתלהבות גדולה, אלא נשמתו גם מתכבסת מכל העוונות, ומתעוררת בו התשוקה לעלות בהר האלוקים ולעבוד את ה' כפי הצורך גם כשיחזור לביתו. ולכן הענין גדול כל-כך לנסוע אל הצדיק, כי שם השכינה נמצאת באתגליא, והרי הוא כנכנס לבית המקדש.

ובכן הדבר הראשון שאנו צריכים לדעת בענין ליל הסדר הוא, **שבליילה זה הקב"ה משכין את שכינתו באתגליא בכל בית מבתי ישראל** ולילה כיום יאיר. זהו הפירוש הראשון במה שאומרים שהוא לילה קדוש. וזה מה שנותן לכל אחד מישראל להרגיש בלילה זה את מציאות ה', וכבר דיברנו שמי שיש לו הרגש בדבר ולא רק ידיעה, זה מותיר בו רושם גדול בהרבה. וכפי שרואים שמי שיש לו הרגש, הוא זוכר אותו היטב, ואך סימן הוא שהדבר יצר בו רושם. כך כתב בספה"ק **אהבת שלום' שקדושת לילה** הזה גורמת שכל יהודי יוכל להרגיש את מציאות ה'.

ונחוצ' להבהיר **שדבר זה שהאדם מרגיש מרומם מאוד ומקורב לבורא כל עולמים ומלא ברגשי הודיה ושבח מעיקרי הלילה הוא**, והרי זה מעיד עליו שהוא יהודי, כי כך כתוב בתורה (פרשת בא יב, מב) **שהלילה הוא ליל שימורים וכל מי שנפש יהודית בקרבו ירגיש אותה**

יותר עמוק, והוא מה שנשמתו מוקפת בקליפות ומצרים שמעכבים בעד נשמתו לפגוש את הקב"ה. **ובליל פסח כשהקב"ה מוציא את הנשמה ממצריה, פירושו של דבר שנעשה אור גדול בתוך הנשמה פנימה, וזה פותח צוהר לאדם למצוא את הדרך החוצה מכל קשייו.**

כאן הבן שואל – הוציאה ממסגר נפשי

הנה הדבר מצוי מאוד שהאדם יקבל החלטה שהוא אינו יכול לצמצם את מוחו בעת הלימוד והתפילה, או כמו כן בשאר ענינים של רוחניות יקבל החלטה שאינם בשבילו, והכל משום שאינו רוצה להשבר בלבו מאחר שכבר ניסה פעם אחר פעם ולא הצליח, אך **האמת היא שמדובר במיצרים, והתגלות השכינה בליל פסח מסוגלת להוציא את האדם ממצריו, והאדם צריך לדעת מזה ולהאמין בזה, ואם הוא רואה שהחלק הראשון מתקיים אצלו, יאמין שגם החלק השני יתקיים; אם הוא רואה שהוא מרגיש בלילה הזה את מציאות ה', עליו לזכור שזה האל-רוצה להוציא ממצריו. יתפלל הוציאה ממסגר נפשי מתוך אמונה שהקב"ה רוצה ליתן לו מתנה זו, יבקש ממנו מתנה זו כמתנת אפיקומן, והקב"ה בוודאי יתן לו, שהרי בשביל זה דייקא ומתגלה בלילה הזה לבני ישראל.**

אכן כשאנו מבינים שהסיבה שאפשר לפעול בתפילה בלילה הזה כל מה שצריך ברוחניות ובגשמיות היא משום שהקב"ה מתגלה אז ורוצה להיות קרובים אלינו, **אנו מבינים יותר מה שיש לנו לעשות**

שנה בליל פסח נגאל האדם מגלות הפרטית.

אכן דבר זה נעשה מבלי שיתפלל על זה, אם כי בוודאי יתפלל מאחר שהוא מרגיש קרוב כל-כך אל ה', אך הכוונה שאפילו לא יתפלל ולא יקיים 'כאן הבן שואל', הדבר ייעשה לו באופן ממילא, כי בלילה זה הקב"ה נוטל כל נשמה מנשמות ישראל ומכבסה בבורית.

אמנם חלק זה בוודאי מיתלי תלי וקיימא בחלק הראשון, **כי היות שבלילה זה הקב"ה מגלה את שכינתו בכל בתי ישראל, ונעשים דוגמת בית המקדש, ממילא נשמתו מתכבסת כאמור לעיל, וכיון שהיא מתכבסת, היא נגאלת מכל מצריה.**

משל למחפש אחר אברתו

משל למי שמחפש אחר אברתו בחורין ובסדקין ואינו מוצא, שכיון שמאיר האור, מיד הוא מוצא בלי שום חיפוש. אף כאן, **במשך השנה העולם חשוך וקשה לו לאדם למצוא את הדרך לצאת ממצריו, וכיון שהאור מאיר בליל פסח על-ידי התגלות השכינה, מיד הוא מוצא את העצה והדרך לצאת מכל המצרים.**

הרי לכל אחד יש קשיים המבלבלים את דעתו ומונעים אותו מעבודת ה', אך בדרך כלל האדם רואה כל קושי כקושי מסוים – קשה לו מאוד לצמצם את מוחו כשהוא לומד שלא יברחו מחשבותיו אנה ואנה, קשה לו מאוד שלא לכעוס וכו' אך האמת שכל אלה רק תוצאות הם של דבר

בשולחן הסדר אף לא בדברי תורה ופרפראות, ואף לאלו שלא נהגו כן, מה גם שיש הרבה דבר טכניים שצריך לסדר תוך כדי עריכת הסדר (בפרט בסדרים הגדולים עם צאצאים לרוב) ואין האדם יכול להתעלם מהם, מכל מקום יכול כל אחד להזהר שהרחבת פיו לא תהיה כהרגלו בשאר הימים. לכל הפחות לילה אחד בשנה יקיים שויתי ה' לנגדי תמיד באופן הפשוט, וזה יביא אותו לידי יראה והכנעה כלשון הרמ"א, כי ירגיש בושה - "הלא השכינה נמצאת כאן!".

כשהאדם מרחיב את פיו כרצונו ונותן דרור ללשונו, הגם שאינו מדבר דיבורים שאינם מתאימים לשולחן הסדר, איננו מגיע לידי יראה והכנעה. מה שאין כן כשהוא מצמצם במילים ושוקל אותן בפלס, כי אז הוא מרגיש כאורח בסעודתו של הקב"ה. זה מה שמועיל לאדם לקיים עבודת הלילה על-פי האופן הראשון, היינו שיבין שכל מה שמוטל עליו הוא לזכור ולהאמין שהקב"ה נמצא אצלו בהתגלות ולהתנהג כעומד בפני המלך.

אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה

והנה היות שהאדם צריך להכין את עצמו בליל הסדר להשראת השכינה, צריך הוא להביא את עצמו לידי שמחה, כי כך אמרו חז"ל: אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה. וכן הביא בספר "בארות המים" שהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א היה רוקד קודם עריכת הסדר כמחצית השעה, על שהוא זוכה לקבל את פני השכינה. וכן

בלילה הזה, והוא לנצל את הלילה להתקרב אל השי"ת יותר ויותר על-פי הדרך שלימדונו חז"ל והצדיקים הבאים אחריהם, ואז כשנהיה קרובים אליו ונאכל עמו בסעודתו (כידוע שסעודת ליל פסח כוללת את כל שלוש הבחינות שבשבת קודש הן מחולקות לשלוש הסעודות: חקל תפוחין קדישין, עתיקא קדישא וזעיר אנפין), נוכל לבקש כל מה דבעי, כי יאמר המלך לכנסת ישראל: "מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך ותעש" (אכן לדברי חז"ל היתה סעודת אסתר בליל פסח).

שויתי ה' לנגדי תמיד

ובאופן מעשי: ידוע שהאדם מחויב לקיים הפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד, וכפי שפסק הרמ"א בתחילת השו"ע: "שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד". ואם כך צריך האדם לקיים בכל ימות השנה, כל שכן בליל הסדר שאז השכינה נמצאת בביתו באתגליא, ואכן אם יקיים זאת בליל הסדר, זה יותר בו רושם ויועיל לו לקיימו בכל השנה כולה. אכן מקומות יש שנהגו שלא לדבר

עצמו לזרועותיו של הקב"ה, יזכור שאם דבר מה 'נכשל', הרי הקב"ה סיבב זאת.

השלך על ה' יהבך

אמנם תמיד צריך האדם לנהוג כן מצד מצות האמונה, כל יום בקומו משנתו יש לו לומר: "רבונו של עולם! אני מפיל את עצמי לתוך זרועותיך, וכל מה שתביא לי מקובל הוא ומרוצה עלי". אבל יותר צריך האדם לנהוג כן בליל פסח כאשר אז נשמתו רעבה ומשתוקקת לערוך את הסדר כראוי ולהינות מזיו השכינה, והאדם יודע שרק בשביל זה כדאי היה לו להשקיע את כל הטרחות והיגיעות שהשקיע לפני פסח, ואם לא יגיע לידי כך, בשביל מה התהלך עם שק מלא טרדות בימים שלפני פסח. והיצר הרע - הלא הוא עושה כל טצדקי כדי שמתי שהוא באמצע הסדר יקרה משהו שיפריע את מנוחת האדם, ובפרט בסדרים גדולים עם אוכלין מרובין, ששם הדבר יותר מצוי כאשר כמה וכמה משפחות מסובין על אותו שולחן והאדם נעשה עסוק בסדר ישיבת הילדים ובסדר שאלת מה נשתנה. ואף כשהאדם יושב עם משפחתו הקטנה בביתו ונדמה לו שיש לו מלוא ישוב הדעת, היצר הרע כבר מוצא את דרכיו איך לגרום לדברים שיתהפכו, ויתכן שיגלה שאחד מהילדים או כמה מהם לא נרדמו על מיטתם ועכשיו הם עייפים וזעופים, ועוד יתכן שהוא עצמו הגיע עייף. מאוד רצה לישון ביום כדי שיבוא רענן לשולחן הסדר, אך הדבר נבצר ממנו. ועוד יש נסיון אחר מעורר פלא: הוא אינו עייף ושום דבר לא

בסידור רבי שבתי (לתלמיד הבעש"ט הק') כתב: "כשיבוא לביתו (בליל פסח) ישמח, שאין זמן שמחה כל-כך, שמחת השכינה, כליל פסח". ושם כתב שיאמר קודם הסעודה: "דא היא סעודתא דמלכא עלאה, דא היא סעודתא דקוב"ה ושכינתיה", עיי"ש.

ובכן על מנת שיהיה האדם בשמחה בלילה זה, עליו להשתמש בעצה פשוטה כפי שיבואר: הנה אחד מהדברים שגורמים לאדם לאבד את שמחתו, הוא מה שנעשים דברים שלא כרצונו, ודרכו של יצר הרע היא שהגם שיצליח בשמונים אחוז כפי רצונו, ישים אל לבו לאותם דברים שלא עלו בידו כרצונו ויתעצב אל לבו. ולמשל, אם ייכנס לחנות עם רשימה של דברים לקנייה, וימצא הכל חוץ משני דברים, עצם זה שלא מצא שנים אלה, יפריע לו הרבה ויגזול ממנו את שמחתו. ואפילו יתחזק אח"כ שכך רצה הקב"ה ובוודאי הוא הטוב ביותר בשבילו, זה ידרוש ממנו כוחות הנפש.

אכן בליל הפסח יש פרטים הרבה מאוד צריכים לעלות יפה, המצות, הכזיתים, המרור, סיפור יציאת מצרים, היין - שלא ישפע עליו לרעה, אשר לכן צריך להתפלל הרבה קודם לכן שבאמת יעלו יפה. אך אחת מהעצות המעשיות שלא להפסיד את שמחתו כאשר דברים לא ילכו כפי רצונו, היא להפיל את עצמו לפני תחילת הסדר לזרועותיו של הקב"ה ויאמר: "כל מה שיהיה - מקובל עלי". אמנם קשה מאוד להגיע להסכמה אמיתית כזו, שהרי האדם יודע שהדברים צריכים לעלות יפה, אבל כשיפיל את

נוהגים על-פי האר"י ז"ל לומר הלל בבית הכנסת אחר תפילת ערבית, וכפי שפסק בשולחן ערוך (תפוז, ד): "בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בציבור בנעימה בברכה תחילה וסוף". וביאר האר"י ז"ל שכל עבודת הלילה נעשית בפנימיות כבר אז כשאומרים את ההלל בבית הכנסת, ולאחר מכן בבית כשעורכים את הסדר איש איש בביתו, מקיימים עבודה זו שוב באופן חיצוני.

ידיעת דבר זה מעוררת אותנו שלא נטעה באותה טעות שרבים טועים בה בסברם שאין ההלל בבית הכנסת חשוב כל-כך. הנה עומד לו האדם בבית הכנסת בעת אמירת ההלל ולבו בל עמו משום שהוא חושב על הסדר שיערוך בביתו, וכפעם בפעם הוא מציץ בשעונו ורוגזו עולה לו בראשו על החזן שמושך את ההלל. טעות גדולה היא, כי באופן פנימי מתקשרת נשמת האדם אל הקב"ה ונעשה בה כל מה שצריך להיעשות בה בלילה הזה בעודו עומד בבית הכנסת ומתפלל ערבית וקורא את ההלל. הק"ש של ליל פסח, ואמונה כל זאת... הרי מזכירים שם פעם אחר פעם זכר ליציאת מצרים - אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, העושה לנו ניסים ונקמה בפרעה... המכה בעברתו כל בכורי מצרים...

הן כך מסופר שקודם המלחמה היו רבים מיוצאי אשכנז הנסמכים על הרמ"א שכתב שאין המנהג לומר הלל אחר תפילת ערבית מתחמקים לבתי הכנסת

התהפך, לא נשפך ולא נשבר מאומה, אבל הוא כבוי. הוא אינו יכול להסביר זאת. לא קרה כלום, אבל הוא כבוי מבפנים ואינו מרגיש כלום. הוא מנסה להתעורר ואינו מצליח וזה מדאיב את לבו יותר מכל - "רחוק כל-כך הנני?!". כולם נסיונות הם אשר היצר הרע מנסה להפיל את האדם גם ברגעים קדושים ומרוממים כאלה. **אך האדם מקבל על עצמו לכתחילה - איני מצפה לכולם; אני הולך לקיים את מצוות הלילה כשור לעול וכחמור למשא,** וכל הארה שאקבל, תהיה זאת במתנה מהקב"ה.

האדם חייב לזכור זאת כל שנה קודם הסדר, שכל מה שיזדמן לו, מקבל ורצוי לפניו. אכן הנסיון העיקרי הוא מה שכל פעם קורה לאדם איזה דבר בפתע פתאום מבלי שיחשוב קודם לכן שיתכן שיקרה לו - המצה השמורה שקיבל ואשר שמר עליו מכל משמר, נפל פתאום על הארץ ונפסל לאכילה, וכן הלאה כל מיני דברים קטנים שיכולים להתרחש. אך כאמור, **כדי שיוכל האדם להשאר בשמחה בלילה הזה, יקבל עליו קבלה בתחילת הלילה שהוא הולך ונצמד עם הקב"ה וחוץ מזה אין כלום, והרי הוא שמח בעצם זה שהוא יהודי ושהוא זוכה לקיים מצוותיו יתברך, ומעתה כל הארה שיקבל, יהיה מעבר למה שציפה או העלה בדעתו.**

קריאת ההלל בבית הכנסת

כעת ניכנס לעבודת הלילה: הנה אנו

כשהאדם מקיים מצוה, האהבה והיראה מחלחלים בלבו ומקדשים אותו, כי המצוה מעוררת את הרגשיו לקדושה.

הנה כך מובא מהאר"י ז"ל שכאשר האדם טורח באפיית המצות, יש בזה כח גדול לכפר על עוונותיו, כי כשהגוף מזיע בשביל דברים שבקדושה, הוא נחשב ככלי שנגעל ברותחין. ובכן כשהאדם מקיים מצוה בהתלהבות - הוא מודה להקב"ה שהוא יהודי, הוא מודה לו על שהוא זוכה להתרומם בלילה זה ולפתוח את פיו בשבח והודיה - הרי זה מנקה ומזכך ומרומם אותו. ועל זה הוא מברך "אשר קדשנו במצוותיו" - הוא קידש אותנו במה שנתן לנו מצוות שמסייעות לנו להתרגש ברגשי הודיה להשי"ת.

חולין הוא לך להפסיק בשיחת חולין

אכן כשאנו מבינים שבברכת ההלל מברכים על סיפור יציאת מצרים, מבינים אנו גם שהפסקה שבין תפילת ערבית לתחילת עריכת הסדר, לא נועדה בשביל לשוח בה במילי דעלמא. הן כך אנו אומרים ב'קדש' שתיכף ומיד כשחוזרים מבית הכנסת מקדשים על היין כדי שהילדים לא יירדמו, והרי אף אנו מכלל הילדים אנו וצריכים להזהר שנפשנו לא תירדם לאחר שהיא התעוררה בקריאת ההלל בבית הכנסת.

עוד סיבה יש מדוע אין ראוי להפסיק בשיחת חולין בין ערבית לעריכת הסדר על-פי מה שכתב בספה"ק "קדושת לוי" (פרשת בשלה): ידוע היסוד שייסד הבעש"ט הק' לעשות הכנה לפני כל מצוה, ולפני

של החסידים ומצטרפים לאמירת ההלל, וכבר אמרו צדיקים שהרמ"א כתב את דבריו בכאב "וכל זה אין אנו נוהגים כן, כי אין אנו אומרים בלילה בבית הכנסת ההלל כלל", כאומר: הלוואי שהייתי יכול לומר את ההלל, אך מה אעשה שאין אומרים אצלנו הלל בבית הכנסת...

הברכה על סיפור יציאת מצרים

הנה בספר "ליקוטי יהודה" הביא מה'שפת אמת' מגור זיע"א שאמר בענין הקושיא למה אין מברכים "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על סיפור יציאת מצרים" כדרך שמברכים על שאר המצוות, שבוודאי מברכים, שהרי מברכים בבית הכנסת "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא את ההלל" וקריאת ההלל היא תחילת סיפור יציאת מצרים שם אומרים "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז..." וכן היה ה'פני מנחם' מגור זיע"א הולך ומפרסם דבר זה, שיידע כל אחד שהברכה על ההלל בבית הכנסת, היא הברכה שמברכים על סיפור יציאת מצרים.

אכן יש לנו לשים לב לפירוש המילות "אשר קדשנו במצוותיו וצונו". הקב"ה נתן לנו את המצוות להתקדש בהם. האדם נעשה נקי וצח כשהוא קורא את ההלל בליל פסח, והוא עצמו מעיד על כך בהזכירו את השם על כך. וכבר היו מהצדיקים שפירשו שלכן אומרים על כל מצוה בלשון רבים "אשר קדשנו במצוותיו" ולא במצותו, כי זה עולה גם על מצוות האהבה ויראה שיש לנו בלבנו בעת קיום המצוה הפרטית.

הסדר. הנה לנו שגם מהאי טעמא אין ראוי לו לאדם להפסיק בשיחת חולין בין ערבית לעריכת הסדר, כי שיחת החולין כוחה יפה לכבות את האש...

על כל החשבונות תכסה אהבה

והנה כשמגיעים הביתה מבית הכנסת, **העבודה הראשונה היא לאהוב את כל מי שנמצא בבית**, כי השכינה בבית צריכה לשרות על כל אחד מהמסובין. הן מצוי הדבר שהאדם אינו מסתדר כל-כך עם אחד מבניו אשר מצער אותו בכל ימות השנה, או כמו כן מצוי הדבר במי שאוכל בבית הוריו יחד עם אחיו וגיסיו שיש לו חשבונות עם אחד מהם או עם כמה מהם, הנה הוא צריך לעשות כל טצדקי שבעולם כדי לשים הצדה את כל החשבונות ולאהוב בלילה הזה את כל מי שיושב על השולחן. אכן מוטל על האדם לעבוד על זה קודם לכן. אם הוא יודע אם מי הוא הולך לשבת, הוא צריך מראש להכניס למוחו מחשבות ועצות איך לאהוב אותם ולהיות קרוב אתם, כי השראת השכינה מתחזקת כשבני ישראל יושבים באהבה ואחוה שלום ורעות.

ומאידך, כל פירוד לבבות, אע"פ שאין בו משום מחלוקת, עוצר את הלב כפי שרואים במציאות שהוא מכווץ את הלב ואין נותן לו להתרגש. וכשהאדם מרפה ועוזב את כל החשבונות, לבו נפתח לרווחה, ואף השפעתו מתחזקת. **האדם אינו יכול להשפיע אל זולתו אם אינו אוהב אותו. רק כשהוא אוהב אותו אהבת נפש, הוא מתאחד עמו ויכול להשפיע עליו.** אך זה לא רק כדי שיוכל

שבת ויו"ט, ואחת מהסיבות, כי **כל אחד מבין שכרי שדבר רוחני יוכל לשרות על האדם, להקלט בו ולהשאר בו רושם, אין די שהאדם יעשה אותו דבר באופן חיצוני בלבד. רק אם ירכך את עצמו ויחמם את נשמתו, אז כשיבוא לחלק העשייה, הדבר יחלחל בתוכו פנימה ויפעל את פעולתו.** אפשר לראות כן בכל דבר, ולמשל, כשבאים לומר לאדם דבר מה שאינו נעים כל-כך לאזנו, שאם לא יכינו אותו קודם לכן, יהיה לו קשה מאוד לקבלו, אך אם יכינו אותו קודם לכן וכה יאמרו לו: "אנו באים לומר לך משהו שתוכל לקבל ממנו תועלת גדולה ועצומה וכבר עזרה לאנשים רבים מספור; אולי כדאי לך להסיר תחילה כל התנגדות וכל מחשבה אחרת", אז יוכל לשמוע ולקבל. וכמו כן כשבאים לבקש צדקה מן האדם, אם יאמרו לו סתם: "תן צדקה", אולי יתן, אולי לא יתן, ואפילו יתן, לא יתן יותר מכמה פרוטות עלובות. אבל אם ידברו אתו ויאמרו לו: "תראה איך הקב"ה היטיב עמך, ואם תיקח מעט מהונך שנתן לך ותסייע בו את בניו, שהרי אביהם של אלמנות ויתומים הוא, כמה נחת רוח יהיה לו מכך!", אז יענה ויאמר: בוודאי אתן! אתן כהנה וכהנה". זהו הכלל! צריך לחמם את האדם כדי שיהיה כלי ראוי לקבלה.

כך הוא הדבר בענין ליל הסדר. אם ייגש האדם תיכף ומיד לקיום המצוות המעשיות, הן לא ייקלטו בנפשו, כי עדיין קר הוא. לכן הוא צריך לחמם תחילה את עצמו בקריאת ההלל בבית הכנסת, ואז כשתקוד בו השלהבת, ייגש אל עריכת

ישאלו זה בשלומו של זה ותתעורר בלבם אהבה גדולה זה לזה.

על האדם לדעת כלפי כל מי שיושב עמו בשולחן הסדר, שהיה אסור יחד עמו במצרים, בית האסורים הגדול בעולם, ואף הוא כמותו מקיים מאמר **חז"ל** "חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים", וממילא יתעורר לאהוב אותו אהבה עזה ולהרגיש שייך אליו. וכאן יש להעיר, שאין דבר זה מחייב שירגיש שוה בשוה עמו, שהרי הרב והתלמיד אינם יכולים להרגיש שוה בשוה כי התלמיד צריך להיות כפוף לרבו ועם כל זה יכולים הם לאהוב זה את זה יותר מכל שני אנשים אחרים.

עכ"פ העיקר הוא שתהיה בלבו אהבה למסובין וירגיש שייך לכל אחד מהם, וזה יועיל לו שתהיה לו שייכות עם השראת השכינה שבכל אחד ואחד מהם. כמו בעניין שבת אחים בליל שבת קודש דאיתא בשם **צדיקים** שעניינו לפגוש את השכינה, ואיך יפגוש את השכינה? על-ידי שישב עוד יהודים, כי עליהם השכינה שורה. אף כאן, בענין ליל הסדר, צריך האדם לראות לפתוח את לבו לכל המסובין, וזה יועיל לו כאמור הן להיות בשמחה והן לזכות להשראת השכינה.

לספר יציאת מצרים, אלא גם ובעיקר כדי שהשכינה תוכל לשרות עליו.

ובכן אם האדם מגיע לביתו בליל פסח לחוץ מאוד ופניו זעופות ותולה זאת במה שמדובר בלילה גדול וקדוש, אינו עושה את הדבר הנכון. וכבר אמר **הרמב"ן** על הפסוק "ולדבקה בו" שהאדם צריך ללמוד איך לדבר עם אחרים בשפתם ולהשאר בלבו ומחשבתו דבוק בהקב"ה. אסור שתהיה סתירה בין השתים. היכולת לקבל את כל הנמצאים בסבר פנים יפות, היא מעבודת הלילה.

הנה מה טוב ומה נעים

הן בלילה זה אנו מצווים לשבת בשבת אחים גם יחד ולשוח זה עם זה ברוחניות, כמעשה התנאים שהיו מסובין בבני ברק, ובכן התנאי הראשון לזה, הוא לאהוב זה את זה.

מדובר בהרגשה בלב. הנה אנו רואים שאפילו שנים שאין להם קשר מיוחד, אם יהיו אסורים יחד בבית האסורים לתקופה, מעתה כל פעם שיפגשו זה את זה, יתרפקו בערגה זה על זה. או כמו כן נוכל לראות אפילו אצל שנים שנפגשו יחד פעם אחת באיזו 'שבת', שמאז ואילך כל פעם שיזדמן להם לראות זה את זה,

יום שני שבוע שחל בו פסח - י' ניסן ה'תשפ"ב

עבודת ליל הסדר חלק ב' - הכנת הקערה ואמירת סימני הסדר

בעוז ובגבורה ומגביהים את העינים כלפי מעלה ומקבלים הכל באהבה ובשמחה. זוהי חירות אמיתית, זוהי שמחה אמיתית."

לחם עוני הוא הוא מאכל החירות

עד כאן העדות כפי שמופיעה שם בספר הנ"ל, וציין שם הכותב למה שכתב **המהר"ל מפראג** (גבורות השם, פרק נ"א) בענין שולחן הסדר שלכאורה הוא מעורר פליאה, כי מצד אחד הוא עטור בכלי כסף וזהב ובכל כלים יקרים להראות שאנו בני חורין כנפסק בשו"ע, ומצד שני אנו אוכלים מצה שהיא לחם עוני, אך התשובה היא **שלחם עוני זהו החירות האמיתית**, כלומר: **מי שאין אשרו תלוי בדברים החיצוניים, אלא די לו בלחם עוני, זהו בן חורין אמיתי**, כי מי שאושרו תלוי בדברים חיצוניים, כגון כלים יקרים, נחת מהצאצאים וכו', הלא עבד הוא לכל הדברים ההם. מה שאין כן מי שאינו תלוי בכלום והגם שאין לו מאומה, הוא מאושר ושמח, כי הוא בן חורין אמיתי הוא. לכן מעטרים את השולחן בכלים יקרים כדי להורות על החירות, אך מצד שני לוקחים לחם עוני להורות שהחירות אינה תלויה באותם כלים יקרים, ואדרבא, אפשר להתנהג כבני חורין הגם שאוכלים לחם עוני.

בן חורין - אין על גביו אלא ה' א-להיו

בהמשך לשיעור הקודם בו דיברנו בענין הגישה לשולחן הסדר, הראוני למסופר בספר "איש חסיד היה" לתולדותיו של החסיד המפורסם ר' אליהו ראטה זצ"ל מפי אחד מתלמידיו הקרובים: באחת השנים היו לו לר' אליהו קשיים רבים, כאשר הוא והרבנית, שניהם לא היו בקו הבריאות, והדבר השפיע הרבה על המצב של ליל הסדר. זכורני כשנכנסתי עם ר' אליהו לביתו לאחר תפילת ערבית, היה המצב קודר מאוד. אפילו השולחן לא היה ערוך כיאות. לפתע פנה אלי ר' אליהו ואמר: "לכאורה, מה נקרא סדר נאה? סדר נאה נקרא כשמשני צדי השולחן יושבים בניו ובנותיו של אדם, צאצאיו ואורחיו, ועל השולחן כלי כסף וכלי זהב נוצצים, ובאמצע השולחן בקבוקי יין הזוהרים באדמומיתם, והאדם עצמו יושב בראש השולחן כמלך, עטוף הוא בקיטל לבן ופניו קורנות מאושר". כאן התלהב ר' אליהו והמשיך: "אך אמור נא לי תלמידי היקר! הלזה ייקרא סדר נאה?! הלזה ייקרא שמחה?! הלזה ייקרא חירות?! לא כן הדבר! **שמחה נקראת שיושבים ככה, בלי כלום, ושמחים עם הקב"ה בעצמו**. אין לא בנים ולא בנות, לא כלי כסף ולא כלי זהב; שום דבר אינו נוצץ, אך יושבים

חייב אדם לראות את עצמו יוצא לחרות האמיתי

אין האדם מביא את עצמו לשמוח עם הדברים שאינם כפי רצונו, אינו מורה על חירות כלל, שהרי הוא תלוי בכך שהכל ילך כפי רצונו, וכשמשוהו אינו הולך כפי רצונו, מיד הוא מאבד את עשתונותו. **אכן כשהקב"ה עשה אותנו בני חורין, הוא נתן לו כוחות הנפש להיות בשמחה ובאושר בלי שום קשר להצלחות החיצוניות.**

מסופר שכאשר מרן ה'חזון איש' זצ"ל הגיע לבקר את הרב ר' **עמרם בלוי** זצ"ל בבית הסוהר, התבטא: "כל העולם כולו אסור בבית האסורים, ור' עמרם בלוי הוא בן חורין". הוא הבין זאת כאשר ראה את כוחות נפשו עד ששום מצב אינו יכול לגזול ממנו את חיותו ושמחתו...

זהו יסודו של לילה זה. האדם מגיע לליל הסדר עם כל קשייו ואינו מרגיש עם זה שום בושה. להיפך! הוא אומר: "הקב"ה עשה אותי בן חורין. יש לי לחם עוני וראה איך אני נראה, שמח וטוב לב. אני יכול להודות ולהלל להשי"ת ולשיר לפניו שיר חדש". אכן אין לך סיפור יציאת מצרים גדול מזה.

שויתי ה' לקראתי

והנה עוד דיברנו בשיעור הקודם **שמעבודת הלילה הזה היא שיתאים האדם את עצמו לקבלת פני השכינה אשר שורה אז בגלוי בביתו של כל יהודי ויהודי, ודיברנו שיש לזה עצה מעשית, לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד באופן הפשוט כדרך שכתב הרמ"א בתחילת השו"ע. והלום ראיתי להשל"ה הק' שכתב על אודות ערב הפסח שהוא**

הנה יסוד זה משלים הפלא ופלא את מה שדיברנו בשיעור הקודם שכדי שיוכל האדם להיות בשמחה בהלילה הזה אשר הוא הכרחי בשביל השראת השכינה, **עליו לקבל על עצמו מראש לקבל באהבה כל דבר שיקרה שלא כרצונו ולא להיות תלוי בדברים החיצוניים.** וממעשה רב כמו גם מדברי מהר"ל אנו למדים שאין זה רק משום שצריך להיות בשמחה, אלא משום **שזהו עיקר מצות הלילה להודיע שהקב"ה הוציאנו ממצרים ועשה אותנו בני חורין,** והרי בשביל זה אנו שותים ד' כוסות ובשביל זה אנו יושבים בהסבה, הכל כדי להראות שהקב"ה עשנו בני חורין, ולדברי מהר"ל נצטוונו בדווקא לאחוז בשתי הקצוות בליל הסדר **כדי להראות שאנו בני חורין דווקא משום שאיננו תלויים בדברים החיצוניים,** ואם כן **כל שהאדם מוסיף ללחם עוני הרי זה משובח.** הנה האדם סבור שהוא מוסיף בהרגשת החירות כשהוא קונה עוד כלים יקרים לשולחן הסדר, או שהוא מזמין את חתנו החשוב לליל הסדר וכו', ואם אמנם נכון הדבר, **מכל מקום עליו לדעת שכמו כן הוא צריך להוסיף בלחם עוני,** כי זה משלים את זה, ואם יראה בדרך משל שכנגד חתנו החשוב שהוא מתגאה בו, יש לו בן אחד שגורם לו צער בהתנהגותו, ישכיל לשמוח עם זה כמו עם זה, כי רק אז יהיה בן חורין אמיתי. כך אומר המהר"ל: **בליל הסדר אומרים 'נשמת' על לחם העוני המונח על השולחן. ובכן, אם**

מה עשו כדי לשמור על מחשבתם, וכל אחד ענה: "חשבתי במשך כל הסדר על הפסוק שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", ויהי לפלא.

עכ"פ עצה פשוטה ונפלאה היא להיות במשך כל הסדר באהבה ויראה על-ידי קיום שויתי ה' לנגדי תמיד, ועל ידי כן לזכות להשראת השכינה.

לדעת מה זה ועל מה זה

ומכאן נבוא ליסוד נוסף: עלינו לדעת שבבילי הסדר יש משהו המתרחש בכל העולמות, וכל המצוות דאורייתא ודרבנן שאנו מקיימין הוא כדי להתאים את עצמנו לנקודה זו ועל ידי כן להתנקות ולהתעלות ולהגיע אל תכליתנו. מאוד נחוץ לנו לדעת מה הוא אותו דבר שמתרחש, כי אם לא נדע, לא נבין מה מטרתנו בכל סימני הסדר.

דומה הדבר לחתן המתכוונן לצעוד לחופתו, שאם לא יבין מה הולך להתרחש ורק ישמע פקודות כדת מה לעשות - עכשיו חתום על הכתובה, עכשיו הרם את הסודר, עכשיו הנח, עכשיו היכנס לבית הנשים וכסה את ראש הכלה בהינומא, עכשיו כופף את ראשו ויניחו לך אפר על מצחך, עכשיו לבש קיטל לבן, עכשיו חבוש על ראשך את כיפתו של החוזה מלובלין וחגורתו של המגיד ממעזריטש, עכשיו צא החוצה לאוויר הקר, עכשיו תשמע קוראים אגרת בארמית, עכשיו קח את הטבעת ולבש על אצבע הכלה, עכשיו שתה מהיין, עכשיו רקוד, עכשיו רקוד עם הכלה, וכשישאל מה פשר כל

זמן מיוחד שבו צריך האדם לחיות עם שויתי ה' לנגדי תמיד, והוסיף שהוא כולל גם יראה וגם אהבה. ונבאר: כשהאדם מרגיש באמת שהוא עומד בפני המלך, ממילא מתעורר בו יראה ואהבה. כפי שיכולים לראות במי שעומד בפני רבו המובהק שמלמדו דרכי עבודה, שהוא מרגיש בו בזמן גם יראה וגם אהבה, ועל זה אמרו חז"ל מורא רבך כמורא שמים, כי כלי עזר הוא לאדם לזכור איך הוא צריך להרגיש בעמדו לפני הקב"ה. מבאר השל"ה הק' שכך אנו רואים שבערב פסח יש גם אהבה וגם יראה, מצד אחד אנו מצווים במצות תשביתו ומוזהרים בבל יראה ובל ימצא שהם איסורים חמורים מאוד, כי הם אסורים אפילו במשהו ויש בהם חיוב כרת, ומצד שני יש לנו חביבות גדולה לכל המצוות שאנו מצפים להן, אכילת מצות, סיפור יציאת מצרים, ד' כוסות וכו'. הנה כי כן, האחד בונה את השני; כשהאדם מקיים שויתי ה' לנגדי תמיד, יש לו ממילא אהבה ויראה, וכשיש לו אהבה ויראה על-ידי קיום המצוות של הלילה הזה, הוא ממילא מקיים שויתי ה' לנגדי תמיד.

עוד מסופר שפעם אחת כאשר הרה"ק מרוז"ן זיע"א נכנס לשולחן הסדר אשר סביבו היו מסובין גדולי תלמידיו בעלי המדרגה, ביקש: "נא אל תבלבלוני במחשבותיכם!". יראה גדולה נפלה על כל המסובין וכך ישבו במשך כל הסדר בידעם שהם צריכים לשמור את מחשבתם היטב כדי שלא לבלבל את רבם. לאחר הסדר שאלו זה לזה איך התמודדו עם בקשתו של הצדיק, כלומר

נתבאר לנו שהנקודה העיקרית של הלילה הזה היא הגילוי שכינה שיש בו, ולמה הוא נחשב לנקודה העיקרית? כי זה מה שהתרחש באותו לילה במצרים, אשר נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה. **הקב"ה גילה את עצמו לבני ישראל בתוך החושך בהלילה הזה, וזה היה שורש גאולתם. התוצאה של הגילוי שכינה בהלילה הזה, היא זו שהביאה את גאולתם. אכן זוהי הסיבה שאומרים גאל ישראל בתפילת ערבית ומסמיכים גאולה לתפילה (אם כי אין מחמירים בה כבשחרית, שהרי מפסיקין בה בברכת השכיבנו ובקדיש), כי הגם שנגאלו בפועל רק ביום, בעצם היום הזה, התחלת הגאולה היתה בלילה. ולכן אנו עורכים את הסדר בלילה, כי אז יצאו מתחת קליפת מצרים.**

האור דוחה את החושך

כך כתב הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א **שמיתת הבכורים בחצות הלילה באה כתוצאה מריבוי האור.** הקב"ה לא הוצרך לעבור עם חרב ולהרוג את בכורי מצרים שבהם נמצאת עיקר הקליפה, אלא אמר כך לבני ישראל: מאחר שאתם מצדכם לקחתם את השם האליל המצרי וקשרתם אותו לכרעי המיטה להוכיח שאינכם מאמינים בשום כח אחר, התנתקתם מקליפת מצרים, **עכשיו אתגלה לכם בחצות ליל, וכיון שאתגלה, ממילא תתבטל הקליפה ותהיה כלא היתה, וכיון שתתבטל הקליפה, ממילא ימותו כל הבכורים.**

ידוע מה שהקשה הגר"ח מבריסק צצ"ל מה זה שאמר "כחצות הלילה אני

הדברים, יאמרו לו: הלא מדובר בענינים גדולים ונשגבים! אתה יודע מה כתוב בענין המצוה טאנץ?! יש לך מושג מה קורה בשעת הכיסוי בהינומא?! אתה יודע שכל הנשמות מעולם האמת באים להשתתף אז? - הנה אם ישמע רק את זאת, הגם שיאמין שכך הם פני הדברים ושבוודאי יש מקור טהור לכל מנהג, עם כל זה תהיה הבנתו לקויה בחסר. לעומת כן, אם יבין את המתרחש בכניסתו לחופה ואת הגישה אליה, יבין שאין המדובר בענינים נפרדים. החתן יבין כי הנה הוא הולך לקדש את האשה ושעל-פי תורה הקידושין נעשים באופן של קנין, והקנין פירושו שנעשים שייכים זה לזה, וכפי שרואים בקונה חפץ שהחל מהרגע שעשה בו קנין, הוא נעשה שלו והוא יכול לקדש בו אשה, ואם אתרוג הוא, יכול הוא לצאת בו מצות ארבעת המינים, וכן יבין מדוע יש להקב"ה שמחה גדולה כל-כך כשהם נעשים אחד, כי בשורשם היו נשמה אחת אלא שנתפרדו בשעה שירדו לזה העולם ועכשיו הם חוזרים ומתאחדים. כשהחתן יבין את הרעיון, יבין שכל הפרטים הרבים שהוא הולך לעשות, טובבים כולם סביבו.

נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם

הוא הדבר בענין ליל הסדר, סדר פירושו שעולים שלב אחרי שלב כדי להגיע אל הדבר המתרחש. אין מדובר בקיבוץ של פרטים השונים זה מזה, אלא בפרטים שמסודרים בסדר הגון זה אחר זה כדי להגיע לאיזה ענין. ובכן **כבר**

**זה, יותר יוכל להתקשר למה שנעשה
לנשמתו, להכיר בו ולהוציא ממנו
באופן מעשי.**

אף אותנו הוציא משם

ראיתי בהגדה של פסח להאדמו"ר
מטאלנא שליט"א^י שאמר שמקובל
מאבותיו **צדיקי טשערנאביל שמי
שמכוון במילים "עד שנגלה מלך מלכי
המלכים הקב"ה" שהוא רוצה להכיר
בהתגלותו של הקב"ה, יוכל להרגיש
אותה, כי זוהי הנקודה של הלילה הזה.**

ובכן כל עריכת הסדר, הכנת הקערה,
סימני הסדר, סיפור יציאת מצרים,
שתיית ד' כוסות, אכילת הסעודה, אמירת
הנשמת וכו', הכל הוא כדי שהאדם יבחין
בגילוי השכינה הקיים בלילה הזה, כי על
ידי כן ייצא ממצריו.

וזה נותן לנו להבין למה לא תיקנו את
הסדר באופן שהאדם יתפלל ויתחנן
להקב"ה שיוציאנו ממצריו, כי אין צריך
לכך, שהרי זה יקרה ממילא כשיכיר
בהתגלותו של הקב"ה, כפי שזה קרה
ממילא לאבותינו במצרים כשהקב"ה
התגלה להם, אך **סדר הלילה הזה מסייע
לאדם לומר ולעשות מה שצריך כדי
שיוכל להבחין בהתגלות השכינה, ואז
מתים כל בכורי מצרים.**

הכנת הקערה להשראת השכינה

כעת נתחיל לפי הסדר. בתחילה האדם
מכין את הקערה, ובענין זה לימדונו

יוצא בתוך מצרים", ולכאורה אין רגע
אחד ששמו חצות, שהרי הלילה מחולק
לשני חצאין, כל מה שנכלל בחצי
הראשון, הוא לפני חצות, וכל מה שנכלל
בחצי השני, הוא אחר חצות. הוא הקשה
והוא תירץ, שזה גופא הפירוש, בחצי
הראשון חיו ובחצי השני כבר לא חיו.
הקב"ה לא הוצרך לעשות פעולה של
הריגה עד שנאמר שעשה פעולה זו ברגע
זה שנקרא חצות, אלא כך הודיע למה, ש
שהגלות תמשיך עד סוף החצי הראשון
של ליל ט"ו בניסן בלבד. החושך וההסתר
יסתיימו בו ברגע שהחצי הראשון של
הלילה יבוא לסיומו, ובאופן ממילא,
כשיתחיל החצי השני, לא יהיה לא קליפה
ולא בכורים.

הימים האלה נזכרים ונעשים

והנה **מאז קבלת התורה נתן לנו
הקב"ה היכולת להתקשר מדי שנה
בבוא למה שנעשה בימים ההם בזמן
הזה, ועל ידי קיום המצוה אנו עוברים
שוב בכל מה שנעשה בזמנו.** פירושו של
דבר: הן כל אחד יש לו מיצרים הכוללים
קשיים גשמיים ורוחניים (והעיקר הם הקשיים
הרוחניים, כי על הגשמיים אין אדם יודע חשבונות
שמים, מה גם שבדרך כלל הם באים כתוצאה
מהקשיים הרוחניים), **ובלילה הזה הקב"ה
מתגלה אלינו, א-ל מוציאם ממצרים.
הקב"ה אומר לנו: "אעשה לכם היום מה
שעשיתי לכם אז", ועכשיו עבודתנו
להיות נוכחים ולהתאים את עצמנו עם
מה שהקב"ה עושה לנשמתנו. וככל
שהאדם בעבודתו יוסיף להכיר בדבר**

והקערה עצמה היא מידת המלכות שמקבלת מכל המידות. וכן ראיתי שהאדמו"ר מסקווירא זיע"א היה נוהג להזיז מעט את הקערה לאחר שהעמיד עליה את כל המינים, זאת מפני שרצה לפעול גם בהעמדת מידת המלכות, שהרי המנהג לפי האר"י ז"ל הוא להכין את הקערה לפני הסעודה ממש, והיינו כדי לעסוק אז דווקא בהכנת המקום להשראת השכינה, ואם כן צריך לפעול בכל מידה ומידה ואף גם במידת המלכות.

נקיון הבית לכבוד השכינה

ובזה יש לזכור שבאמת האדם כבר מתחיל להכין את ביתו לגילוי השכינה הרבה לפני הפסח. כשהוא מנקה את ביתו מכל פירוורי החמץ, כשהוא בודק ומבער את החמץ, כשהוא מבטלו בלב וכשהוא מבטל את החמץ שבלבו, הכל הוא כדי להכין את המקום מתוך ידיעה שכאן עתיד להתקיים מעמד של גילוי שכינה. אלא שלאחר שסיים את כל העבודה של ערב פסח באופן של סור מרע, מגיע ליל הסדר שעבודתה בקום ועשה, וכאן הוא מעמיד את כל המינים המרמזים למידות השכינה כביכול, ובל נשכח שכאשר אנו מדברים על 'רמז', אין כוונתנו לסימן בעלמא, שהרי סוף כל סוף שורש כל המאכלים הוא במקום גבוה מאוד והם רק טבולים בחומר (כי לכן צריך לאכול בקדושה ובטהרה כדי להעלות את ניצוצות הקדושה לשרשם), ולכן כשהאדם מעמיד את המינים על הקערה, יחשוב שמה שנראה לעיניו, ביצה וזרוע וכו', הם רק

הצדיקים שהכנת הקערה עם אשר בה, חוץ ממה שמשמשת את האדם לקיום מצוות הלילה, היא גם מכינה את המקום להשראת השכינה (כפי שרואים כעין זה שהשכינה אינה שורה על פתורא ריקניא ולכן צריך להניח לחם משנה בשבת על השולחן, ומהאי טעמא גם צריך להשאיר פת על השולחן בשעת ברכת המזון). יש לו אם כן לאדם לכוון בשעת הכנת הקערה שכל הבחינות והמידות ישרו שם. לא ניכנס עכשיו בביאור כל המידות, אך נאמר בקצרה שמנהג רוב החסידים הוא כמנהג האר"י ז"ל להעמיד שני סגול זה למעלה מזה: הזרוע מימין - חסד, הביצה משמאל - גבורה, המרור מתחתיהם באמצע - תפארת. חרוסת מימין - נצח, כרפס משמאל - הוד, חזרת מתחתיהם באמצע - יסוד. כמו כן שלוש המצות הן חכמה בינה ודעת, כידוע שהלחם נותן דעת לאדם, וכאן האדם מעמיד את המצות על הקערה, כדי שהמקום יהיה מוכן להשראת מידות אלה.

והעבודה לענין מעשה: האדם יודע שנשמתו צריכה להיות קשורה למידות אלה, והרי על זה הוא מתפלל שלוש פעמים ביום "וחננו מאתה דעה בינה ודעת", כי צריך הוא שהקב"ה יתנם לו מלמעלה, ועוד הוא יודע שבליל הסדר עם התגלותו של הקב"ה יותר מסוגל הוא לקבל מדות אלה ולכן הוא מעמיד לזה כלי ראוי. כך יש מהצדיקים שכתבו שכהן לוי ישראל הוא ר"ת כלי לרמז על ענין זה, שהאדם מעמיד את המצות ככלי לקבלת ספירות חב"ד כדי שהוא יתקשר להן, וכן הוא בענין שאר המידות חג"ת נהי"ם.

פסח, כי ליל פסח בנין אחר לו והוא כבר כולל את כל הענינים.

סימנא מילתא היא

וכן הוא בענין אמירת סימני הסדר, נאמר שיסוד כל הסימנים הוא **שהאדם משתמש בפיו להתקשר אל גילוי השכינה**. בתחילה העמיד מקום לגילוי השכינה, ועכשיו הוא צריך להתקשר אליו. והרי **הפה שהוא כח הדיבור, כוחו גדול לקשר בין שנים**. כשרואים שנים שיושבים ואינם מדברים, יודעים שגבה ביניהם טורא, וכשרואים שנים שמדברים זה עם זה בנחת, יודעים שהם קשורים זה עם זה.

לבושים, ובאמת יש בהם רוחניות אשר היא זו המחיה אותם, וכשהוא מעמיד אותם על הקערה, הוא מעמיד ענינים רוחניים שמסייעים להבאת גילוי השכינה, וכל שכן בענין המצות שנאפו לשמה שמחשבות הקדושה טבועות בהן.

כך ראיתי **שהיו צדיקים** שנהגו להשאיר מעט מהמינים המונחים בקערה עד סוף הסדר כדי שלא יחסר מהבנין השלם. ועוד ראיתי לגבי שנה זו שבה יו"ט ראשון של פסח הבעל"ט חל להיות בשבת, שהגם שהקפידו הצדיקים להעמיד על שולחנם בליל שבת י"ב חלות, בפסח כהאי שתא לא רצו להעמיד י"ב מצות כדי שלא לקלקל את בנין ליל

לשביעי של פסח

מתחיל בגנות ומסיים בשבח

להבליט את הנס

אמנם טעמא בעי, שהרי העיקר הוא לספר על הישועה, ומה נחוץ לנו כל-כך להרחיב בענין הצרות. והנה הפשט הפשוט הוא, וכך כתב שם הריטב"א (בביאור ההגדה, עבדים היינו): מתחיל בגנות ומסיים בשבח, **לתת שבח והודאה להשי"ת אשר מאשפות ירים אביון. כלומר, כשהאדם רואה באיזה מקום נמוך היה ולאן הקב"ה הגביהו, הוא מתפעל יותר מגודל הנס שנעשה לו.**

הרי גם בעולם החומרי כך הוא, ולמשל, מי שעלה לגדולה ונתעשר, ככל שיהיה הדבר ידוע שבתחילה התגלגל באשפתות וכל הנערים שחקו ממנו, כך תגדל התפעלותם של בני אדם בראותם איך נתגדל כל-כך ואיך כולם עומדים בתור להתקבל אצלו. אף כאן, **ככל שנבין יותר באיזה מקום סבוך היינו במצרים, כך תגדל התפעלותנו בראותנו איך הקב"ה הגביה אותנו למעלה למעלה.**

כאן הבן שואל

אולם כאן הבן שואל: הלא הקב"ה הורידנו במצרים והוא זה הביא לעולם את האומה המצרית כדי להצר לנו

וירעו אותנו המצרים ויענונו

מפורסמת השאלה מה החילוק בין מצות זכירת יציאת מצרים שבכל יום למצות זכירת מצרים בליל הפסח. אכן **הגרי"ז מבריסק** זצ"ל הביא כמה חילוקים ביניהן¹, ואחד מהם הוא המבואר **במתניתין** (פסחים קטז, א), שבכל יום איננו מחויבים אלא להזכיר יציאת מצרים, ובליל פסח אנו מחויבים להתחיל בגנות ולסיים בשבח. ואיתא שם בגמרא: מאי בגנות? רב אמר: מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו. ושמואל אמר: עבדים היינו.

מכאן אנו רואים שמצות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר, היא לספר לא רק על הישועה, אלא גם על מנת הסבל שהיתה לנו בתחילה. וכן רואים באמירת ההגדה, שאין מסתפקים באמירת עבדים היינו לפרעה במצרים, אלא בהמשך כשאומרים הפסוקים ארמי עובד אבי, מרחיבים מאוד בביאור הפסוקים "וירעו אותנו המצרים ויענונו וגו'", וכן המלמדים עם תלמידיהם, מספרים להם במראה ולא בחידות מה עוללו המצרים לאבותינו במצרים, וכמה עלו הצרות והשתרגו על צוואריהם, וכן האבות עם בניהם בליל הסדר מרחיבים בסיפורים אלו כפי יכולתם.

יג. מובא בעמק ברכה לגאון המופלא רבי אריה פומרנצ'ק זצ"ל מתלמידי האמרי משה' והגרי"ז בבריסק.

פסח ביציאת מצרים, ועוד צוה לנו להתחיל בגנות ולסיים בשבח, סימן הוא שעל ידי ההתבוננות בגנות יוכל האדם להגיע להאמין בהשגחה פרטית ולידע בבחירות נפלאה שהקב"ה מנהיג את העולם, והשאלה הנשאלת היא, איך באמת יגיע האדם להאמין בהשגחה פרטית על ידי שיספר על סבלותיו, כמה זמן זה לקח, הוא כבר חשב שזה הולך להגמר, וזה נמשך עוד ועוד במשך מאתיים ועשר שנים, ופרעה לקח את התינוקות הרכים והטביע אותם והכניסם לקירות במקום לבנים, ושחט את הבכורים לטבול בדמם, ויאנחו בני ישראל מן העבודה, היתכן להבין שסיפורים אלו יגרמו לבני ישראל שיתקיים בהם "וידעתם כי אני ה'?"

הסבל הוא חלק מהגאולה

אמנם כן, התשובה פשוטה, והנה ראיתי אותה כתובה בהגדה של פסח **"נתיבות קודש"** שיצא זה עתה לאור עולם, ואלו דבריו: בשעה שיושבים ומספרים ביציאת מצרים, צריכים להבין שכל הסבל שסבלו במצרים, היה חלק מהגאולה. נחשוב אין לנו לחשוב שהחלק הראשון היה גרוע מאוד, ולאחר מכן נשתנה המציאות לטובה, אלא **גם החלק הראשון היה לצורך בני ישראל ולטובתם ונחשב להם לגאולה**. והיינו כי **הסבל במצרים זיכך את בני ישראל והכשירים להיות כלים מוכנים לקבלת התורה**. ועוד זאת **התרגלו להכניע את**

וליסרנו, ואם כן איך יגדל הנס במה שנספר על סבלנו במצרים, והלא יכול היה הקב"ה שלא להורידנו כלל למצרים ואז לא היה צריך לשדד מערכות כדי להעלותנו משם. הלא דבר הוא שיש להתייחס אליו בליל הסדר וליתן עליו תשובה.

כעין זה יש לשאול: הנה **באור החיים הק'** (תחילת פרשת בא) על הפסוק "ולמען תספר באזני בנך ובן-בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר-שמתי בם וידעתם כי-אני ה'" כתב שעיקר התכלית בכל הניסים שעשה לנו הקב"ה במצרים, הוא להראות לנו שהוא מנהיג את העולם ושהוא השליט היחיד ביבשה, בים ובאוויר, ושהוא יכול לשדד את כל סדרי הטבע, ומסיים שם בלשונו: "ותכלית המכוון בסיפור, הוא וידעתם כי אני ה' ואין עוד, ותכזיבו האמונות זולת זה". נמצא **שליל הסדר הוא שעת הכושר להחדיר אז הידיעה, הן בלב השומעים והן בלב המספר** (כפי שפירשו הצדיקים שלכן כתוב וידעתם בלשון רבים, כי הוא עולה גם על המספר) **שהקב"ה מנהיג את העולם**.

אף כאן השאלה נשאלת: הא תינח החלק השני של הסיפור, המורה שהקב"ה משדד מערכות ואין מה שיעצור בעדו, אבל מה עם החלק הראשון של הסיפור.

אמונה בהשגחה פרטית על ידי התבוננות בגנות

אכן, אם הקב"ה צוה לנו לספר בליל

המקדש, וכדי להגיע לאלה, מוכרחים היינו לעבור את הסבל שבתחילה, כי **אי-אפשר לו לאדם לזכות לקרבת אלוקים, אם לא יהיה קודם לכן איזה דבר שילחצו ויכריחונו לצעוק אל ה' ממעמקי לבו** ואף יגרום לו שלא להיות להוט כל כך אחר הקנאה והתאוה והכבוד.

נמצא מעתה שהסיבה שנצטוונו להתחיל בגנות איננה רק כדי שהנס יבלוט יותר, אלא אף **כדי להכיר בכך שהיותנו במצור ובמצוק, היתה תועלת גדולה בעבורנו, כי זהו שגרם לנו לקבל לב חדש לעבודתו**. גלות הוא תחילת הגאולה, אלא שהוא עדיין בהסתר, ולאחר מכן הגאולה נעשית גלויה.

העדר קודם להויה

לכן איתא מהקדמונים **שכמה שהגלות יותר קשה, כך הגאולה יותר חזקה**. וכן הוא בספה"ק **"מאור עינים"** (פרשת תרומה) שתמיד מוכרח להיות העדר קודם להויה, ירידה לצורך עליה, כפי שהוא בענין הזרעים, הגרעין מרקיב ורק אז יוצא ממנו זרע, וכן הוא בענין בעלי החיים, וממשיל זאת למי שרוצה לזרוק חפץ כלפי מעלה, שכמה שישפיל את ידו קודם לכן למטה, כך יתרומם הדבר יותר כשמתעלה למעלה.

הנה קודם השואה האיומה היה עם ישראל שרוי בשפל המדרגה. היו אמנם גדולי עולם שהעניקו חמה בצווארם, אבל המון העם תעו מאוד, והרי לא היו כמעט ישיבות אז, וכך היו נערי ישראל נופלים

עצמם כעבדים לפני אדונם, כמו שכתבו **הראשונים**. ומלבד תועלות אלה, עוד היתה להם תועלת עצומה בהעלותם את הניצוצות הקדושים שהיו פזורים במצרים, ואלו נתוספו על נשמתם, כך שנשמתם נתחזקה ונתגדלה. ואע"פ שהדעת היתה שם בגלות, הלא עבדו שם את ה' כפי יכולתם, וכפי שאמרו **חז"ל** שלא שינו שם את לשונם את שמים ואת לבושם, וכך הוכשרו לקבל את התורה. נמצא הדבר פשוט שסבלם במצרים היה בשבילם אתחלתא דגאולה.

כך הוא הכלל: **כל פעם שהקב"ה נותן מתנה לאדם, הוא נותנו לו באופן מסוים שנראה לו כחושך, ומתוך החושך הוא נעשה מוכשר לקבל את האור**. הוא מתחיל בגנות ומסתיים בשבח. אין זה כמי שתועה ביער ובסוף מוצא את הדרך החוצה, שהוא חוזר לכמות שהיה קודם שנכנס לעובי היער, או כמי שחלה ונתרפא, שחוזר לכמות שהיה קודם שחלה. או כפי שבני אדם ציפו בכל תקופת הקורונה, שהתקופה תחלוף על כל קרבנותיה ונזיקיה, ויוכלו לחזור להיות אותם בני אדם שהיו קודם לכן.

הלא טפשות היא, ומי שחושב כך, אינו מכיר את הנהגת המציאות מאז ומעולם. **יסתכלו בהגדה ויראו שהסבל שבתחילה הוא חלק בלתי נפרד מהגאולה, ושמחמתו דווקא קרבנו ה' אלוקינו לעבודתו**, ועוד שם נראה ש'ויוציאנו ה' ממצרים' אינו סוף הסיפור, הוא עדיין ההתחלה, סוף הסיפור הוא מה שנתן לנו את התורה ואת השבת ובית

כל מערכות הטבע. זהו הסיפור. בתחילה חשבו בני ישראל שהם טובלים לחינם, ואחרי כן גילו שהכל היה להם כדאי, שהרי קיבלו מתנה שאף אחד לא קיבל כמותה, מתנה נצחית, עד שאי אפשר בכלל להשוות את הצער שהיה להם בתחילה לגודל המתנה שקיבלו לאחר מכן.

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה

הן ידוע שתכלית סיפור יציאת מצרים היא, שהאדם יקיש ממנו אל המצבים האישיים שלו, והרי כך אמרו חז"ל "בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים", וראה מה שכתב בענין זה בספה"ק "מאור ושמשי", וזה לשונו: מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. יש להבין במהות השאלה, מה היה קשה לו מפני מה אנו אוכלין מצה, הלא השי"ת צוה לנו שנאכל מצות שבעה ימים. גם התירוץ אינו מספיק, שהרי עודם במצרים נצטוו על אכילת המצה, קודם שנגאלו ועשו להם צידה לדרך.

אמנם יִרְאָה על פי מאמר בעל ההגדה למעלה, ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכו' - מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, שכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, ויש להתבונן בטעם סיפור זה מהו.

וְיִרְאָה כי הנה ידוע מה שאמרו בספרי קודש על מאמר בעל ההגדה אני ולא מלאך אני ולא שרף וכו', שישראל היו

ברשת ההשכלה ובשאר הרוחות שנשבו אז ר"ל. ומאז שנגמרה השואה ושככה חמת המלך, הגיע שפע גדול מאוד, שפע של ישיבות, שפע של תורה, שפע של יודעי ספר. כי כך היא הדרך, כל פעם שבאה איזו גאולה לעולם בדמות שפע מלמעלה, באה קודם לכן גלות, כי הגלות היא תחילת הגאולה.

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

זהו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו: ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. לא יהיה להם קל. אבל תדע שאחרי כן יצאו ברכוש גדול, רכוש גדול ברוחניות ובגשמיות. זהו הסיפור שאנו מספרים, ואנו מחויבים לספרו לכל גיל, כי הוא הפשט הפשוט ביותר. יש אמרות, יש פרפראות, יש דרשות, יש פלפולים. אבל אין לנו לשכוח את העיקר. **הקב"ה הכניסנו למצב קשה מאוד, ובאותו זמן היינו בטוחים שהוא צרה צרורה, עד כדי כך שלא שמענו אל משה שבאה עת גאולתנו מקוצר רוח ומעבודה קשה, ולאחר מכן נתברר לנו שכל זה היה לטובה, כי נשמתנו נתכבסה ונתערנה, ובזכות זה יכולנו לקבל רכוש גדול שכולל כל מה שאנו צריכים ברוחניות ובגשמיות.**

מתחיל בגנות ומסיים בשבח. עשרת המכות לא היו דף חדש בקורות חייהם של ישראל, אלא באו כתוצאה משעבוד מצרים. כשבני ישראל נעשו ראויים לכך על ידי הזדככותם בשעבוד מצרים, אזי באה גאולתם באתגליא ונשדרו בעבורם

כן לא היה מעשיהם גורם איתערותא דלעילא. ולכן כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, **שכל מה שמרבה לספר יותר להעמיק בנס יציאת מצרים, ואיך שהיו משוקעים ולא היה באפשרי שיגאלו, אם לא שהשי"ת גאלם למען שמו - מכיר הוא יותר ויותר, שאין האדם יכול לעשות מאומה.**

ובכלל סיפור יציאת מצרים, הוא גם כן **לספר איך שהשי"ת עזרם בזה שלא החמיץ עיסתם, הגם שהלכו בדרך ועיסתם בשמלה על שכמם, ולא היה באפשרי לשמור מחימוץ רק בעזר אלוקים לא החמיץ, ומזה ידע שכל המצות כולם אין האדם עושה מאומה אם לא שהשי"ת עוזרו.**

וזהו אמרו מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, פירוש, איך אפשר לאכול מצה שתהיה משומרת ודאי, הלא דבר גדול הוא מאוד שלא יהיה בו שום חשש כלל וכלל אפילו ממשוהו חמץ, ואיך אפשר לקיים מצוה זו כתיקונה. ואמר על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו רצה לומר, **שאנו סומכין שה' בעזרינו שלא יהיה בַּמַּצּוֹת מצה שום חשש, כמו שעור השי"ת את אבותינו בצאתם ממצרים, הגם שאז לא היה באפשרי להם כלל וכלל לשומרה מחימוץ כהלכתו - כן אנו נבטח בה' שהוא יעזור לנו לקיים מצות מצה כהלכתה.**

אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו

הפלא ופלא! ה'מאור ושמש' מלמדנו שמסביבה זו נצטוונו להסביר לבנינו טעם

משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה, והטומאה היתה גדולה כל כך, עד שגם המלאכים נתיראו ללכת שם שלא יתגשמו באויר הטמא, ומפאת מעשיהם לא היה באפשרי שִׁיִּגָּאֲלוּ, רק שהמאציל העליון קיים מאמרו (ישעיהו מח, יא) לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה, וְנִתְיַחַד מִיְנִיהַ וְיִבֶּה בְּלֹא אִיתְעָרוּתָא דְלִתְתָא, והופיע עליהם פנימיות אלקותו, ונתבטל אחיזת החיצונים ויצאו מהגלות.

וכן בכל מצוה ומצוה הנה אמרו חז"ל (סוכה נב, א) שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואילולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. וכן אמר אדמו"ר הרב הקדוש **רבינו אלימלך [מליזענסק]** זצוק"ל על פסוק (תהלים קמז, א) הללו-ה, כי טוב זמרה א-להינו וגו', שכביכול שהשי"ת הוא המזמר, שאלמלא הקב"ה עוזרו לא היה האדם יכול לומר אפילו דיבור אחד. ומופת לזה הוא, מעת יציאתם ממצרים, שהיו אז טרודים ביציאתם, והכינו עצמן לדרכם, ונשאו אחר כך הבצק בשמלותם, ובודאי לא היה באפשרי שישמרוהו אז מחימוץ אם לא כי ה' עזרם וזיכה אותם שלא יחמיץ עיסתם, כדי שיקיימו מצות אכילת מצה.

וזהו שאמר ואפילו כולנו חכמים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים פירוש, מי שהוא חכם ונבון לא ידמה בנפשו שחכמתו עמדה לו לקיים המצוות, רק שיקח ראייה מיציאת מצרים, שאילולי שהשי"ת הוציאם למענו, לא היה באפשרי שיגרמו על ידי מעשיהם איתערותא דלעילא, הגם שהיו ששים ריבוא והיו בהם הרבה חכמים וצדיקים, ואף על פי

קיבלוהו באותה ישיבה. **מתחיל בגנות ומסיים בשבח.** בגלל שלא מצא את שידוכו מיד, הוכרח להתפלל ולחזור ולהתפלל להקב"ה, ואז נודע לו שנעשה לו נס, כי בזכות תפילותיו זכה לשידוך נפלא מאוד כנגד כל ההשערות. כל אחד וענייניו שלו, כל אחד וקשייו שלו. והרי גם בנסיונות מצד יצר הרע כך הוא. כדאי לו לאדם לספר לבניו (באופן כללי כמובן) איך שנתקשה מאוד בדבר מסוים, וגילה לאחר מכן שהיה זה נס, כי מחמת כן הוכרח להתפלל, ואז השתחרר מיצר הרע, לא בכוחו שלו, אלא בכוחו של הקב"ה.

ואפילו אין האדם רואה עדיין את גאולתו, ועדיין הוא נמצא בקושי השעבוד, עליו להאמין, שבוודאי תבוא הגנות לידי סיום ויגלה את השבח, כי כך סידר הקב"ה את הבריאה שכל קושי יהיה לו תכלית להעלות את האדם ולרוממו.

סגולת הלילה לזכות לבהירות הרעת

צדיקים אמרו שבליל פסח בעת סיפור יציאת מצרים יכול האדם לזכות באופן סגולי לבהירות הרעת, וכבר הביא זאת ה'חווה' מלובלין זיע"א בשם הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א. והסמיק זאת על הפסוק "וידעתם כי אני ה'". כל השנה יתכן שיאמר האדם מילים ויחזור עליהן פעם אחר פעם, ולא יאמין בהן, לבו ממאן בהן מקוצר רוח ומעבודה קשה. מה שאין כן **בליל פסח, כשמספרים ביציאת מצרים, הדברים חדרים ללב וקונים בו שבתה.**

אם נתבונן בזה, נראה שמתנה זו

אכילת מצה, כדי להודיע להם, שכפי שבבואנו לאכול מצה, **אין שייך על פי טבע שלא יהיה בו שום חשש חמץ, וזקוקים לעזרת הבורא שישמר את המצה מן החמץ, כך בכל מצוה ומצוה שאנו עושים, אנו מוכרחים לעזרת הבורא יתברך** ובלעדיו לא נוכל לקיימן.

יאמר כל אחד לבניו בעת עריכת הסדר בפה מלא: הכי טבעי הוא שיעברו עליכם קשיים ונסיונות ותרגישו שאינכם יכולים להתגבר, כי אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. ואפילו מי שרואה את עצמו חכם, ירא שמים וענו, אל יפתה לחשוב שהוא יכול לבד, אלא יקח ראייה מיציאת מצרים שהיו בהם הרבה חכמים וצדיקים, ואעפ"כ זקוקים היו לעזרת השי"ת.

הנה בדברי ה'מאור ושמש' אנו מוצאים שני יסודות: **היסוד הראשון** מלמדנו שבעת אמירת ההגדה בליל פסח, נתבונן בכל תיבה ותיבה, ונלמד ממנו לדין שכעין זה הקב"ה עושה עמנו בכל יום ויום. הוא מכניס אותנו למצבים מסוימים כדי להגביהנו, והוא מוציאנו מהם בעצמו ברצונו להושיענו, כך שהגלות היא כבר חלק מהגאולה. והיסוד השני, שבכל נסיון שפוקד את האדם, אין האדם יכול לעמוד בו אלמלא יעזור לו הקב"ה.

למען תספר באזני בנך

לדברי ה'מאור ושמש' מוטל על האדם להציג דוגמאות מחייו האישיים, איך שנקלע למצב קשה מאוד, וחשב שהכל הולך כנגדו, וכשעבר הזמן, גילה כמה טוב היה טמון בזה, איזה נס היה שלא

גילו לנו הצדיקים שסגולת הלילה היא לחולל דבר זה. אם יעשה האדם את שלו, דהיינו שיספר על קושי השעבוד שלו, וכשישאלוהו הבנים מה היה הסוף, יאמר: עדיין לא היה הסוף ואיני יודע כיצד ייראה, אבל **בטוחני שקושי השעבוד שאני נמצא בו עכשיו, הוא חלק מהגאולה, ועל ידו אתעלה ואתקרב אל הקב"ה, אזי יזכה לבהירות הדעת,** וכשיזכה לזאת, ממילא יזכה לישועה מעל לדרך הטבע (אך העיקר הוא מה שיזכה כבר עכשיו לבהירות הדעת).

לילה כיום יאיר

הקב"ה ייעד לנו לילה זה שמאיר כאור יום, כדי שנוכל לזכות בו לבהירות הדעת. הוא צוה אותנו לספר בלילה זה ביציאת מצרים, אך לא ניגש מיד אל הישועה, אלא נפתח בגנות ונעלה אותה על נס, וכה נאמר: נס הוא שהקב"ה הכניסנו לגלות, כי אלמלא הגלות, לא היינו נראים טובים יותר מן האומות. אלמלא הגלות, כשהיינו מקבלים את התורה, היינו נושאים על לשוננו פסוקים ומאמרים בלי סוף, אך לא היינו משתנים על ידם. היהודים הם אנשים טובים כל-כך העוזרים ומסייעים וחומלים אחד על השני, אך ורק בזכות הגלות שבה היו שרויים בתחילה.

הגויים אינם יכולים להבין איך יתכן שבעל גמ"חים ילכו כסף לאחרים בלי ליקח ריבית, או איך בחורי ישראל מתגברים על יצרם ועוצמים את עיניהם מראות ברע... אף אנו, **אלמלא היינו מתרגלים להכניע את עצמנו על ידי**

גדולה יותר מכל המתנות שליל הפסח מביא עמו, כי מי שיש לו דעת, יש לו הכל, כמאמר **חז"ל** (ויקרא רבה א, ו) דעה קנית מה חסרת. הוי אומר: במקום להתפלל בליל הפסח על דא ועל הא, **הכשר עצמך לזכות לדעת, וכשתהיה לך דעת, יהיה לך הכל.**

והאמת שיש בזה גם חשבון פשוט, כי הסיבה שהאדם חוזר על טעויות שוב ושוב ואינו לומד מהן לקח, היא מפני שחסר לו דעת. חסרון הדעת גורם לו לאדם שישוטטו במוחו מחשבות עקומות ויורידוהו לטמיון. וכשיזכה למי הדעת ואותן מחשבות יסורו ממנו, יראה אור גדול.

לאוקמי גירסא סיעתא דשמיא

יתירה מזו: האדם לומד בספרי הצדיקים אשר בכוחם ליישב את לבו, עד שירקד בשווקים וברחובות מרוב שמחה למרות כל מה שהוא עובר, אך מה? האותיות פורחות ונוגעות בלבו ואינן מתיישבות בו. ראו נא כמה אנו שומעים בני אדם אומרים שכבר למדו ספר פלוני כך וכך פעמים ואעפ"כ הם תועים בדרך ולבותיהם שבורים ורצוצים עד שהם נחשבים כבורות ברשות הרבים. **לו היו דברי התורה שלמד מאירים בלבו, היה מתהלך כאדם המאושר עלי אדמות,** אך מה יעשה שדברי התורה רק נגעו בלבו ולא חדרו פנימה ולא נתקיים בו "וידעתם כי אני ה'". על זה אמרו **חז"ל** (מגילה ו, ב) "לאוקמי גירסא סיעתא דשמיא", **האדם צריך סיוע מיוחד מן השמים כדי לזכות לדעת.**

ויותר. כמה אנו צריכים להודות להקב"ה על כך...

סגולה נפלאה היא שהאדם יתבונן בטוב הטמון בקשייו ויחלוק אותו עם בניו. לא יספר להם רק על שנושע לאחר זמן, אלא **יספר להם גם על שבעת הקושי עצמו גילה לו שהוא נס גדול בשבילו, כי על ידו הוא מתעלה ומתרומם ומתקרב אל הקב"ה.** אמנם בכל השנה מחויב לקבל יסורים באהבה ולהודות עליהם, אך בלילה זה, הקב"ה נותן לו לשתות ממי הדעת, אך זאת בתנאי **שיספר זאת לעצמו ולבניו, וירחיב בפיו על הקושי העצום שהיה לו ואיך זכה לראות שאך טוב הוא בעבורו, כי הוא התחלה לגאולה.**

קושי השעבוד במצרים, היינו נראים כמותם, ולא היינו יכולים להבין זאת.

כך כל קושי שפוקד את האדם, מזככו ומרוממו. הן כך אמרו **חז"ל** על רבי יוחנן שכיבד אפילו גוי זקן באמרו "כמה הרפתקי דעדו עליה" (קידושין לג, א). פירושו של דבר: אפילו הגוי, כיון שהגיע לזקנה וכבר ראה דבר אחד או שנים בחייו, כבר נכח לראות שאין האדם יכול לעשות מה שלבו חפץ, וממילא הוא נכנע מעט. הגוי מגיע להכנעה זו לפני מותו. היהודי לעומתו, מגיע אליה בעודו ילד צעיר, כי חוץ ממה שהוא מוכשר לכך מחמת נשמתו, עוד זכה לכלים שהקב"ה נתן לו במתנה, להכשיר את עצמו לכך יותר

לשביעי של פסח

שירת בני ישראל על קושי השעבוד

ויתרגשו עד מאוד, כי ידע שראשית ההתעוררות מותרה את הרושם העמוק ביותר באדם, וכפי ששגור בפי ההמון: "אין הזדמנות שניה לרושם הראשוני".

טען משה רבינו ע"ה: קווייני שכאשר ישמעו בני ישראל שיש להם אב ושהוא עתיד לגאול אותם לאחר מאתיים ועשר שנות עבדות, ישתנו כולם לטובה, יתלהבו וירקדו בחוצות מרוב שמחה "הנה הגאולה עומדת בפתח, אשרינו מה טוב חלקינו", וכך תישאר אמונתם חקוקה בלבם לנצח. אולם מה מאוד נכזבתי כשראיתי שפרעה רק הכביד עליהם את העבודה בעקבות בואי אליו, ומחמת כן הלינו עלי שוטרי ישראל ואמרנו: "ירא ה' עליכם וישפוט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו", על זה דואב לבי, על שאבדה מהם ההזדמנות הראשונה והוא בבחינת מעוות לא יוכל לתקון, שהרי מעתה לא יאמינו יותר, וכל אימת שאבוא להודיע להם שישועתם קרובה, יפקקו בי.

אבל באמת עמקו מחשבות השי"ת, ודייקא מחמת הזהירות מן הרושם הראשוני רצה הקב"ה שיתחזק עליהם קושי השעבוד, כי לו היה נפסק אז השעבוד והיו מתהלכים בישוב הדעת, היו יכולים להתבונן איך פרעה כופר בעיקר ומוסיף רשעות על רשעתו למרות שמשה

מה תצעק אלי

כשבני ישראל עמדו על הים, ועמדו המים לפניהם והמצרים מאחוריהם, צעק משה אל ה'. ויאמר ה' אל משה: מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו! (שמות יד, טו). ותמהו כולם: וכי מה היה לו למשה לעשות אם לא לצעוק אל ה', הלא זה מה שהאיש היהודי עושה בהיותו בעת צרה!

והנה מצאנו יישוב נפלא לזה בספר "ערוגת הבושם" (פרשת בשלה) והוא יסוד גדול בעבודת ה'. ה"ערוגת הבושם" הביא מלשון המדרש: "אמר לו הקב"ה למשה: אתמול אמרת מאז באתי אל פרעה [לדבר בשמך הרע לעם הזה], ועתה אתה עומד ומאריך בתפילה לפני! מה תצעק אלי?". והוא פלאי.

מבאר ה"ערוגת הבושם": לכאורה צריך להבין מה זה שהלין משה על הקב"ה ששלח אותו לדבר אל פרעה שיוציא את בני ישראל ממצרים ובסוף הרע פרעה לבני ישראל מאז בואו אליו, היתכן שמשה רבינו לא האמין ח"ו בהקב"ה!?

ביאור המשא ומתן בין משה להקב"ה

התשובה היא, שמשה רבינו רצה שכאשר ישמעו בני ישראל לראשונה שישועתם קרובה, יתעוררו ויתלהבו

התפללתי! מדוע אין הקב"ה שומע לי? הן לו היה שומע לתפילתי ומושיע אותי תיכף ומיד, היה יוצא מזה קידוש ה' עצום... יבין שהקב"ה שמעך את הישועה לטובתו, כדי שיבוא מזה לאמונה יותר חזקה ובהירה.

וכפי שנתבאר אחת הסיבות שבגינה מתחזקת אמונת האיש כשישועתו מתמהמהת וצרתו מתחזקת, היא מפני שכך אין לו פנאי לחשוב מחשבות של כפירה.

הודאה על קושי השעבוד

וממשיך ה"ערוגות הבושם": כשבני ישראל עמדו על הים ולא נותרה להם ברירה אחרת והוכרחו לקפוץ אל הים על-פי מצות ה' "דבר אל בני ישראל ויסעו", אז יצאה מהם השירה הזאת, כי הבינו באותה שעה שכל מה שעבר עליהם עד כה, הכל היה כדי לחזק בלבם את האמונה עד מאוד, ואילו היה נמצאים במצרים מבלי שיהיה להם קושי השעבוד, היו בוודאי מושפעים שם מהקליפה, ולא היו מגיעים לעולם לאותה מדרגה נפלאה של אמונה שעליה אמרו חז"ל: "ראתה שפחה על הים את מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי".

השירה לא היתה אפוא הודאה על נס ההצלה בלבד, אלא היתה הודאה גם על כל מה שעבר עליהם מאז ירדו במצרים ועד עצם היום הזה. האדם אומר לעצמו: עכשיו אני מבין למה עברתי את מה שעברתי... הצער והצרות שלי הלא היו כדי שאחיה יותר עם הקב"ה, כדי שתהיה לי יותר אמונה, יותר ענווה, וכדי

רבינו מתרה בו, ואז היו מתקררים באמונה ח"ו. לכן סיבב הקב"ה שפרעה יגביר עליהם את קושי השעבוד, כדי שיהיו עסוקים למעלה ראש ולא יוכלו להתבונן בזה, וכך לא יישאר בהם רושם של כפירה.

מבאר ה"ערוגות הבושם": כדבר הזה ממש אירע שוב כשבני ישראל עמדו על הים. משה רבינו צעק: מה יהיה כאן? הלא המצרים רודפים אחרינו! אמר לו הקב"ה: מה תצעק אלי? הלא בכוננת מכוון הכנסתי את בני ישראל לצרה זו, ובכוננה תחילה איני מושיע אותם מיד, כי רצוני שיגיע להם מים עד נפש ושלא יישאר להם שום פתח של תקווה, ואז יוכרחו לקפוץ למים וממילא יבוא למדרגה הרבה יותר גדולה של אמונה.

על כן אמר הקב"ה למשה: אתמול אמרת מאז באתי אל פרעה, ועתה אתה עומד ומאריך בתפילה לפני! מה תצעק אלי? פירוש: אתמול כאב לך על זה שעייכבתי את ישועתם ועוד סיבבתי שיתחזק עליהם קושי השעבוד, כי חששת שבעבור כך תתמעט אמונתם, ובסוף נודע לך שדווקא חיזוק קושי השעבוד חיזק את אמונתם כי לא יכלו להתבונן בכפירתו של פרעה, מעתה תדע שגם עכשיו אני מעכב את ישועתם מזו הסיבה, ואם כן: מה תצעק אלי?

כל עיכוב לטובה

יסוד נפלא הוא עד מאוד: כשהאדם זקוק לישועה והוא מתפלל ומתפלל ורואה שישועתו מתמהמהת וצרתו מתחזקת, תחת אשר יצעק: היתכן? הלא

במצביו הקשים לא היה יכול להרגיש שהם הטבה בשבילו (אם כי בוודאי האמין בזה והתחזק ללא הרף), עכשיו שהוא רואה לאן הם הובילוהו, הוא מודה ומשורר עליהם.

והיות שהשירה היא הודאה גם על המצבים הקשים, לכן היא משובחת יותר מכל הלל והודאה, ועל זה אמרו חז"ל שהפעם הראשונה שאמרו שירה להקב"ה, היתה כשבני ישראל עברו את הים ביבשה, כי אז הודו על קושי השעבוד מפני שראו שבלעדיו לא היה אפשר להם לבוא לידי אמונה ושלמה, ונמצא שהשעבוד היה בשבילם טובה כפלה ומכופלת ממש, בדומה לניגון שהתאחדות כל התנועות גורמת שהוא יהיה ערב לאוזן שומעת.

ומסיים שם שזהו מה שאמרו חז"ל על הפסוק אז ישיר משה, אין אז אלא לשון שמחה, כי בדרך כלל אף מי שניצל מצרה ושיעבוד, מכל מקום כשיעלה בזכרונו שפעם היה עבד נרצע משועבד בעבודת הפרך, הלא ידאיב רוחו, אבל כיון שאמרו בלשון שירה אינו אלא לשון שמחה, שנאמר אז ימלא שחוק פינו, שלעתיד לבוא יהיה מלא וגדוש בשמחה ולא יהיה בו שום תערוב תוגה, כי יבינו בהבנה בהירה שכל הקשיים היו לטובתנו.

משל לאב שפוחת את פי בנו בכוח

ובספה"ק אורח לחיים (פרשת בשלח) הביא בענין זה משל וזה לשונו: משל לאב שראה לבנו הקטן חולה וזקוק לרפואות מרים מאוד ע"י הרופאים ואין הבן הקטן רוצה לקבל ולאכול אותם, אז אביו פותח

שאסתכל על כל העולם באופן אחר. זה שאין עוברים עליו קשיים, מסתכל על כל העולם במבט חומרי ובהשקפה של כוחי ועוצם ידי. מה שאין כן מי שעוברים עליו קשיים, כי דווקא מחמת כן השקפתו מתיישרת והוא מתחיל לראות בעיני שכלו שהכוח נתון אך ורק בידי הקב"ה תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם. וכאשר הוא מסתכל לאחוריו, הוא רואה איך כל מכה שקיבל חיזקה בו את האמונה וקילפה ממנו את החומר, וממילא הוא מבין שקרבת האלוקים שיש לו עכשיו, היא הודות ליסוריו שהיו לו והוא פוצח באמירת שירה.

נעימות הניגון על ידי התאחדות התנועות

עוד מביא ה"ערוגות הבושם" מה שאמרו חז"ל שלא היה מי שאמר שירה להקב"ה עד אז כשבני ישראל עברו את הים ביבשה, ושואל: הרי לאה כבר נתנה הודאה, כמו שנאמר "הפעם אודה את ה'", ומה החילוק אם הוא נקרא הודאה או שירה? מבאר ה"ערוגות הבושם" דבר נפלא מאוד: השירה מורכבת מתנועות נפרדות, גבוהות ונמוכות, שיחד יוצרות את הניגון השלם, ואילו היו משמיעים רק תנועה אחת, לא היו מוצאים בו שום טעם ואפשר שאפילו היה מגונה, ורק כשמצרפים אותו עם האחרים, יוצא קול נעים וערב הפורט על מיתרי הלב.

זהו שירה. כשהאדם שר שירה הוא לוקח את כל חלקי חייו ובכללם את חלקי חייו הקשים, ויוצר מכולם יחד ניגון אחד ערב ונעים. על אף שבהיותו אז

וכמה מדינות, קרובים ורחוקים, ולמקצת הימים רצה לעמוד על ענין בני המדינה אם הם עובדים אותו באמת, ושלא אחד מעבדיו, ושינה את כסותו ולשונו, והיה נדמה כאילו הוא מלך הרוצה להלחם עם מלך זה, ויש מהם שעמדו להלחם כנגדו, ויש מהם שאמרו מה לנו להלחם, אי מר מלכא אנא עבדא וכו'. עד שבא זה למדינה אחת שאנשיה היו חכמים גדולים, וחקרו הענין איך אפשר שיהיה זה כפשוטו מכמה טעמים, ואמרו ודאי שהוא שליח המלך לנסות לבני אדם אם ימרדו במלך, וכך יצאו לקראתו ואמרו לו כדברים האלה, והוטב בעיניו על חכמתם, ופנה לדרכו.

והנמשל מובן, שהוא ענין היצר הרע שהמלך מלכו של עולם שולח אותו לפתות את בנו. ומוסיף שם בלשונו: והוא דבר גדול כאשר קבלתי ממורי, שבכל צער האדם בגשמי וברוחני, שאם נותן לב שגם בזה הצער הוא השי"ת בעצמו, אלא שהוא דרך לבוש, וכאשר נודע לו זה, הוסר הלבוש ונתבטל הצער וכל גזירות רעות.

ומסיים שם שלפי זה מתיישב הפלא ופלא למה אמרו באמצע השירה אמר אויב וגו', כי לפי האמור נמצא שזהו עיקר השבח והשירה, שהיו סוברים בגלות מצרים שהוא (הצער) אויב, ועכשיו שהרגישו שהוא עצם יתברך נעשה מן אויב אוהב, וזהו עצמות הגאולה, והוא בכל אדם ובכל זמן, והוא סוד גלות מצרים שיש בכל אדם ובכל זמן מן המיצר קראתי י"ה (תהלים קיח, ה), ובצר הרחבת לי (תהלים ד, ב), שזהו הגאולה

פיו בחזקה ונותן לתוך פיו הרפואות אשר הם מרים מאוד, והבין הבן שאביו שונא אותו, רק אח"כ כשנתגדל השכל אצל הבן וראה אהבת אביו אליו, הבין שזה שהיה נותן לו הרפואות אשר הם מרים מאוד לתוך פיו בחזקה, היתה אהבה יתירה אליו, והיה מר לאביו ביותר שעשה כח זה לבנו, לפתוח פיו בחזקה וליתן המר מאוד לתוך פיו, ומחמת שהבין אביו שזו רפואתו, היה מצטער ועשה לו זאת.

וכן ישראל, כיון שראו אהבה גדול להם להם מאת השי"ת ע"י הנס, הבינו שגם במצרים שהוכבד העבודה עליהם ביותר, היה גם כן אהבה יתירה.

אכן כן, בהיות בני ישראל על הים, הבינו שכל קושי העבודה, וכן מה שהוכבדה העבודה, הכל היה עוד תרופה ועוד תרופה, כדי שיעלו לאחר מכן במדרגות האמונה ויהיו קרובים כל-כך אל השי"ת.

משל למלך ששלח אדם מחופש לנסות את בני העיר

ומבואר בספרים הקדושים שלהכרה זו יכול האדם להגיע בשביעי של פסח, ומתוכה להודות להשי"ת על כל הקשיים שעבר. וכן הוא בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת ויקהל), שם שאל מה זה שאמרו באמצע השירה "אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל", ולכאורה הוא שייך לתחילת השירה, כי עכשיו כבר מדברים על הניסים שנעשו לנו.

וכתב בקדשו: וביארתי על פי משל ששמעתי שהיה מלך אחד שמלך על כמה

וירא ישראל את ה' הגדולה

וכן הוא בספה"ק שפת אמת (פסח תרמ"א): כתב אז ישיר לשון עתיד, כי באמת כל הענין של הגלות היה עיקר המכוון לזה הסוף של הגאולה והשירה, ובני ישראל הכירו עתה למפרע איך שהיו כל תהלוכות הקב"ה עמהם לטובה גדולה. וזהו שכתוב וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה כו' שהכירו כל תהלוכות ה' שהיו במצרים עם בני ישראל... שראו למפרע התיקון שנולד על ידי כל מכה וכל עבודה שעבדו עמהם המצרים.

ותהי לי לישועה

וכן איתא מהרה"ק מראפשיץ זיע"א (בשלח) ששאל על לשון הפסוק עזי וזמרת י-ה ותהי לי לישועה, כי לכאורה היה צריך לומר והיה שהוא לשון שמחה, ולמה אמר ותהי שהוא לשון צער. אך נתכוונו בזה שהצער שהיה להם בתחילה, נתגלה להם עכשיו שהוא להם לישועה, כי על ידו הם נעשה אנשים חדשים קרובים אל הקב"ה.

עמדנו בהלווייתו של בן יחיד לאביו שנמחץ תחת גלגלי האוטבוס ביום שמחתו כנגד עיני אביו, ומה נורא היה המחזה כאשר שמענו את אביו נושא הספד מלא אמונה, וכך אמר: הקב"ה הטיב עמדי במשך תקופה ארוכה כאשר הביא עלי קשיים קטנים אחד אחרי השני, כדי שאצטרך להרגיל את עצמי לומר על כל דבר גם זו לטובה, כי בזכות זה יכולתי גם עכשיו כשראיתי את בני

עצמו, והבן, ושפיר יש שייכות להשירה אמר אויב ארדוף אשיג.

מן המצר קראתי י-ה

כך סיפר לי יהודי אב לילד בעל צרכים מיוחדים, שאינו מפסיק להודות להשי"ת יום יום על שזיכה אותו בבן כזה, ולא מפני שהוא דוחק עצמו לקיים "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", אלא מפני שהוא מרגיש שדווקא בזכות הקשיים וההתמודדויות הוא נבנה באמונתו ונתקרב להקב"ה כפי שלא היה מתקרב אליו לעולם.

כן אמר לי יהודי הנע בכסא גלגלים מפני שנפגע בתאונת דרכים: הפכתי לאיש אחר בזכות הפגיעה שנפגעת. אמנם יש לי עכשיו קשיים עצומים, אך מצד שני קיבלתי את כל מהותי בזכות כן.

הלוואי שלא נזדקק לקשיים כאלה, אבל סוף סוף הרי כל אחד יש לו מצרים בחייו, ובזה עלינו לדעת שאין האדם יכול להשאיר אחרי שהוא יוצא מן המצרים אותו אדם שהיה קודם לכן, ובפרט עם הקושי היה קושי גדול, אולם שתי דרכים עומדות לפנינו, אם סכל הוא ואינו עושה כלום עם הקושי להתבונן בו ולהתחזק על ידו, הרי הוא נופל מזה לדכאות הנפש, אבל אם הוא עושה מה שבני ישראל עשו במצרים וצועק אל ה' "הצלני נא", ועושה כל מה שביכלתו כדי לראות אלופו של עולם בתוך המצר, אזי הוא נעשה איש חדש בעל מדרגה, ומרוב התפעלות הוא מתעורר לומר שירה חדשה על כל הקשיים שהיו מנת חלקו.

את בניו פורחים ומשגשגים, וכי עשה בשביל זה משהו?! וכי הדבר תלוי בו?! הקב"ה הוא זה שנתנם לו כמתנה, היכול לומר בשביל כך שהצליח בתפקידו בעולם?! אין ספק שהדבר היחיד שבו נמדדת הצלחת האדם, הוא מדרגת אמונתו בהקב"ה גם במצבים קשים מנשוא, כי בזה מקיים האדם את תפקידו בעולמו.

ונמצא שאין מי שמנוע מן ההצלחה, כי כל אחד יכול להגיע לעלות במדרגות האמונה. ואף הנשים אינן מנועות מהצלחה זו, כי אף הן יכולות להגיע לפסגת מדרגת האמונה, ואף הן אמרו שירה עם מרים, ולכן הן מברכות שעשני כרצונו, כי יש שתי דרכים להגיע אל הנקודה, הגברים מגיעים אליה על ידי לימוד התורה, והנשים מגיעות אליה על ידי העבודה שלהן.

טעם בקיעת כל מימות שבעולם

הרה"ק שר שלום מבעלז זיע"א שאל למה הוצרכו כל מימות העולם להבקע בזמן נס קריעת ים סוף, והרי אין הקב"ה עושה ניסים לחינם. הוא שאל והוא השיב: כשבני ישראל עמדו על הים מבלי לדעת מאין יבוא עזרם, ונבקע להם הים בזכות אמונתם החזקה בה', בנו בזה פתח ושער לכל יהודי ויהודי בדורות העתידים לבוא, שאם יהיה שרוי במצר, על ידי האמונה יוכל לצאת אל המרחב. וכן הוא בספה"ק "אוהב ישראל" (בחקותי) שכשנעשה הנס פעם אחת, קל הוא להיעשות מעתה ואילך לכל הזקוק לו, והאמת שהוא כבר כתוב להדיא בזה"ק.

היחיד מחוץ תחת גלגלי האוטובוס לומר גם זו לטובה...

איזו מדרגה! איזו בהירות באמונה! ללא ספק אור הוא באמונה שהקב"ה מאיר בנפשו של אדם היודע לנצל את קשייו בצעקה אל ה'.

תכלית האדם בעולמו

והאמת שכך מבואר בספרים הקדושים שעיקר תכלית האדם בעולמו הוא חיזוק האמונה בעתותיו הקשות. לפעמים נדמה (אפילו לברי דעת היודעים שהצלחה גשמית אינה ולא כלום) שעיקר ההצלחה הוא העשיות הרוחניות של האדם, ולמשל כאשר אדם בא בימים יעשה חשבון הנפש לראות מה פעל בחייו, בדרך כלל יחשב כמה צדקה נתן, וכמה מקצועות בתורה למד, ואם עלה בידו לחנך את בניו בדרך התורה והמסורה, וכן הלאה. אמנם אמת הדבר, כי כל מעשה צדקה וכל עשייה רוחנית היא נצח נצחים, אך עם כל זה, הצלחתו האמיתית של האדם היא כל שהוא זוכה לראות את הקב"ה ולחיות עמו ולהיות דבוק אליו.

כך לימדונו הצדיקים, שתכלית המצוות היא להתרגל לחיות את הקב"ה ולראותו בעיני השכל בבהירות גדולה כל-כך, עד ששום חושך לא יחשיך בעד האדם. יתכן שהאדם עצמו לא ישים לבו איך הוא עולה ממדרגה למדרגה במדרגות האמונה בעקבות קשייו, אך סוף דבר הוא שבוה לבד נמדדת ההצלחה.

ואף הסברא נותנת כך, כי איך יוכל האדם למדוד את הצלחתו במה שרואה

משום שכל שפע הבא על האדם מוכרח לבוא על-ידי צמצום שהוא דין, ולכן הוא מוכרח להתייטר תחילה.

מסיבה זו הוכרחו בני ישראל להזדכך ביציאת מצרים בטרם קיבלו את התורה, כי זה בלא זה אי אפשר, ולכן כל פעם שרואה האדם שהוא שרוי במיצר, אל לו להבהל, אלא ינצל אותו לחיזוק בטחונו בה' וזה יהיה בעבורו הצינור לגדלו ולרוממו.

מנין לתחיית המתים מן התורה

בספה"ק "מאור ושמש" (פרשת בשלה) כתב דבר נפלא מאוד: הנה במסכת סנהדרין (צא, ב) איתא: מניין לתחיית המתים מן התורה, שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', שר לא נאמר, אלא ישיר - מכאן לתחיית המתים מן התורה. והשאלה נשאלת: מה ראו בני ישראל להזכיר ענין יציאת מצרים בשעה ששרו שירה לה'.

מבאר ה"מאור ושמש": כשחשוך לו לאדם, אזי הוא עובד את בוראו באמונה גדולה, ועבודתו חביבה מאוד לפני הקב"ה, אך כשהוא מקבל בהירות, אין הוא צריך יותר לעבוד את בוראו באמונה, שהרי הוא רואה הכל בבהירות, ונמצא שהוא יורד מעט במדרגת עבודתו.

כך היה אצל בני ישראל. בהיותם במצרים, עבדו את הקב"ה באמונה שכל מה שהוא עושה להם הוא לטובה, אך עתה שהגיעו לקריעת ים סוף וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי וראו בחוש שכל מה שנעשה להם עד

ולכן בקע הקב"ה את כל מימות העולם להראות שכשנעשה הנס במקום אחד קל הוא להיעשות בכל מקום בעולם, ומזה נלמד שכפי שהוא קל להיעשות בכל מקום כך הוא קל להיעשות בכל זמן, וכאשר איש יהודי יזדקק לישועה כעין קריעת ים סוף בזמן מן הזמנים, על ידי האמונה בוא תבוא.

חבלים נפלו לי בניעמים

וכן הוא בספה"ק "שפת אמת" (פסח תרנ"ה-תרנ"ו) שכל צרה הבאה לישראל היא הכנה לישועה, וכן היה ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, שנתהפכה להם הבכיה לשמחה, וזו היתה השירה.

מבואר מדברי השפת אמת כיסוד האמור, שקריעת ים סוף פתחה את השער לבני ישראל לדורותם, ולכן אם האיש הישראלי רואה שנקלע לצרה ואין לו שום דרך להחליץ ממנה, עליו להאמין שלא זו בלבד שייחלץ ממנה, אלא עוד יתגדל ויתעלה על ידה.

דוגמא לדבר היא חבלי לידה, אשר אף אחד אינו נבהל מהם ואינו בא בטענות עליהם, וכל-כך למה? מפני שכולם יודעים ורואים שהוא קשר בקשר הדוק לטוב היוצא ממנו, כי מאז חטא עץ הדעת אי-אפשר לתינוק שייצא לאויר העולם בלי צער לידה.

כך צריך האדם להסתכל על כל צער שיש לו קטן כגדול, שהוא נועד לגדלו ולרוממו, וכדאיתא כן במדרש שכל עילוי של האדם מוכרח לבוא על ידי צער לידה, וביאר זאת בספה"ק "מאור עינים",

שהיה צריך. אך רצון הקב"ה שימשיך להאמין בו שיוכל להוריק עלי עוד שפע ועוד שפע, והרי חסרון הפרנסה בתחילה היא רק כלי לחזק בלבם את האמונה בה, ואם כן ברגע שנושע האדם, הוא מוכרח להזכיר לעצמו שיש הרבה יותר בשביל מה להאמין ובעבור מה להתפלל, ובזה יעלה למדרגה עוד יותר גבוהה של אמונה.

כל בעלי השיר יוצאין בשיר

לסיום נביא דיבור נפלא מהרה"ק רבי שלום מפאריסוב זיע"א בספר "נהר שלום" (ליקוטים) בשם רבו הרה"ק מלובלין זיע"א: אז ישיר משה, אז נוטריקון אל"ף זי"ן. אל"ף פירוש בזמן שלומדים השירה (אלף מלשון ילפינן) וזהו בשבת בשלח שקוראים פרשת השירה. זי"ן פירוש שביעי של פסח, אותו הזמן שאמרו בו משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'. ישיר משה ובנ"י וגו' לשון עתיד והוה, פירוש בכל שנה ושנה באלו שני הזמנים נתעורר מחדש ענין השירה, ומחדש ישיר משה ובנ"י את השירה הזאת לה'.

ומוסיף שם: וזהו פירוש אמרם ז"ל (שבת נא, ב) וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר וכו'. פירוש בעלי השיר הם משה ואהרן ומרים וכל הדור דיעה. בכל שנה ושנה באלו שני הזמנים הנ"ל שקוראין את השירה, המה יוצאין מגן עדן העליון בשיר ונמשכין לזה העולם בשיר, ומזין עליהן, פירוש שממשיכין השפעות ומזונות על הממשיכין אותם, וטובלין במקומן, פירוש בעת שהולכים חזרה למקומן, צריכים טבילה בנהר דינור.

כה היה לטובתם, לא יכלו עוד לעבוד את הקב"ה במדרגה זו של אמונה, לכן חיפשו עצה איך יוכלו להמשיך לעבוד את ה' באמונה, ומצאו לחזק בלבם האמונה בתחיית המתים.

עליה לצורך עליה

ונמצא זה בא ללמד לדידן, שאם יראה האדם שבאה ישועתו אחרי כל התפילות שהתפלל להקב"ה, לא יעשה אתנחתא כביכול מעתה יכול הוא לחזור לסדר הראשון, אלא יחזק בלבם האמונה שכמה טוב שיש לו, יתווסף לו הטוב כהנה וכהנה, ומתוך אמונה זו יוסיף להתפלל ולא ירפה.

מסופר על הרה"ק שר שלום מבעלז זיע"א שזכה פעם להשגה גדולה בעבודת ה' ולאחר מכן היה שמח שמחה גדולה. סברו כולם שהוא שמח מפני שזכה לאותה השגה. אמר להם: לא בשביל זה אני שמח, אלא אני שמחה משום שעכשיו הגעתי להכרה שיש יותר גבוה ממה שחשבתי עד כה.

לפעמים סבור האדם שהוא זקוק למדרגה פלונית, וכשיגיע אליה, העבודה תבוא אל סיומה. קא משמע לן שאין דבר כן. העבודה לעולם אינה נגמרת. כשעולים במדרגה אחת, מתחילים להאמין שיש עוד מדרגה, וכשעולים למדרגה השניה, מתחילים להאמין שיש עוד מדרגה גבוהה ממנה, וכן הלאה עד בלי סוף.

כעין זה כשהאדם זקוק לפרנסה ומתפלל עליה, כשהוא מקבל את פרנסתו, עלול הוא לחשוב שזה כל מה

לאסרו חג יום א' פרשת קדושים (אחרי בחו"ל) - כ"ג ניסן תשע"ט

אסרו חג כדרך עבודה

חיים ויטאל זיע"א בספרו "פרי עץ חיים" (שער מקרא קודש פ"ו) וזה לשונו: לכן יש אסרו חג ביו"ט, כי הלא החול היא ביצירה... ומשם נמשך להם האור בהיותן למטה, **לכן אחר היו"ט שהוא החול ישאר בהם קצת הארה של יו"ט אל החול**, כי ההארה הנמשכת להם ביו"ט היא קטנה ומיעוט, גם ביו"ט היו קצתן עומדים במקום החול, ויש יכולת אפילו אחר יו"ט, בחול ממש, **להשאיר קצת הארה של יו"ט אל החול**... ואנו עושים בשביל הארה זו, וזה אסרו חג. ע"כ.

אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ

ולאחר שגילה לנו רבינו חיים ויטאל זיע"א שהארת החג מאירה אל תוך ימות החול, באו צדיקי החסידות וגילו לנו כי בידינו הכוח לעבדה ולשמרה כדי שתוסיף להאיר יום אחר יום ולא תכבה נרה. וזה לשון הספר הקדוש "אגרא דפרקא" (אות רכ"ו) על הפסוק "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" (שיר השירים ב, ז): **כתב הרמב"ן** (אמונה ובטחון פ"ט) בבוא לאדם התעוררות אהבת הש"י יראה לעשות תיכף איזה מצוה ועל ידי זה יעשה כלי לאהבה, וזהו עד שתחפץ, שתעשה להאהבה חפץ וכלי, וכן בנפול עליו יראה רוממות וכיוצא, עיין שם בדבריו, דהענין הוא דהיראה והאהבה הבאים מהש"י, אם אין להם כלי

כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן

איתא במסכת סוכה (מה, ב): אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי, ורבי יוחנן משום רבי שמעון המחוזי משום רבי יוחנן המכותי: כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה - מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר (תהלים קיח, כז) אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח.

וברש"י הביא שני פירושים, הראשון שהוא קורא לחג עונג במאכל ומשתה, והשני שמתעסק באכילה ושתיה ביום שלאחר החג. והנה החסידים נקטו כפירושו השני של רש"י, ומשום כך נהגו לערוך סעודות כיד המלך ביום אסרו חג ונחשב להם כאילו בנו מזבח והקריבו עליו קרבן.

הארת היו"ט נמשכת אל החול

אמנם כן, לכאורה הדבר נראה רחוק קצת מן השכל, שיענג האדם את עצמו במאכל ומשתה, מה שאינו דורש כמעט שום יגיעה והתאמצות, וייחשב לו כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן. אכן הצדיקים גילו לנו שיש בעריכת סעודה ביום זה יסוד עצום בעבודה והוא אשר מקרב את האדם אל בוראו עד אשר יגיע לקרנות המזבח.

והנה שורש יסוד זה נעוץ בדברי רבינו

עבודה קשה שבמקדש

ומעתה נבין הפלא ופלא מאמר החכמים "כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה - מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן", כי זה שעושה איסור לחג על כוונה זו, **דהיינו שקושר את ימות החול אל ימות החג וממשיך אליהם את הארת החג, הלא הוא פועל בכך ממש פעולת הקרבן, שהרי הוא מעלה את ימות החול, שהם הגשמי, אל הארת החג**, שהיא הרוחני כדרך שהיה הכהן מעלה בשעת הקרבת הקרבנות את הדומם הצומח והחי אל הקודש.

ומלאכה זו איננה קלה כלל וכלל, והרי היא קשה יותר מעבודת החג עצמו, כי בעוד **שעבודת החג נעשית בשעה שהאדם פרוש מהבלי העולם והוא כמרחף בין הרקיעים, מלאכה זו נעשית כשהוא כבר שב לאהלו וחוזר לעבודת כפיו**. וכיון שיתאמץ האדם ויעלה בידו גם לעת כזאת להמשיך את הארת החג אל ימות החול, בוודאי ראוי לו שבח זה שנתנו לו חז"ל - מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן.

משל למה הדבר דומה לאלו שהולכים ל"ימי עיון" להשתלם בהם בנושאים מסוימים ולרכוש בהם ידיעות רבות החסרות להם, שכל זמן שהותם בצוותא חדא בבתי המלון, הם מתלהבים ומתלהטים אחרי ראיית עיניהם ושמיעת אזניהם, ואין אפוא שום חכמה במה שהם מבטיחים אז לעצמם, עד כדי שבועה בנקיטת חפץ, שיכלכלו צעדיהם כל ימיהם על פי ידיעות אלו.

להתצמצם בתוכו אינם נשארים בקיום, משא"כ כשעושה להם כלי נשארים בקיום. ועיין בספר **קדושת לוי** (לשבועות אופן הג') דמשום הכי נקרא חג השבועות חג עצר"ת, **דגדלות היראה והאהבה הבאה לישראל במתן תורה, מצטרך לכלי שי שאר הדבר בקיום, כמו הכלי שעוצר את מה שבתוכו**. וכן בשעת מתן תורה ניתן להם מצוה, הגבל את ההר, לא תגע בו יד וכו', ומצות פרישה, ועל ידי זה נעשה בחינת כלי ליראה ואהבה שהשיגו עיין שם. והוא הנרצה אחר כל מועד יום אסרו חג, לעשות איסור וקישור להאור הנשפע לישראל בחג, על כן "אסרו" בגימטריה "אור כלי", ע"כ.

מבואר שיום אסרו חג הוא מתנה שהעניק לנו הקב"ה ברוב חסדו כדי שבאמצעותו נוכל לשמור על הארת החג שיתלווה אלינו אל ימות החול ולא יסתלק. אמור מעתה: אין יום "אסרו חג" חג בפני עצמו, אלא יום שבו יוכל המשכיל לקשר בין כל ימות החג שעברו עליו לטובה לבין כל ימות החול העתידיים לבוא עליו, כדי להמשיך אליהם הארתם ולהחיות אותם בשפע קדושת היו"ט.

וכן איתא כמחזה הזה בסוף הספר **"מגן דוד"** להרה"ק רבי דוד מטולנא זיע"א, שתכליתו של יום אסרו חג היא להמשיך את הארת היו"ט אל ימות החול. ובזה ביאר גם מה שהיו החסידים הראשונים שוהים שעה אחת לאחר תפילתם - כיון שזכו להארה מופלגת בעת תפילתם, שהו שעה אחת בדביקות הנפש כדי להמשיך אותה הארה אל שעות החולין.

החכמה תחיה בעליה

החכמה היא כאשר הם יוצאים את פתחי בתי המלון ושבים אל המציאות העגומה, כאשר בבתיהם מחכה להם צער גידול בנים או פרנסה דחוקה ר"ל, כי אז הוא שעת המבחן - האם ישכילו ליטול את כל מה שלמדו במשך ימי העיון וישתמשו על פיהם, או שמא ישליכו את הכל אחר גוום כאותם דברים אשר אין בהם חפץ וישובו להרגלם הראשון.

וכהיום נוהגים לחלק ה"ימי עיון" כל מחזור לעניינים שונים, פעם לענייני חינוך, פעם לענייני כלכלה ופעם לענייני בריאות, כמו כן מחולקים חגי השנה לעניינים שונים. ואם חג הפורים מאיר בנו הארת השמחה, וחג השבועות הארת התורה, הרי חג הפסח מאיר בנו הארת האמונה, ותפקידו של אסרו חג הוא **להמשיך לאחר כל חג את ההארה המיוחדת לו** אל כל ימות השנה. ונמצא מעתה שאין אסרו חג אחד דומה לשל רעהו, **אלא כל אסרו חג שייך לחג המיוחד לו ולהארה המיוחדת לו.**

כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם

ומעתה נצא לבאר בפרוטרוט מה היא מלאכת יום אסרו חג של פסח. והנה ידועים דברי הרמב"ן (סוף פרשת בא) שהנסים הגלויים נועדו כדי לעורר את האדם שידע שכל הנעשה בעולם הוא בהשגחה פרטית, ומזה יראה ויבין גם על ענייני הטבע שגם הם נעשים בהשגחה פרטית ושגם הם נסים הם אלא שהם

נסים נסתרים, ובלשונו: ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון. ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבוא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג-כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום - וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ע"כ.

ועל פי זה ביאר מרנא החתם סופר זיע"א מה שהסמיק דוד המלך ע"ה הכאת בכורות מצרים למערכות הטבע שקבע הקב"ה בעולמו - (תהלים קלה) "כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלוקים, כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ בימים וכל תהומות, מעלה נשאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה מוצא רוח מאוצרותיו, שהכה בכורי מצרים מאדם עד בהמה", כי אף הוא לזה נתכוון - מאין ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלוקים, ושהוא עושה את כל אשר נעשה בימים וכל תהומות, מעלה עבי גשמים ומשיב הרוח? מזה שהכה בכורי מצרים מאדם עד בהמה, כי הפרט מגלה על הכלל.

ומעתה נבין שעיקר עבודת היום הוא

ומגדף. ולכן אמרו חז"ל מנגד (ברכות ד, ב): "כל האומר תהילה לדוד בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא", כי מזמור זה מדבר על פעולות הסדר הטבעי שנעשות בכל יום, והנותן עליהן שבח ותהילה בכל יום, הרי הוא מגלה דעתו שהוא יודע ומאמין שגם אלו נעשים בהשגחה פרטית.

ההנהגה הטבעית גדולה מן ההנהגה הניסית

ומבאר שם עוד בעל "משך חכמה", כי לפי האמת, הנסים הנסתרים אשר נעשים בכל עת ובכל שעה לפי סדר הטבע, גדולים יותר מן הנסים הגלויים כקריעת ים סוף ויציאת מצרים, ובזה הוא מבאר מה שדיברו חז"ל (ברכות שם) בגדולת מזמור תהילה לדוד, ואמרו שיש בו שתי מעלות, האחת מפני שפסוקי מסודרים לפי סדר האל"ף בי"ת, והשניה מפני שיש בו הפסוק פותח את ידיך.

וזה לשון ה"משך חכמה": והנה על דרך נס בלתי סדור הטבעי, אינו מן הפלא, כמו ירידת המן וכיוצא בזה. אבל **הענין הנפלא בהטבע הוא ההזנה התמידית, שזה קיום הנמצאים והרכבת הנפרדים, ובדרך טבעי כל יום קבוע הזנה לאלפי אלפים בלי מספר נמצאים, מזון, אשר כל אחד יזון מן הטבע, הוא פועל מורה על חכמה ושלמות וכבוד השי"ת למבין, יותר ממה שמורה הנסים. ולכן אמרו (ברכות שם) 'משום דאיתא באלפא ביתא' – שענין 'אלפא ביתא' מורה על סידור טבעי, שאינו מדלג, רק הולך מאלף עד תיו. ולכן בברכת המאורות בחול ושבית סדרו באלפי ביתא, והוא כמו סידור**

ליטול את אותה התרגשות העצומה שהיתה לנו בימי החג שחייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים והרגשנו זאת בעצמינו, וכאילו ראינו בעינינו את כל הניסים והנפלאות שנעשו לאבותינו במצרים, ולהכניסה אל הטבע היום יומי. הוי אומר: להתבונן בעצם זה שהתעוררנו משנתנו וירדנו ממיטתנו, ומזה שהקב"ה תולה ארץ על בלימה ומחיה את כל הנבראים, מצורה הראשונה שבשמי שמים העליונים עד שלשול קטן שבים, ולהתרגש מכל זה כמו שהתרגשנו מן הנסים והנפלאות הגדולות שהתעוררו מהם כל העולם מקצה העולם ועד קצהו.

הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף

וראה זה מצאתי ביאור נפלא בספר **"משך חכמה"** (בחקותי): במסכת שבת (ק"ח, ב) איתא: אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני, והאמר מר: הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף! – כי קאמרינן בפסוקי דזמרא (שני מזמורים של הילולים, הללו את ה' מן השמים הללו א-ל בקדשו - רש"י). והנה כל לומד יקום על רגליו ויצווח: היתכן להפוך קערה על פיה?! מפני שיקרא האדם את ההלל בכל יום, וישבח את הקב"ה על גבורותיו ונפלאותיו, ייחשב כמחרף ומגדף!?

מבאר בעל "משך חכמה": הקורא הלל בכל יום מורה שראוי להודות רק על הפעולות שיוצאים מגדרי הטבע ונעשים בדרך נס, אך לא על פעולות שנעשים על-פי טבע, כי אלו אינם זקוקים יותר אל היוצר ח"ו, ואם כן הרי הוא מחרף

החשמונאים את היוונים, עד שיצאה ברכת אשר יצר מפיו בנוסח של הלל.

ההנהגה הניסית לעורר את הלב בלבד

ועיין שם עוד בספר "משך חכמה" (בתחילת דבריו) שמטעם זה הודיעה התורה "אם בחקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אתם, ונתתי גשמיכם בעתם וגו' ואם בחקותי תמאסו וגו' אף אני אעשה זאת לכם וגו', כדי להודיע לנו שהנסים הגלויים היוצאים מדרך הטבע אינם התכלית, ומטרתם רק כדי שנתעורר להכיר שהעולם מתנהג בדרך הטבע ושאף הטבע כפוף להנהגת התורה.

וזה לשונו: הענין, דההנהגה הניסית היא אינה תכליתית, שהשם ברא העולם שתתנהג באופן הטבעי, אשר היא בת אלוקים וכל תכיל. שמידתה יכולה להיות באופן ברכה נפרצה ואושר מרובה עד בלי די. **רק באופן שאם יכיר האדם כי היא איננה רק השגחה פרטית על כל פרט, והטבע הוא רק נסים רצופים, אשר מתרגל עין הרואה, וכאשר ילך האדם בדרכי השם במישור, גם באופן טבעי יוכל להתברך.** ובוזה נתברכו ישראל "אם בחוקותי תלכו", אז גם חוקות שמים וארץ ילכו במישור, כי כל דרכי הטבע, לפי מה שסדרה אותם החכמה האלוקית, מכוונות ומגבלות לדרכי התורה והמצוה. ולמען שלא יטעה האדם וישכח בורא ומסדר ומשגיח מהטבע, ויחשוב לרוב הרגלו כי הטבע היא בעצמה, להפרידה מיוצרה, לכן יש נסים, אבל אינם תכליתיים, והנסים הם רק להעיר לבות בני אדם על מפעלות

הטבע, שמתנהג בלא מרוצה, רק שהולכין הסבות קשורות והעלולים מסודרים, ובאופן הסיידור הטבעי אם נותן מזון להנמצאים, אז הוא ענין פלא. וזהו (תהלים קמה, טז) "ומשיב על כל חי רצון..." ולכן דייק רש"י (ברכות שם ד"ה משום דאית ביה תרת): דאתי באל"ף ב"ית, ויש בו שבח הכנת מזון לכל חי (עכ"ל רש"י). דעל דרך סודור הטבעי והכל מוכן, זה עיקר מטרה יותר ממפעלות הניסי, ע"כ.

ונראה להוסיף שזהו מה שאמר רבי יוסי "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום" ואמרו בגמרא שכוונתו לפסוקי דזמרא - נתכוון בזה לעורר הרצון שיאמר פסוקי דזמרא בכל יום באותה התרגשות שהוא אומר את ההלל על הנס הגלוי, וזה על ידי שיכיר בשלמות שהפעולות הטבעיות מורות על השגחת השי"ת לא פחות מן הנסים הגלויים ושמה עוד יותר מהם.

ברכת אשר יצר בנוסח הלל

בספר "ברכת אהרן" (פרח מטה אהרן עמ' לא) הובא מכתבו של הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין זיע"א בו סיפר על זקנו בעל "בית אהרן" מקרלין זיע"א שפעם אמר ברכת אשר יצר בנוסח ובמנגינה של הלל, ואמר למקורביו: **"וואס מיינט איר קינדערליך, יעדער הייליג ווארט דארף מען זאגן אזוי ווי הלל"**.

הגיע בעל בית אהרן זיע"א להכרה שלמה, שמערכות גוף האדם העושים את מלאכתם תמידין כסדרן בסדר מופתי, מעידים על כוח השגחתו של הקב"ה לא פחות מכפי שמעידים על כך הנסים הגדולים כיציאת מצרים וניצחון

של התורה פועלים כך, כי פועל זה מביא באופן טבעי לתוצאה זו לטב ולמוטב.

וזהו מה שהוסיף לאמור בפסוק שלאחריו: אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך", כי לאחר שהודיע לו שהחוקים והמשפטים של התורה פועלים בעולם באופן טבעי, אמר לו כי ידע מעתה שאם ישמע לקול ה' אלוקיו וינהג לפי משפטיו וחוקיו, לא תבוא עליו שום מחלה. עד כאן תוכן דברי החתם סופר.

כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך

ובספר "משך חכמה" הנ"ל הוסיף עוד שיש שתי דרכים להגיע לאמונה זו בה', האחת על-ידי ההתבוננות ביסודות הטבע, והשנייה על-ידי ההתבוננות בתהלוכות הטבע, ואברהם אבינו ע"ה היה הראשון שהגיע אל האמונה באופן זה.

וזה לשון המשך חכמה: ולכן אדם הראשון קרא שמו ה', שהוא ראה הפעולות איך נעשו והיסודות איך נבראו, שזה מה שמורה איך השם הוא נותן הצורות והבריאה ביסודות. ולזה אמרו במדרש (בראשית רבה יז, ד) אני ה' - הוא שמי, הוא שמי שקרא לי אדם הראשון. אבל אברהם הכיר הטבע והתבונן בה, ומדרכי הטבע והליכותיה הבין מפעולות תמים דעים, והכיר היוצר מתוך הצורה, ויש מנהיג לבירה זו (שם לט, א). ועל זה מורה שם "אדנות", ולא היה אדם שקרא להקב"ה אדון עד שבא אברהם. כי שם

הבורא ב"ה בטבע, כי היא ידו והשגחתו הטהורה, ע"כ.

אין שום סגולה בעולם

וזה סגנון לשונו של מרנא **החתם סופר** זיע"א על הפסוק (בשלח טו, כה) "ויררה ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים": נראה לי כך, הנה יש סגולות שאינם בטבע, ונלאו כל חכמי לב איך המאגינעט (מגנט) מושך הברזל, וכן כמה עניינים שהם סגולה ולא בטבע, וכתב הרמב"ן שכל יעודי תורה הם סגולה, כי אינם בטבע, שאם יעבוד האדם עבודה זרה ועצר את השמים, אם בחקותי ילכו יתברכו כך וכך, והאוכל חלב ייכרת.

אמנם אומר אני שאין שום סגולה בעולם אלא חסרון ידיעתנו בטבעיים (כפי שאנו רואים שמיום ליום מתגלים גילויים חדשים בטכנולוגיה וכדומה אשר לא היו ידועים בימי קדם), ואילו היה מגלה לנו הקב"ה את סתרי הטבע היינו יודעים מדוע המאגינעט מושך הברזל, ואילו היה מגלה לנו סתרי התורה ומעשה מרכבה, היינו יודעים מדוע האוכל חלב הוא בכרת, ומדוע העובד עבודה זרה עוצר את השמים מן הגשמים, וכן נבין טעמי פרה ושעטנז.

והנה הראהו הקב"ה למשה עץ מר וסם המוות להמתיק המים המרים, וזה נראה סגולה והיפך הטבע, **אך הקב"ה רצה להראות לו שכך פועל הטבע, ואינו סגולה, אלא שהוא דבר נסתר וחסרון ידיעה שעץ זה ממתיק את המים המרים**, וזהו "שם שם לו חוק ומשפט", כי שם הודיע לו שגם החוקים והמשפטים

שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הברואים ממלאך וגלגל ואדם כיוצא בו, ויראה חכמתו של הקב"ה בכל היצורים וכל הברואים, מוסיף אהבה למקום ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהוב המקום ברוך הוא, ע"כ.

אכן כאן ישאל השואל: הלא רבים מחוקרי הטבע הגיעו על ידי חקירת הטבע דווקא לכפירה, ומי יערב להם לאלו הרוצים ללכת בעקבי אבותיהם שיגיעו על ידי חקירת הטבע אל האמונה ולא אל הכפירה ח"ו? והתשובה היא על-פי יסוד זה הגלום באסרו חג, שאם יקיש האדם מן הנסים הגלויים שאירעו לאומה הישראלית בכללות ולו בעצמו בפרטות אל פעולות הטבע הנעשות בעולם בכל יום בכל עת ובכל שעה, וישכיל להבין כי אלו כמו אלו אצבע אלוקים הם ונעשים בהשגחה פרטית בסדר מדוקדק ולא יחטיאו אל השערה, אזי יתרגש מכל פעולות הטבע, וכיון שיתרגש מהן, ממילא תגדל אמונתו ואהבתו בה' יתברך ככל שירבה לחקור אחר דרכי ומנהגי הטבע ולהתבונן בהם.

ועבר ומתושלח ידעו הוויות הנמצאים בחידוש מהשם, מקבלת אדם הראשון, והשיגו דרכי ה' מן הסיבה אל המסובב, ומהעילה להעלול, ומן המוקדם אל המאוחר. לא כן אברהם, השיג מן המסובב ומן המאוחר למוקדם, עד כי השיג היוצר השם האמיתי, שהוא בראן וחדשן מן האפס וההעדר המוחלט, ועל זה יורה שם אדנות, והשגה זו העיקרית בכוננת הבריאה. לכן אמרו (בראשית רבה יב, ח) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם - באברהם". וכמו שהאדם שאינו מבין על מציאות והשגחת הבורא, רק מן הנבראים יודע ומבין שנבראו, ומושגחים בפעולות בורא מחויב במציאותו ובחכמתו המתאחדת עמו. וזה הבנה כהשגת אברהם. וכמו שאמר (בראשית ב, ד) "ביום עשות אלוקים ארץ ושמים" - זה על ההשגה מלמטה למעלה, מן המאוחר אל המוקדם, ע"כ.

צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי

וכבר ידועה לשונו הזהב של הרמב"ם ז"ל (הלכות יסודי התורה פ"ד ה"ב): "בזמן

מדור הילולא דצדיקיא

נלמד לזכות דוד בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור הילולא דצדיקיא

פנינים וקרני אורה לזכרו של הגה"ק בעל דברי חיים מצאנו זיע"א

נסתלק לגנזי מרומים ביום כ"ה בניסן ה'תרל"ו

זיע"א, סיפר משמו ממה שראה בעצמו כשהיה משמש את רבו הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זיע"א: בתי הרגלים של הרבי היו דבוקים לרגליו מחמת הדם שנזל מהן ונקרש, וכשהיה הולך להמקוה, היה צריך לקרוע אותם בכוח מרגליו. הייתי שומע את הרבי אומר קודם לכן בלהט אש קודש - **הריני מוסר את נפשי למען כבודו יתברך, הריני מקבל על עצמי סקילה למען בורא כל עולמים, שריפה למען בורא כל עולמים, חנק למען בורא כל עולמים.** אז היה קורע מרגליו את בתי הרגליים ורץ לטבול במקוה.

אכן יש ה' במקום הזה

בספר "דברי אמונה" (וישב אות ט), מדרשותיו של בעל "שומר אמונים" זיע"א הנדפס באידיש, מובא שאמר כי

אשר יצר את האדם בחכמה

כשהרה"ק רבי דוד **מלעלוב** זיע"א חזר מרבו הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זיע"א ונשאל מה ראה אצלו, השיב: "גיליתי כי 'אשר יצר' אף היא ברכה היא". וסיפר: התפללתי אצלו באחד הימים שאומרים בהם הלל. לאחר חזרת הש"ץ יצא לצורך וכשחזר התחיל לברך **בנעימות עצומה - ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר... כולם סברו שהוא פותח באמירת ברכת ההלל, אך הרבי המשיך באותה נעימות - אשר יצר את האדם בחכמה...^{טו}**

מסירות נפש בעת הליכתו למקוה

החסיד הנודע רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל, משמשו של הרב מבארניב

טו. עובדה זו מצטרפת אל זו שכבר סופרה על-ידי הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין זיע"א על זקנו הרה"ק בעל "בית אהרן" זיע"א שבירך אשר יצר בנוסח הלל.

ורואה בחוש כי הקב"ה ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה, אזי הוא צועק מאליו - אין כאלוקינו אין כאדונינו... אמירת אין כאלוקינו לאחרת התפילה איננה אפוא דבר נפרד מן התפילה, **אלא היא באה ממילא לאחר התפילה כצעקה הבוקעת מתוך הנשמה.**

דפיקה על הגב מידיד אהוב

האדמו"ר **מתולדות אהרן שליט"א** סיפר כפי ששמע מהגאון רבי ישראל יצחק הלוי רייזמאן שליט"א, כפי ששמע בעצמו מהרב מבארניב^{טז} זיע"א: כשהגה"ק מצאנו זיע"א חזר מהלוויית בתו שנפטרה בדמי ימיה בהותירה אחריה יתומים קטנים, היה אז ערב שבת קודש. התכוון להתעטף בטליתו לקראת תפילת קבלת שבת וקודם אמירת "ברכי נפשי" התפשטה נהרה על פניו. התפלאו העומדים סביבותיו על גבורתו באשר הוא מצליח לכבוש את יגונו ולקבל את השבת בשמחה כאילו לא אירע מאומה.

פתח הצדיק ואמר: משל למה הדבר דומה, למי שהולך לתומו בדרך ולפתע הוא מרגיש דפיקה חזקה על גבו, דפיקה שמסבב לו כאב חזק. הוא מבקש להתרגז ולהוציא את חרון אפו על המכה המחוצף, אך כיון שסובב את ראשו ורואה שמדובר בידידו שאוהב אותו אהבת נפש, מיד הוא מחבקו ושמח עמו שמחה גדולה עד שאינו מרגיש כלל בהכאתו שהיכה אותו בגבו.

שמע מהגאון מנאסויד זצ"ל שכמה וכמה פעמים ראו אצל הגה"ק מצאנו זיע"א גילוי אלוקות ממש. ועוד אמר שתמיד היה חם לבו של הגה"ק מצאנו זיע"א עם ה' יתברך, ותמיד היה אומר בהקיצו משנתו - "לית אתר פנוי מיניה, לית מחשבה תפיסה ביה כלל, אין עוד מלבדו".

אין כאלוקינו בוקע מתוך הנשמה

פעם אמר הגה"ק מצאנו זיע"א בשם רבו הרה"ק **רבי נפתלי מראפשיץ** זיע"א: בדין היה לומר אין כאלוקינו קודם התפילה כדי לבוא אל התפילה מתוך הכנה ראויה, ומדוע לא תיקנו לאמרו קודם התפילה? כי אילו היו אומרים אותו קודם התפילה היו מרגישים כאילו כבר התפללו, שהרי יש בו ארבע לשונות - אין כאלוקינו, מי כאלוקינו, נודה לאלוקינו, ברוך אלוקינו, שהם כנגד ארבעה העולמות - אצילות בריאה יצרה עשיה, ואף התפילה בנויה מארבעה חלקים כנגד ארבעה העולמות - קרבנות כנגד עולם העשיה, פסוקי דזמרא כנגד עולם היצירה, יוצר אור כנגד עולם הבריאה, שמונה עשרה כנגד עולם האצילות.

הוסיף הגה"ק מצאנו זיע"א על דברי רבו: מדוע אם כן תיקנו לומר אין כאלוקינו לאחר התפילה, והלא כבר אמרו את סדר התפילה שהוא כנגד ארבעה העולמות? התשובה היא כי דווקא לאחר ששוטט העולם בכל העולמות

טז. שה' נכד הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב שה' בן מורו ורבו הרה"ק מראפשיץ זיע"א ומחותנו של הגה"ק מצאנו זיע"א, והרבה לנסוע לצאנז, ובסוף ימיו עלה לארץ הקודש.

אף כאן - הפטיר הצדיק - מי זה
שהיכה אותי בלקחו את בתי הצעירה
בטרם עת? הלא הוא ידידי האהוב
ביותר, אבינו אב הרחמן! אשמח עמו
ביותר ואזעק בקול - ברכי נפשי את
ה'... איי, ברכי נפשי את ה'.

זכות הצדיק יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בשורה משמחת!

מוקדים להשיג הקונטרס 'הבינני'

ארצות הברית

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
4815 16th ave	קראסנא	
814 Bedford Ave.	סאטמאר בנין בראך	וויליאמסבורג
553 Marcy Ave.	סאטמאר קעסקעיד	
690 Myrtle Ave.	סאטמאר מירטל	
44 Grove Spring Court	ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא	לעיקוואוד
52 Main Street 845-517-9722	ביהמ"ד קארלין סטאלין	מאנסי
	ע"י המקוואות	מאנרא

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם יזכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

ארה"ק

105	חדר ארונות מס	מרכז בעלזא	ירושלים
8	רח' אוהל יהושע	מקוה יד כהן	בית שמש
	רמה ב'	מקוה רחוב דובר שלום	
	קרית נדבורנא	בית המדרש הגדול 'נדבורנא'	בני ברק
	רחוב הרב שך	חנות 'מול איצקוביץ'	
	רחוב יואל	מקוה בית פנחס	
10	רחוב ראב"ד	בית המדרש טשערנאביל	
5	רחוב בעלזא	מקוה בעלזא	
	רחוב בעל הגס רובע ז	בית המדרש בית שלום	אשדוד
	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז	בית המדרש בית דוד שאול	
	רחוב יהודה הנשיא רובע ז	בית המדרש בית נפתלי	
	רחוב חטיבת הנגב רובע ג	בית מדרש בעלזא מרכזי	
5	רחוב פתח יצחק	בית המדרש 'בית אהרן'	ביתר עילית
5	רח' הרצוג	בית המדרש	חיפה
052-760-0162		שכונת הבעש"ט	פתח תקוה

אירופה

	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
--	-------------------	------------------